

Implemented by

RAPORT DE EVALUARE INTERMEDIARĂ A IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI NAȚIONAL DE DEZVOLTARE A ORAȘELOR – POLI DE CREȘTERE

Raport elaborat de Grupul de Consultanță și Dezvoltare Urbană "Europolis Internațional"
în cadrul contractului de prestări servicii nr. 83462790

Septembrie, 2024

CUPRINS:

ABREVIERI	3
1 SUMAR EXECUTIV	4
2 INTRODUCERE	8
2.1 SCOPUL ȘI OBIECTIVELE EVALUĂRII.....	8
2.2 METODOLOGIA.....	9
2.3 RECONSTRUCȚIA CADRUL LOGIC DE INTERVENȚIE	11
3 CONSTATĂRI	14
3.1 RELEVANȚA.....	14
3.2 EFICACITATEA.....	18
3.3 EFICIENȚA.....	37
3.4 COERENȚA.....	41
3.5 IMPACTUL.....	45
3.6 DURABILITATEA.....	50
4 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	52
4.1 CONCLUZII.....	52
4.2 RECOMANDĂRI.....	56
5 ANEXE	59
ANEXA 1: MODELUL DE RESURSE – PRODUSE A RECONSTRUCȚIEI CADRULUI LOGIC	59
ANEXA 2: MATRICEA DE EVALUARE A GRADULUI DE REALIZARE A PROGRAMULUI	64
ANEXA 3: MATRICEA DE EVALUARE A EVOLUȚIILOR INDICATORILOR DE DEZVOLTARE URBANĂ ÎN MUNICIPIILE – BENEFICIARE ..	70
ANEXA 4: MATRICEA PROPUNERILOR DE ACTUALIZARE COSTURI DE IMPLEMENTARE A PROIECTELOR.....	97

ABREVIERI

ADA	Agenția de Dezvoltare Austriacă
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APC	Autoritate Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BMZ	Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare a Germaniei
BNS	Biroul Național de Statistică
FNDRL	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
HG	Hotărâre de Guvern
MDED	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
MDL	Leu moldovenesc
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
ODD	Obiective de dezvoltare durabilă
ONDRL	Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală
PIB	Produs Intern Brut
PMU	Plan de Mobilitate Urbană
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PUG	Plan Urbanistic General
RM	Republica Moldova
SEAU	Stație de Epurare a Apelor Uzate
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
UAT	Unitate administrativ-teritorială
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
UIP	Unitate de Implementare a Programului
KfW	Banca Germană de Dezvoltare
ZEL	Zonă Economică Liberă

1 SUMAR EXECUTIV

Acest raport prezintă evaluarea intermediară a primei etape de implementare a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor Poli de Creștere pentru perioada 2021-2024. Programul a fost inițiat cu scopul de a crea o rețea de orașe-poli de creștere în Republica Moldova, esențială pentru echilibrarea dezvoltării teritoriale, conform obiectivelor stabilite în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” și în Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028.

Scopul evaluării intermediare este de a analiza progresul realizat în prima etapă de implementare, de a identifica principalele provocări și de a formula recomandări care să contribuie la îmbunătățirea implementării în etapa următoare (2025-2027). Evaluarea vizează, de asemenea, să ofere o perspectivă asupra impactului programului asupra dezvoltării orașelor-poli de creștere și să confirme relevanța sa strategică în contextul actual al Republicii Moldova.

Evaluarea a fost realizată în conformitate cu metodologia standard reglementată de cadrul legal în vigoare și Ghidul metodologic elaborat de Cancelaria de Stat a Guvernului Republicii Moldova, respectând pașii recomandați. S-a bazat pe o analiză complexă a rapoartelor de monitorizare, interviurilor cu reprezentanți ai autorităților publice locale și centrale, precum și pe consultările cu partenerii de dezvoltare implicați în implementarea programului. Metodologia utilizată a îmbinat analize calitative și cantitative, asigurând o evaluare detaliată a progresului, eficienței utilizării resurselor și gradului de conformitate cu obiectivele programului.

Evaluarea intermediară a implementării Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere pe durata primei faze de implementare (2021-2024) scoate în evidență următoarele **concluzii majore:**

- ✓ Scopul declarant al programului de a asigura crearea în Republica Moldova a unui rețele de orașe – poli de creștere – rămâne în continuare relevant și fundamental pentru echilibrarea dezvoltării teritoriale a Republicii Moldova, având o relevanță incontestabilă în raport cu obiectivele strategice naționale.
- ✓ Programul își păstrează relevanța deplină în ceea ce privește definirea în calitate de beneficiari a șase orașe regionale (Cahul, Comrat, Orhei, Ungheni, Soroca și Edineț). Nu există propuneri sau obiecții argumentate pentru modificarea acestei liste, evidențiind justificarea procesului de selecție inițial.
- ✓ Obiectivele, măsurile și proiectele incluse în program rămân în mare parte valide, cu excepția unui proiect specific din Comrat, a cărui relevanță a fost reevaluată în contextul noilor realități urbane. Astfel, toate municipiile beneficiare au accentuat continuitatea programului fără a fi schimbate proiectele planificate.
- ✓ În perioada 2021-2024, implementarea programului a fost afectată de o finanțare nesistemică, fără susținerea esențială planificată din Bugetul de Stat, unde erau prevăzute alocări directe de 822 milioane MDL, care nu au fost materializate. Programul s-a bazat în principal pe finanțări obținute prin concursuri de proiecte în cadrul FNDRL, resurse mobilizate din bugetele autorităților publice locale și fonduri atrase de la donatori.
- ✓ Rezultatele intermediare ale programului reflectă în special eforturile depuse de autoritățile publice locale din municipiile beneficiare pentru mobilizarea și atragerea resurselor, precum și finanțările din partea partenerilor de dezvoltare. Această situație a subminat rolul autorității

publice centrale, responsabilă de coordonarea politicii de dezvoltare regională și implementarea programului.

- ✓ Abordarea nesistemică a finanțării programului a viciat abordarea responsabilităților în implementarea primei faze. Deși conceptul inițial al programului prevedea necesitatea implicării ADR-urilor și acordării suportului de la etapa de pregătire și proiectare până la implementare, rolul și implicarea integrală a acestor acțiuni a fost preluată în mare parte de autoritățile publice locale, viciind conceptul inițial al programului și perspectiva de cooperare și dezvoltare a capacităților la nivel local. Această situație a alimentat și continuă să alimenteze neîncrederea municipiilor beneficiare în seriozitatea și consistența angajamentelor APC de a implementa programul.
- ✓ Toate administrațiile publice locale din municipiile beneficiare au finalizat măsurile pregătitoare obligatorii, necesare pentru a accesa suportul prevăzut în program. Astfel, au actualizat cadrul strategic, incluzând Strategiile de dezvoltare socio-economică și Planurile Urbanistice Generale, și au înființat Unități de Implementare a Programului (UIP) în cadrul primăriilor.
- ✓ Până la data de 1 august 2024, a fost identificată finanțare (deplină sau parțială) și a fost inițiată implementarea a 25 de proiecte din cele 50 planificate în cadrul programului, ceea ce evidențiază un progres aparent notabil, având în vedere lipsa unei finanțări sistemice din bugetul de stat (inclusiv 6 proiecte au fost deja realizate în totalitate). Cu toate acestea, dintre aceste 25 de proiecte, doar 13 beneficiază de finanțare deplină și au claritate în privința finalizării, în timp ce alte 12 proiecte depind de identificarea unor surse suplimentare de finanțare pentru a fi finalizate. În plus, 6 proiecte au fost inițiate cu activități pregătitoare, dar fără nici o claritate privind finanțarea, iar 19 proiecte (38% din totalul celor planificate) nu au nici măcar activitățile pregătitoare inițiate, reflectând lipsa de claritate în privința implementării acestora.
- ✓ Progresul obiectivelor programului arată un dezechilibru sesizabil între obiectivele 1 și 4 și obiectivele 2 și 3. Pentru obiectivele 1 (mobilitate urbană) și 4 (utilități publice), s-a înregistrat un procent mai mare de proiecte inițiate, majoritatea cu finanțare identificată. În schimb, 78% din proiectele obiectivului 2 și 61% din cele ale obiectivului 3 nu au fost încă demarate sau au început (cu lucrări pregătitoare – elaborarea studiilor de fezabilitate și documentație tehnică) fără surse financiare clare.
- ✓ Comparând municipiile beneficiare în ceea ce privește implementarea obiectivelor programului, se observă diferențe sesizabile în „viteza” de implementare în diferite orașe, cauzate de factori predominant obiectivi.
- ✓ Evaluarea eficienței cheltuielilor (per unitate de produs și rezultat) este dificilă, deoarece Programul a fost elaborat în principal pe baza unor costuri estimate. Aceasta se datorează faptului că Programul a fost elaborat în mare parte pe baza unor costuri estimate, adesea în lipsa studiilor de fezabilitate și a documentațiilor de proiect detaliate. Mai mult decât atât, inflația costurilor, în special în ceea ce privește materialele și lucrările de construcție, a impus ajustarea estimărilor de costuri pentru multe dintre proiecte pe parcursul implementării.
- ✓ În unele cazuri, când activitățile planificate inițial pentru a fi finanțate din Bugetul de Stat au fost preluate de APL-uri, s-a optat pentru reducerea costurilor per unitate, cu compromisuri privind parametrii calitativi ai lucrărilor. Astfel, reabilitarea drumurilor a fost realizată la un cost de 3,5 milioane MDL per kilometru, în loc de 10 milioane MDL estimat inițial, rezultând reabilitarea a 136,5 kilometri în loc de 47 kilometri. Aceasta nu reflectă o eficiență sporită, ci o problemă sistemică, subliniind faptul că standardele necesare pentru orașele-poli de

creștere nu au fost respectate, lucrările fiind mai apropiate de nivelul acceptabil pentru zonele rurale.

- ✓ Inflația și creșterea costurilor au complicat estimările financiare inițiale ale proiectelor, impunând replanificări și ajustări continue. Astfel, costurile estimative de implementare a proiectelor incluse în program necesită a fi ajustate. Estimările actuale indică o creștere a costurilor totale de implementare a programului, de la 2,314 miliarde MDL (conform estimărilor din 2020) la 3,157 miliarde MDL (conform estimărilor din 2024), ceea ce reprezintă o majorare de 1,178 miliarde MDL. Având în vedere că până în prezent au fost mobilizate și valorificate 1,191 miliarde MDL pentru implementare, realizarea fazei a doua a programului va necesita încă 1,966 miliarde MDL.
- ✓ Evaluarea scoate în evidență un grad relativ ridicat de „coerență internă” a intervenției de politică publică, subliniind faptul că MIDR a reușit să aducă ajustări semnificative în gestionarea Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). Prin modificarea Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 152/2022, a fost introdusă o direcție de finanțare separată, dedicată exclusiv orașelor cu statut de poli de creștere. Această schimbare a permis alocarea unor resurse mai bine adaptate nevoilor specifice ale acestor orașe și a asigurat o sincronizare mai eficientă a finanțării cu celelalte programe din cadrul FNDRL.
- ✓ Evaluarea intermediară a relevat lacune semnificative în „coerența externă” a programului, subliniind lipsa de coordonare între MIDR și alte ministere cheie, precum Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Mediului și Ministerul Finanțelor. Deși programul vizează obiective inter-sectoriale, gestionarea sa este concentrată la MIDR, ceea ce a dus la întârzieri și dificultăți în implementarea mai multor proiecte esențiale. Această lipsă de colaborare riscă să afecteze în continuare negativ impactul programului.
- ✓ Evaluarea preliminară a implementării programului național arată că, în ciuda unei finanțări nesistemică și a neconcretizării unor investiții semnificative din Bugetul de Stat, eforturile organizatorice și financiare ale municipiilor beneficiare și ale partenerilor de dezvoltare au avut un impact notabil încă din prima fază de implementare. Aceste eforturi au dus la creșterea gradului mediu de conformitate al orașelor beneficiare cu criteriile minime pentru statutul de poli de creștere, de la 43% la 52%.
- ✓ Evaluarea evidențiază fragilitatea capacităților instituționale la nivel local. Unitățile de Implementare a Programului (UIP) sunt subdimensionate și fragile în toate municipiile beneficiare, iar fluctuațiile de personal pun în pericol continuitatea și durabilitatea programului.
- ✓ Pentru a doua etapă de implementare (2025-2027), este necesară o mobilizare organizatorică și financiară semnificativă din partea APC, mult mai mare decât la prima etapă, având în vedere că 38% (19 proiecte) din totalul proiectelor planificate rămân neinițiate din lipsă de finanțare, iar alte 36% (18 proiecte) inițiate nu dispun de finanțare deplină.

Evaluarea intermediară a programului scoate în evidență următoarele **recomandări în contextul implementării etapei a doua a programului**:

- ✓ Extinderea termenului de implementare: Deoarece prima fază de implementare (2021-2024) a fost grav afectată de lipsa unei finanțări dedicate din Bugetul de Stat și de progresul lent în identificarea surselor din partea partenerilor de dezvoltare, se propune extinderea termenului de implementare a programului până în anul 2030. În condițiile în care 50% din proiecte nu

au fost inițiate sau au fost inițiate fără finanțare sigură, nu va fi posibilă finalizarea tuturor proiectelor în următorii doi ani rămași.

- ✓ Clarificarea aspectelor de finanțare a programului: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să clarifice aspectele legate de finanțarea viitoare a programului, având în vedere angajamentele inițiale de finanțare din Bugetul de Stat care nu au fost materializate. Este necesar să se discute aceste aspecte cu Ministerul Finanțelor și conducerea Guvernului Republicii Moldova, inclusiv prin identificarea unor soluții alternative pentru a depăși deficitul actual de resurse, cum ar fi contractarea unor credite suverane de la partenerii de dezvoltare sau organizațiile financiare internaționale.
- ✓ Actualizarea responsabilităților instituționale: Programul trebuie actualizat pentru a include responsabilități clare pentru alte ministere de ramură (Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Mediului și Ministerul Educației și Cercetării), astfel încât acestea să își asume responsabilități organizatorice în implementarea proiectelor din domeniul lor de competență și să contribuie la atragerea investițiilor și creșterea competitivității orașelor.
- ✓ Reevaluarea costurilor: Programul trebuie actualizat în ceea ce privește costurile estimative ale proiectelor, ținând cont de inflație, creșterea prețurilor pentru lucrările de construcție-montaj, rezultatele reestimării costurilor în urma elaborării studiilor de fezabilitate și documentației de proiect, precum și pe baza costurilor reale de implementare a proiectelor similare din ultima perioadă.
- ✓ Ajustarea portofoliului de proiecte pentru municipiul Comrat: Portofoliul de proiecte pentru municipiul Comrat trebuie ajustat, ținând cont de solicitarea administrației publice locale de a înlocui proiectul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare destinat facilitării investițiilor private în construcția unui nou cartier de blocuri locative cu un proiect nou, respectiv construcția unui complex sportiv multifuncțional de importanță regională.
- ✓ Actualizarea planului de acțiuni: Planul de acțiuni al programului trebuie actualizat în ceea ce privește calendarul de implementare, clarificând termenele pentru fiecare proiect, în conformitate cu prevederile din Planurile Operaționale elaborate și aprobate la nivelul fiecărui municipiu beneficiar.
- ✓ Ajustarea distribuției/partajării costurilor de implementare pe surse: Distribuția costurilor de implementare a programului (partajarea între diferite surse – Bugetul de Stat, partenerii de dezvoltare, bugetele locale) trebuie ajustată și actualizată, ținând cont de situația de facto din prima fază de implementare a programului.
- ✓ Întărirea comunicării cu partenerii de dezvoltare: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să își intensifice eforturile pentru a comunica în mod sistematic și regulat cu partenerii de dezvoltare în ceea ce privește implementarea obiectivelor programului, luând în considerare toate etapele procesului de identificare și negociere a finanțării, inclusiv în contextul elaborării strategiilor de țară de către fiecare donator.
- ✓ Detalierea și concretizarea procesului de monitorizare și evaluare: Prevederile programului privind monitorizarea și evaluarea progresului trebuie detaliate și concretizate, pentru a evita situația actuală în care acestea sunt sporadice, iar indicatorii de bază nu sunt evaluați sistematic nici de autoritățile publice locale, nici de agențiile de dezvoltare regională, nici de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.
- ✓ Consolidarea Unităților de Implementare a Programului la nivel local: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să își intensifice eforturile organizatorice și tehnice pentru a sprijini consolidarea Unităților de Implementare a Programului în cadrul fiecărei administrații publice locale din municipiile beneficiare, actualizând în acest sens planul de acțiuni la capitolul de management al programului.

2 INTRODUCERE

Prezentul document constituie Raportul de evaluare intermediară pentru prima etapă de implementare a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor Poli de Creștere, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 916/2020 din 16 decembrie 2020. Acest raport are rolul de a furniza o analiză cuprinzătoare a progreselor înregistrate în cadrul primei etape de implementare a programului, care acoperă perioada 2021-2024, și de a evalua eficiența și impactul inițiativelor implementate până în prezent.

Raportul a fost elaborat de Grupul de Consultanță și Dezvoltare Urbană „Europolis Internațional”, la solicitarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Elaborarea acestuia a fost posibilă datorită sprijinului financiar și metodologic acordat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei, în cadrul proiectului „Întreprinderi și Comunități Puternice pentru Moldova”. Acest raport are rolul să sprijine o tranziție eficientă de la prima fază de implementare a Programului Național la a doua fază, oferind o bază solidă pentru ajustările necesare și pentru continuarea inițiativelor de dezvoltare urbană în șase municipii - beneficiare.

2.1 Scopul și obiectivele evaluării

Scopul evaluării intermediare este de a furniza o analiză detaliată și cuprinzătoare a progreselor obținute în cadrul primei etape (2021-2024) de implementare a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor – Poli de Creștere. Această evaluare vizează examinarea realizărilor, identificarea provocărilor și formularea recomandărilor relevante pentru asigurarea eficienței și sustenabilității programului.

Mai specific, evaluarea intermediară urmărește:

- ✓ **Analiza progreselor realizate:** Să evalueze în detaliu nivelul de implementare a măsurilor și proiectelor incluse în program, inclusiv gradul de finalizare și impactul acestora asupra dezvoltării orașelor-poli de creștere. Aceasta include o evaluare a activităților desfășurate, resurselor mobilizate și rezultatelor obținute până în prezent.
- ✓ **Identificarea provocărilor și obstacolelor:** Să identifice și să analizeze problemele și obstacolele întâmpinate în procesul de implementare, inclusiv factorii care au afectat performanța și eficiența programului. Aceasta include aspecte legate de alocarea resurselor, capacitatea instituțională, coordonarea între actorii implicați și alte dificultăți întâmpinate.
- ✓ **Evaluarea impactului și eficienței:** Să măsoare impactul și eficiența activităților realizate, evaluând modul în care acestea au contribuit la atingerea obiectivelor programului și la dezvoltarea urbană dorită. Aceasta implică o analiză a beneficiilor aduse de proiecte și a modului în care acestea au influențat dezvoltarea celor șase municipii beneficiare.
- ✓ **Formularea recomandărilor pentru îmbunătățire:** Să ofere recomandări bazate pe constatările evaluării pentru optimizarea implementării programului în faza a doua de implementare, îmbunătățirea interacțiunii dintre actorii – cheie implicați și adresarea

problemelor identificate. Recomandările vor fi orientate către ajustarea programului, alocarea mai eficientă a resurselor și consolidarea capacităților instituționale.

- ✓ **Revizuirea necesității de actualizare a programului:** Să analizeze relevanța documentului de politici și necesitatea/relevanța actualizării acestuia pentru a răspunde mai bine nevoilor și provocărilor emergente. Evaluarea va lua în considerare schimbările de context și evoluțiile din perioada de implementare pentru a recomanda ajustări care să reflecte realitățile actuale și viitoare.

Instituțiile principale, care fost responsabile în implementarea Programului și de la care au fost colectate informațiile necesare pentru efectuarea evaluării intermediare sunt:

- ✓ Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
- ✓ Agenția de Dezvoltare Regională Nord
- ✓ Agenția de Dezvoltare Regională Centru
- ✓ Agenția de Dezvoltare Regională Sud
- ✓ Agenția de Dezvoltare Regională UTA Găgăuzia
- ✓ Primăria municipiului Edineț și UIP
- ✓ Primăria municipiului Soroca și UIP
- ✓ Primăria municipiului Ungheni și UIP
- ✓ Primăria municipiului Orhei și UIP
- ✓ Primăria municipiului Comrat și UIP
- ✓ Primăria municipiului Cahul și UIP

De asemenea, în procesul de consultare au fost consultați reprezentanții Cancelariei de Stat și proiectelor implementate de partenerii de dezvoltare în municipiile beneficiare ale Programului (GIZ, PNUD-Moldova, UE, Banca Mondială, SIDA, USAID).

2.2 Metodologia

Procesul de evaluare intermediară și, respectiv, elaborare a raportului, a fost realizat în conformitate cu cadrul normativ și metodologic în vigoare, având ca referință următoarele documente:

- ✓ **Legea nr. 100/2017 privind actele normative** - Conform articolului 24, alineatul (3), această lege stabilește că „tipurile și structura documentelor de reglementare, precum și modul de elaborare, aprobată, monitorizare și evaluare a implementării acestora se stabilesc de către Guvern”. Această prevedere oferă cadrul legal pentru elaborarea și evaluarea documentelor de politici publice.
- ✓ **Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 privind planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici** - Compartimentul VIII din această hotărâre detaliază structura raportului de evaluare a documentelor de politici

publice, stabilind cerințele și standardele pentru redactarea și prezentarea evaluărilor intermediare.

- ✓ **Ghidul metodologic pentru evaluarea intermediară și ex-post a politicilor publice** - Acest ghid metodologic oferă direcții și proceduri pentru realizarea evaluărilor intermediare și ex-post, asigurând aplicarea unor metodologii consistente și riguroase în procesul de evaluare.

În cadrul evaluării intermediare, au fost aplicate următoarele metode, tehnici și instrumente de evaluare:

- ✓ **Colectarea și analiza datelor primare și secundare:** Au fost examinate documentele relevante, inclusiv programul în cauză și rapoartele de monitorizare elaborate de Agențiile de Dezvoltare Regională și Unitățile de Implementare a Programului (UIP) din primăriile municipiilor beneficiare.
- ✓ **Colectarea și analiza informațiilor statistice relevante:** S-au adunat și analizat date statistice referitoare la evoluția urbană a municipiilor cu statut de poli de creștere pe perioada evaluată, pentru a analiza tendințele de dezvoltare urbană și progresul înregistrat.
- ✓ **Chestionarea primăriilor municipiilor beneficiare:** Au fost desfășurate chestionare pentru a obține perspective și feedback direct de la reprezentanții administrațiilor publice locale din municipiile beneficiare.
- ✓ **Organizarea de interviuri cu actori cheie:** Au avut loc interviuri cu persoane implicate în procesul de implementare, inclusiv reprezentanți ai autorităților publice centrale (MIDR și ADR-urile din subordine), autorităților publice locale (primăriile municipiilor beneficiare) și parteneri de dezvoltare.
- ✓ **Focus grupuri cu APL:** Au fost organizate focus grupuri cu autoritățile publice locale din fiecare municipiu beneficiar pentru a discuta despre progresul implementării și provocările întâmpinate.
- ✓ **Sesiuni de validare a rezultatelor analizei preliminare:** Au fost realizate întâlniri cu reprezentanții MIDR, precum și APL (inclusiv UIP) din municipiile beneficiare pentru a valida acuratețea și relevanța informațiilor primare și rezultatele evaluării.

Procesul de evaluare a fost desfășurat într-o manieră participativă, implicând toate părțile interesate la nivel național, regional și local. În mod special, au fost efectuate vizite de documentare în fiecare municipiu beneficiar, unde s-au organizat întâlniri cu actori cheie din primării, inclusiv cu unitățile de implementare a programului. De asemenea, au fost inspectate locațiile proiectelor deja realizate sau aflate în diferite stadii de pregătire.

Un aspect deosebit de important a fost analiza finanțării implementării programului. Aceasta a inclus evaluarea surselor de finanțare, precum și a aspectelor de reglementare, procedurale și organizaționale legate de finanțarea publică și contribuțiile partenerilor de dezvoltare, inclusiv elaborarea și avizarea tehnică asociată.

Procesul de evaluare a fost realizat având în vedere criteriile de relevanță, eficacitate, eficiență, coerență și impact, asigurând astfel o analiză cuprinzătoare și bine fundamentată a implementării programului.

2.3 Reconstrucția cadrului logic de intervenție al Programului

În cadrul evaluării intermediare a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor Poli de Creștere, reconstituirea cadrului logic al acestui program este esențială pentru a asigura coerența și eficacitatea intervențiilor planificate. Programul a fost conceput pentru a aborda provocările economice și sociale cu care se confruntă Republica Moldova, în special în ceea ce privește disparitățile regionale și migrația internă și externă. Scopul principal al programului este de a stimula dezvoltarea regională prin crearea unor poli de creștere care să sprijine economia locală și să îmbunătățească calitatea vieții cetățenilor.

Context și Fundamentare:

Republica Moldova se confruntă cu o serie de provocări structurale, dintre care una dintre cele mai acute este dezvoltarea inegală a regiunilor sale. Aceste dezechilibre regionale sunt amplificate de migrația semnificativă a forței de muncă, atât internă, cât și externă, ceea ce a dus la depopularea multor localități și la o scădere a activității economice. În acest context, Programul Național de Dezvoltare a Orașelor Poli de Creștere a fost inițiat ca un răspuns strategic pentru a revitaliza regiunile prin consolidarea unor centre urbane care să funcționeze ca motoare de creștere economică.

Selecția orașelor-poli de creștere a fost realizată pe baza unor criterii bine definite, care au ținut cont de potențialul economic, de poziționarea geografică, de conectivitatea regională și de capacitatea administrativă a fiecărui municipiu. Orașele selectate pentru a deveni poli de creștere – Cahul, Comrat, Edineț, Orhei, Soroca și Ungheni – au fost identificate ca având cel mai mare potențial de a atrage investiții și de a stimula dezvoltarea regională prin implementarea de proiecte strategice.

Obiective Strategice și Relevanța Programului:

Obiectivele strategice ale programului sunt aliniate cu prioritățile naționale de dezvoltare, cum ar fi reducerea disparităților regionale, creșterea competitivității economice și promovarea dezvoltării durabile. Aceste obiective sunt fundamentale pentru asigurarea unei dezvoltări echilibrate și pentru crearea de oportunități economice și sociale în toate regiunile țării.

Unul dintre obiectivele centrale ale programului este de a crește competitivitatea economică a orașelor selectate. Acest obiectiv include atragerea de investiții private, sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii, dezvoltarea infrastructurii necesare pentru crearea de locuri de muncă și îmbunătățirea accesului la piețele naționale și internaționale. Programul urmărește, de asemenea, modernizarea infrastructurii urbane, prin reabilitarea rețelelor de transport, modernizarea drumurilor,

dezvoltarea transportului public și extinderea accesului la utilități publice esențiale, cum ar fi apa potabilă și canalizarea.

Un alt obiectiv major este îmbunătățirea calității vieții în orașele-poli de creștere. Acesta implică proiecte menite să modernizeze spațiile publice, să creeze zone verzi, să dezvolte infrastructura educațională și de sănătate și să crească accesul la servicii publice de calitate. Prin aceste intervenții, programul își propune să reducă migrația din orașele-poli de creștere către alte regiuni sau în străinătate și să creeze condiții atractive pentru locuitori și investitori.

În plus, un alt obiectiv strategic al programului este de a crește capacitățile administrative ale autorităților locale. Aceasta este o componentă esențială pentru asigurarea unei implementări eficiente a programului și pentru sustenabilitatea rezultatelor obținute. Programul include măsuri de formare și dezvoltare profesională pentru personalul autorităților locale, precum și dezvoltarea unor mecanisme eficiente de planificare și management al proiectelor.

Indicatori de Performanță și Monitorizare:

Pentru a asigura o implementare eficientă și pentru a măsura progresul realizat, programul a stabilit un set de indicatori de performanță care acoperă atât aspecte cantitative, cât și calitative. Indicatorii cantitativi includ măsurători clare, cum ar fi numărul de kilometri de drumuri reabilitate, numărul de gospodării conectate la rețelele de apă și canalizare, numărul de locuri de muncă create și valoarea investițiilor atrase. Acești indicatori oferă o imagine concretă a progresului fizic al proiectelor și permit monitorizarea utilizării resurselor alocate.

Indicatorii calitativi, pe de altă parte, se concentrează pe impactul intervențiilor asupra calității vieții cetățenilor și asupra sustenabilității economice a orașelor-poli de creștere. Aceștia includ evaluări ale satisfacției cetățenilor față de serviciile publice, îmbunătățirea condițiilor de trai, reducerea emisiilor de carbon și creșterea atractivității orașelor pentru investitori și turiști. Monitorizarea acestor indicatori este esențială pentru a asigura că intervențiile programului au un impact pozitiv pe termen lung și că resursele sunt utilizate eficient.

Un alt aspect important al monitorizării este evaluarea capacității administrative a autorităților locale de a implementa și gestiona proiectele. Aceasta include evaluarea competențelor și resurselor disponibile la nivel local, precum și identificarea necesităților de formare și dezvoltare profesională. O monitorizare riguroasă a capacităților administrative este crucială pentru a asigura că proiectele sunt implementate la timp și în conformitate cu standardele de calitate stabilite.

Provocări Identificate și Necesitatea Recalibrării:

Evaluarea intermediară a programului a scos la iveală o serie de provocări care necesită o recalibrare a cadrului logic pentru a asigura coerența și relevanța intervențiilor. Printre principalele probleme identificate se numără întârzierile în implementarea proiectelor din cauza lipsei de finanțare adecvată, dificultățile de coordonare între diferitele niveluri de guvernare și o capacitate administrativă insuficient dezvoltată la nivel local.

Una dintre provocările majore este legată de finanțarea programului. Deși programul a fost conceput pentru a beneficia de o finanțare consistentă din Bugetul de Stat, realitatea a arătat că multe proiecte au fost întârziate sau nu au fost inițiate din cauza lipsei resurselor financiare. Această situație subliniază importanța identificării unor surse alternative de finanțare, cum ar fi creditele suverane sau parteneriatele public-private, pentru a asigura continuitatea și succesul programului.

De asemenea, evaluarea a relevat probleme de coordonare între diferitele niveluri de guvernare. Deși Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) are responsabilitatea principală pentru implementarea programului, lipsa unei colaborări eficiente cu alte ministere relevante, cum ar fi Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Mediului, a dus la întâzieri semnificative în implementarea proiectelor. Este esențial ca aceste ministere să își asume un rol activ în implementarea programului și să colaboreze strâns cu MIDR pentru a asigura o coordonare eficientă.

Capacitatea administrativă a autorităților locale reprezintă, de asemenea, o provocare majoră. În multe cazuri, Unitățile de Implementare a Programului (UIP) create la nivel local sunt subdimensionate și nu dispun de resursele necesare pentru a gestiona eficient proiectele. Fluctuațiile de personal și lipsa de formare adecvată au contribuit la dificultățile în implementarea proiectelor. Pentru a aborda aceste probleme, este necesară o consolidare a capacităților administrative la nivel local, inclusiv prin formare continuă și sprijin tehnic din partea MIDR și a partenerilor de dezvoltare.

Modelul de resurse-produse al reconstrucției cadrului logic este prezentat în **Anexa 1**.

3 CONSTATĂRI

Procesul de evaluare intermediară s-a desfășurat în baza a șase criterii stabilite în metodologia de evaluare a documentelor de politici publice, elaborată de Cancelaria de Stat a Guvernului Republicii Moldova:

1. **Relevanța programului:** măsura în care programul răspunde contextului actual de dezvoltare a țării, precum și necesităților și așteptărilor beneficiarilor.
2. **Eficacitatea programului:** gradul de realizare a obiectivelor stabilite.
3. **Eficiența programului:** modul de utilizare a mijloacelor financiare alocate și atrase.
4. **Coerența programului:** compatibilitatea și alinierea programului cu alte intervenții similare.
5. **Durabilitatea programului:** capacitatea programului de a genera efecte de durată în timp.
6. **Impactul programului:** schimbările și rezultatele produse de program asupra beneficiarilor și comunității.

3.1 Relevanța

Evaluarea efectuată concluzionează că scopul declarat al programului (de a asigura crearea în Republica Moldova a unei rețele de orașe - poli de creștere) rămâne în continuare relevant și concludent. Acesta este în concordanță cu obiectivele SND „Moldova Europeană 2030” și ale Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională 2022-2028, fiind dictat de necesitatea fundamentală de a depăși provocările actuale legate de dezvoltarea teritorială dezechilibrată a Republicii Moldova.

Aceste provocări se caracterizează prin concentrarea disproporționată și continuă a resurselor și bunăstării în municipiul Chișinău, pe fondul marginalizării crescânde a regiunilor periferice. Această problemă este cauzată în special de subdezvoltarea orașelor regionale medii, care ar trebui să joace un rol esențial în contrabalansarea orașului – capitală (mun. Chișinău) în atragerea și valorificarea resurselor umane, economice, financiare și de producție la nivel național.

Până în prezent, nici unul dintre aceste orașe cu statut de ”pol de creștere”, cu toate că sunt evidențiate anumite progrese, continuă să nu corespundă criteriilor minime de definire a localităților urbane cu statut de municipiu în corespundere cu Legea nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, înregistrând carențe la majoritatea capitolelor.

La momentul elaborării programului (anul 2020), necesitățile investiționale totale pentru aceste municipii, doar pentru a depăși carențele în corespunderea cu statutul de municipiu, au fost estimate la 5,4 miliarde MDL. Acest efort financiar depășește cu mult capacitatea bugetelor locale și, evident, nu poate fi realizat fără un sprijin consistent din partea autorităților publice centrale și a partenerilor de dezvoltare.

Programul definește explicit șase orașe - municipii beneficiare (Cahul, Comrat, Ungheni, Orhei, Soroca și Edineț), cărora li s-a acordat statutul de „orașe – poli de creștere” prin Hotărârea Guvernului

nr. 916/2020 din 16.12.2020. Lista acestor municipii cu rol de „poli de creștere” a fost stabilită și confirmată prin realizarea a trei studii de fundamentare, efectuate cu asistența partenerilor internaționali de dezvoltare în anii 2004, 2012 și 2019, și rămâne valabilă și pertinentă.

Până în prezent, nu au existat alte studii sau analize sau opinii argumentate care să propună modificarea listei orașelor capabile să îndeplinească rolul de „poli de creștere”. Prin urmare, **programul își păstrează relevanța deplină în ceea ce privește definirea beneficiarilor săi.**

Tabelul 1: Corespunderea cu 17 criterii minime de definire pentru orașe – poli de creștere¹

Municipii	Anul 2020		Anul 2024	
	Corespunde	Nu-corespunde	Corespunde	Nu-corespunde
Cahul	8	9	11	6
Comrat	5	12	7	10
Orhei	13	4	13	4
Soroca	6	11	8	9
Ungheni	7	10	9	8
Edineț	5	12	6	11

Sursa: Estimările evaluatorilor în baza datelor furnizate de autoritățile publice locale

Relevanța programului se accentuează în contextul aprofundării tendințelor demografice negative din Republica Moldova.

Astfel, pe fondul unei migrații externe pronunțate, se observă și o migrație internă, cu precădere spre municipiul Chișinău, ceea ce subminează fundația demografică a regiunilor țării, afectând capacitatea acestora de a susține creșterea economică (prin reducerea forței de muncă) și de a asigura servicii sociale de calitate (educație, ocrotirea sănătății).

În acest context, sunt necesare eforturi susținute și consistente pentru dezvoltarea municipiilor beneficiare (orașe – poli de creștere), astfel încât acestea să poată prelua (într-o proporție adecvată) fluxurile de migrație internă rural-urban și să se consolideze în calitate de centre urbane capabile să acționeze ca poli de dezvoltare regională.

Deși datele recensământului populației din 2024 (pe localități) vor fi disponibile abia în anul 2025, analiza datelor statistice existente arată că populația tuturor orașelor cu statut de poli de creștere este în continuă scădere, diminuând astfel capacitatea acestora de a acționa ca noduri de polarizare a dezvoltării economice regionale.

¹ Aceste 17 criterii au fost stabilite și concretizate în cadrul Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, prin adaptarea și corelarea experienței internaționale la prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001 care definește criteriile minime de definire a localităților urbane cu statut de municipiu în Republica Moldova.

Tabelul 2: Evoluția demografică a orașelor – poli de creștere (mii persoane)

#	Municipii	Recensământ 1989	Recensământ 2014	Populația cu reședință obișnuită* 2020	Populația cu reședință obișnuită 2024	2024/2020
1	Cahul	42.9	30	25.3	23	91%
2	Edineț	19.5	15.5	13.8	12	87%
3	Orhei	38	21.1	19.5	17.5	90%
4	Soroca	42.3	22.2	20.5	17.3	84%
5	Ungheni	37.8	30.8	26.4	24.7	94%
6	Comrat	25.8	20.1	20.7	19.9	96%
	<i>Chișinău</i>	<i>771</i>	<i>662.8</i>	<i>661.2</i>	<i>665.5</i>	<i>101%</i>
	<i>Republica Moldova</i>	<i>3642</i>	<i>2790</i>	<i>2643</i>	<i>2423</i>	<i>92%</i>

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică

* Reședință obișnuită este definită ca locul în care persoana a locuit preponderent în ultimele 12 luni indiferent de absențele temporare (în scopul recreării, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc.).

Totuși, este important de menționat că evaluarea preliminară scoate în evidență faptul că majoritatea municipiilor cu statut de orașe – poli de creștere au început deja să acționeze ca „magneți regionali,” reușind să atragă o parte din migrația rural-urban și fiind alese ca reședință de către o parte dintre migranții reveniți în țară. În dovedirea acestui fapt servesc datele privind construcția locativă în aceste 6 municipii pe parcursul ultimilor 4 ani:

 Tabelul 3: Construcția de fond locativ multifamilial pe municipii

Municipii	Locuințe date în exploatare și în construcție în perioada 2020-2024	
	Număr de blocuri de locuințe	Număr de apartamente
Cahul	14 blocuri (5-10 nivele)	870
Edineț	În ultimii 4 ani în mun. Edineț nu a fost inițiată construcția nici unui bloc locativ (parțial acest fapt se datorează lipsei până în iunie 2024 de documentație urbanistică (PUG în vigoare), în lipsa căreia nu se puteau emite autorizații de construcție)	
Orhei	TBD	TBD
Soroca	4 blocuri (9 nivele)	225
Ungheni	7 blocuri (6-9 nivele)	672
Comrat	9 blocuri (4-11 nivele)	552

Sursa: Date furnizate de autoritățile publice locale din municipiile - beneficiare

Chestionarele și focus-grupurile organizate în municipiile beneficiare ale programului, au arătat că **atât obiectivele, cât toate intervențiile incluse în program rămân valide, cu excepția unui singur proiect din municipiul Comrat.**

Astfel, administrația publică locală din Comrat consideră deja irelevant proiectul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare (extinderea rețelelor inginerești) destinat facilitării investițiilor private în construcția unui nou cartier de blocuri locative (900 de apartamente). Totuși, problema nu constă atât în invalidarea proiectului, cât în faptul că administrația publică locală, urmare a aprobării noului Plan Urbanistic General, în colaborare cu sectorul privat, a identificat alte loturi libere (fragmentate pe întreg teritoriului localității) unde, au fost inițiate construcțiile a 9 blocuri locative, totalizând 652 de apartamente. Acest volum de construcții locative noi satisface, pe termen mediu, cererea de locuințe noi în oraș, astfel încât nu există o necesitate pentru loturi adiționale, iar realizarea proiectului planificat nu ar mai aduce impactul scontat.

În acest context, administrația publică locală din municipiul Comrat consideră oportună și relevantă înlocuirea acestui proiect din portofoliul programului cu unul nou, și anume construcția unui complex sportiv multifuncțional de importanță regională. Acest proiect reprezintă o prioritate și necesitate majoră pentru municipiu, astfel încât să îndeplinească criteriile legale minime necesare pentru a fi definit ca oraș cu statut de municipiu.

În ceea ce privește structura, conținutul și logica intervenției aferente programului, evaluarea intermediară a arătat că acestea nu necesită modificări. Acest lucru se datorează, în mare parte, faptului că documentul a fost elaborat după intrarea în vigoare a noilor cerințe pentru documentele de politici publice, aprobate prin HG nr. 386/2020, fiind astfel conceput în conformitate cu noile reguli și prevederi:

- ✓ *Obiectivele programului și activitățile planificate sunt clare și corelate cu necesitățile actuale și așteptărilor beneficiarilor, abordând principalele direcții de dezvoltare a infrastructurii celor șase orașe-municipii, pentru a le aduce la standardele minime necesare definirii ca localități urbane cu statut de municipiu, în conformitate cu legislația în vigoare.*
- ✓ *Programul urmărește un obiectiv general și patru obiective specifice, toate formulate conform principiului SMART, și include indicatori expliți pentru evaluarea eficienței implementării acestora, atât la nivel de rezultat, cât și la nivel de impact. **Atât obiectivul general, cât și cele patru obiective specifice sunt în continuare valide atât pentru beneficiari, cât și pentru scopul declarat al intervenției.***
- ✓ *Activitățile din program, reprezentate de portofolii de proiecte concrete și bine definite pentru fiecare beneficiar, sunt transpuse în indicatori de produs care sunt corelați cu aceste activități și, în mod direct, cu obiectivele specifice planificate.*
- ✓ *Rezultatele și impactul scontat sunt clar definite, corelate cu obiectivele, și evaluate din punct de vedere financiar. În plus, programul utilizează indicatori măsurabili nu doar pentru a cuantifica rezultatele și impactul la nivelul întregului program, ci și pentru fiecare beneficiar individual (oraș - pol de creștere). În acest sens, toți indicatorii de rezultat și impact reflectă atât situația inițială, de dinaintea intervenției, cât și situația țintă după finalizarea acesteia.*

3.2 Eficacitatea

Evaluarea preliminară a Programului, menită să analizeze progresul în implementarea obiectivelor, măsurilor și proiectelor stabilite pentru prima fază de implementare (2021-2024), a relevat un peisaj complex, marcat de realizări notabile, dar și de provocări semnificative.

Până la data de 1 august 2024, din cele 50 de proiecte planificate în cadrul Programului, doar 6 au fost complet finalizate, reflectând capacitatea de a materializa anumite inițiative. În prezent, 25 de proiecte sunt în diverse stadii de implementare: 7 dintre acestea au asigurată finanțarea integrală, iar 12 beneficiază de finanțare parțială, ceea ce subliniază dificultăți în mobilizarea resurselor necesare. Restul de 19 proiecte nu au fost încă inițiate, indicând necesitatea unor măsuri urgente pentru a accelera procesul de implementare și a preveni întârzieri suplimentare. Aceste rezultate indică complexitatea gestionării proiectelor și subliniază importanța unei monitorizări continue.

Tabelul 4: Progresul implementării proiectelor pe municipii - beneficiare (după număr proiecte pe etape ale implementării)

Municipii	Număr de proiecte planificate conform programului	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Neinițiate
Ungheni	9	1	1	2	0	5
	100%	11%	11%	22%	0%	56%
Orhei	7	2	0	0	0	5
	100%	29%	0%	0%	0%	71%
Edineț	9	2	2	3	0	2
	100%	22%	22%	33%	11%	11%
Cahul	10	0	2	5	1	2
	100%	0%	20%	50%	10%	20%
Comrat	7	0	1	2	2	2
	100%	0%	14%	29%	29%	29%
Soroca	8	1	1	1	2	3
	100%	13%	13%	13%	25%	38%
Total	50	6	7	12	6	19
	100%	12%	14%	26%	12%	36%

Astfel, se poate menționa că, **în perioada evaluată, 12% dintre proiectele planificate au fost finalizate, iar 39% au fost inițiate, având finanțarea identificată (totală sau parțială).**

De asemenea, 12% din totalul proiectelor au fost inițiate, fiind realizate activitățile pregătitoare, însă fără a avea încă resursele financiare identificate pentru demararea propriu-zisă a investițiilor.

Restul de 38% dintre proiectele planificate nu au fost încă inițiate, acestea fiind programate pentru a doua etapă de implementare a programului.

Progresul înregistrat pe obiectivele programului relevă **un dezechilibru semnificativ de progres între obiectivele 1 și 4, pe de o parte, și obiectivele 2 și 3, pe de altă parte**. În cazul obiectivelor 1 (mobilitate urbană) și 4 (utilități publice), s-a observat un procent mai mare de proiecte inițiate, inclusiv cu finanțare deja identificată. În contrast, pentru obiectivele 2 și 3, 78% și respectiv 61% dintre proiecte nu au fost încă demarate sau au fost inițiate fără a dispune de surse financiare clar definite.

Această disparitate se datorează în mare măsură faptului că proiectele asociate obiectivelor 1 și 4 au beneficiat de un avans substanțial în pregătirea documentației tehnice și a dosarelor de finanțare, grație sprijinului prealabil oferit de parteneri de dezvoltare precum Banca Mondială, GIZ, ADA și Uniunea Europeană. Acești parteneri au facilitat demararea și implementarea proiectelor respective, asigurând resursele și expertiza necesară.

Tabelul 5: Progresul de implementare pe obiective (agregat pe toate municipiile – beneficiare)

Obiective specifice	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	12	3	1	5	1	2
	100%	25%	8%	42%	8%	17%
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	14	1	1	2	2	8
	100%	7%	7%	7%	14%	64%
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	13	0	1	4	2	6
	100%	0%	8%	31%	15%	46%
4: Infrastructura utilităților publice	11	2	4	2	1	2
	100%	18%	36%	18%	9%	18%
Total	50	6	7	12	6	19
	100%	12%	14%	24%	12%	38%

În cadrul obiectivului 1 (mobilitate urbană), conform prevederilor programului, se planifica a fi identificate și mobilizate resurse din Bugetul de Stat și din partea partenerilor de dezvoltare pentru acoperirea a cel puțin 25% din necesitățile municipiilor beneficiare în reabilitarea infrastructurii

drumurilor, astfel încât să se atingă indicatorul țintă care prevede că cel puțin 60% din drumurile locale trebuie să fie de calitate bună.

Având în vedere că nu s-au reușit identificarea și mobilizarea resurselor din Bugetul de Stat și din partea donatorilor pentru aceste măsuri, administrațiile publice locale au preluat inițiativa, finanțând aproape integral activitățile din surse proprii. Aceste surse au inclus atât fonduri interne, cât și împrumuturi bancare și transferuri din taxa pentru folosirea drumurilor.

Pe parcursul primei faze de implementare, administrațiile publice locale au alocat aproximativ 446 milioane MDL din totalul de 728 milioane MDL planificate pentru întreaga durată a programului, atingând astfel 64% din ținta financiară. Acest rezultat reprezintă un succes remarcabil, demonstrând capacitatea și angajamentul administrațiilor locale de a susține financiar proiectele esențiale în absența altor surse de finanțare.

Tabelul 6: Progresul implementării activităților de reabilitare a infrastructurii drumurilor pe municipii - beneficiare

#	Municipii	Investiții planificate, mln MDL	Investiții realizate, mln MDL	Rezultate (drumuri asfaltate/reabilitate)	Resurse identificate și valorificate față investițiile planificate %
1	Ungheni	163	75	≈12,5 km	46%
2	Orhei	50	91	≈25 km	182%
3	Edineț	90	50	≈15 km	56%
4	Cahul	150	126	≈34 km	84%
5	Comrat	110	50	≈30 km	45%
6	Soroca	165	74	≈20 km	45%
Total		728	466	≈136,5 km	64%

În cadrul Obiectivului 1, a fost planificat sprijinul pentru crearea serviciilor publice locale de transport urban și dotarea acestora cu unități de transport în toate municipiile beneficiare, cu excepția municipiului Orhei. La momentul evaluării, cu suportul Uniunii Europene, acest serviciu a fost creat, dotat și pus în funcțiune doar în municipiul Edineț, unde au fost achiziționate și operaționalizate 8 unități de transport.

În paralel, în municipiul Ungheni, cu sprijinul financiar al Fondului Național de Dezvoltare Regională și Locală, s-a inițiat procesul de creare și dotare a serviciului de transport urban cu 18 unități de transport, proiectul fiind programat să fie finalizat în 2025.

În ceea ce privește municipiul Orhei, tot în cadrul Obiectivului 1, era prevăzută amenajarea stațiilor de așteptare a transportului public, finanțată prin intermediul programului din Bugetul de Stat. În lipsa resurselor alocate de la nivel central, administrația publică locală din Orhei a preluat inițiativa și a finalizat proiectul din bugetul municipal. Astfel, au fost construite și amenajate 79 de stații de

așteptare, demonstrând capacitatea locală de a implementa proiecte esențiale chiar și în condiții de resurse financiare limitate.

În cadrul Obiectivului 2 (competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice), programul prevedea implementarea a 14 proiecte de dezvoltare urbană, finanțate din diverse surse. Până la data evaluării, 9 dintre aceste proiecte nu au fost încă demarate, evidențiind întârzieri semnificative în realizarea obiectivelor stabilite.

Din cele 5 proiecte care au fost inițiate, două a fost deja finalizate:

- ✓ Dotarea cu utilități inginerești a subzonei ZEL Soroca, finanțată prin Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL) și co-finanțată din bugetul local;
- ✓ „otarea cu infrastructură (parțială) a subzonei economice libere din s. Crihana Veche”.

Un alt proiect, ICT Hub din Cahul, este în curs de implementare, beneficiind de finanțare integrală din partea Uniunii Europene și SiDA.

În schimb, reconstrucția pieței agroalimentare din Cahul este doar parțial finanțată, Uniunea Europeană acoperind 30% din costurile investiționale, ceea ce lasă o parte semnificativă din finanțare neacoperită.

Un alt proiect a fost inițiat fără a avea surse de finanțare identificate. Este vorba despre conectarea Parcului Industrial Edineț la o sursă suplimentară de energie electrică. Deși proiectul a fost pregătit, inclusiv documentația tehnică, și a fost depus pentru finanțare din FNDRL, în perioada anilor 2017 – 2020 nu s-a luat nicio decizie privind alocarea fondurilor necesare, cu toate că a fost inclus în Documentul Unic de Program (DUP) în anul 2016, iar din cauză că unele aspecte tehnice solicitate de către ADR nu au fost corectate, proiectul a fost exclus din DUP². Această situație subliniază provocările în mobilizarea resurselor și asigurarea continuității proiectelor critice pentru dezvoltarea urbană și economică.

În cadrul Obiectivului 3 (revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice), programul a prevăzut implementarea a 13 proiecte. Până la data evaluării, niciunul dintre aceste proiecte nu a fost finalizat, iar 6 dintre ele nu au încă surse de finanțare identificate, ceea ce reflectă dificultăți majore în mobilizarea resurselor necesare.

² La etapa de evaluare a Cererii de finanțare (30.09.2016) în cadrul concursului de proiecte cu finanțare din FNDR din 2016, evaluatorii au înaintat un șir de recomandări pentru aplicant și anume:

- Prezentarea Devizelor generale de cheltuieli;
- Obținerea Raportului de verificare pentru subproiecte;
- Actualizarea Bugetului proiectului după obținerea Raportului de verificare;
- Obținerea avizelor necesare conform legislației în vigoare;
- Descrierea tehnică a bunurilor ce urmează a fi achiziționată.

Dat fiind faptul că recomandările date nu au fost realizate de către aplicant până la sfârșitul perioadei DUP 2017-2020, proiectul dat nu a fost finanțat. La fel, acest proiect nu a fost depus repetat la următorul apel de proiecte, motiv pentru care nu a primit finanțare și nu se regăsește în DUP la moment.

Dintre cele 7 proiecte care au fost inițiate, doar unul beneficiază de acoperire financiară completă: construcția complexului sportiv multifuncțional în municipiul Edineț, finanțat prin Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). În contrast, patru proiecte au obținut doar o finanțare parțială, ceea ce afectează progresul acestora. Unul dintre aceste proiecte se desfășoară în municipiul Ungheni, iar două în municipiul Cahul.

Această situație subliniază provocările semnificative cu care se confruntă programul în asigurarea resurselor financiare necesare pentru revitalizarea urbană și îmbunătățirea infrastructurii serviciilor publice, limitând astfel capacitatea de a atinge obiectivele stabilite în termenele planificate.

În cadrul Obiectivului 4 (Infrastructura utilităților publice), programul prevede implementarea a 11 proiecte. Până la data evaluării, două dintre acestea au fost deja finalizate: extinderea sistemului de canalizare în municipiul Ungheni și extinderea sistemului de iluminat public în municipiul Edineț, reflectând progrese semnificative în îmbunătățirea infrastructurii locale.

Alte patru proiecte au fost inițiate și beneficiază de finanțare integrală. Acestea includ construcția stațiilor de epurare a apelor uzate în Soroca și Comrat, susținute de Banca Mondială, în Edineț, cu sprijinul ADA, și în Cahul, cu finanțare din partea Uniunii Europene și Banca Germană de Dezvoltare (KfW).

Două proiecte au fost lansate, dar dispun de finanțare doar parțială. Este vorba despre extinderea sistemelor de canalizare în Comrat și Edineț, realizate cu sprijinul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). În plus, un proiect a fost inițiat fără a avea surse de finanțare identificate până în prezent, ceea ce ridică semne de întrebare privind viabilitatea sa.

De asemenea, două proiecte nu au fost încă demarate, inclusiv construcția stației de epurare a apelor uzate în municipiul Ungheni, pentru care nu au fost încă identificate resursele necesare. Acest lucru evidențiază provocările persistente în mobilizarea fondurilor și coordonarea eforturilor necesare pentru a asigura succesul programului.

Comparând municipiile beneficiare în ceea ce privește implementarea obiectivelor programului, **se observă diferențe semnificative în „viteza” de implementare**, cauzate de factori predominant obiectivi. Municipiul Edineț se remarcă prin cea mai înaltă rată de implementare, având 7 din 9 proiecte inițiate, cu finanțare asigurată cel puțin parțial. În contrast, municipiul Orhei înregistrează cea mai scăzută rată de implementare, cu 5 din cele 7 proiecte încă neinițiate și cu celelalte două proiecte inițiate și finalizate exclusiv prin efortul și finanțarea autorităților publice locale.

Municipiul Edineț, datorită eforturilor autorităților publice locale și a oportunităților valorificate de finanțare internă și externă, a reușit să inițieze implementarea a 8 din cele 9 proiecte prevăzute în program.

Tabelul 7: Progresul de implementare pe obiective în mun. Edineț

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	1	-	1	-	-
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	1	-	-	-	1	-
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	3	-	1	1	-	1
4: Infrastructura utilităților publice	3	1	1	1	-	-
Total	9	2	2	3	1	1

Cu asistența Uniunii Europene, a fost creat și operaționalizat serviciul public de transport urban, care a inclus înființarea unei întreprinderi municipale³, achiziționarea a opt unități de transport, amenajarea a 20 de stații de așteptare (inclusiv 17 conform tehnologiilor "SMART") și dezvoltarea rutelor pe baza Planului de Mobilitate Urbană elaborat.

De asemenea, cu eforturi financiare proprii, a fost inițiat proiectul de reabilitare a infrastructurii rutiere, ceea ce a condus la creșterea ponderii drumurilor de calitate bună de la 16% la 30%.

Pe baza unui proiect elaborat și depus, a fost obținută finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL) pentru construcția unui complex sportiv multifuncțional, cu bazin, de importanță regională.

Au fost inițiate lucrări de reabilitare a Parcului „Vasile Alecsandri” ca zonă de recreere de importanță regională. În acest sens, cu finanțare din partea Uniunii Europene în valoare de 2 milioane de lei, a fost reabilitat sistemul de iluminat nocturn, iar cu finanțare proprie din partea Administrației Publice Locale (APL) au fost reabilitate jumătate din aleile parcului, investiția ridicându-se la aproximativ 3,5 milioane MDL.

³ Întreprinderea municipală „Transport Public Edineț” a fost fondată în anul 2024, este agentul economic cu personalitate juridică, constituit în exclusivitate pe baza proprietății municipale, execută lucrările și prestează serviciile necesare pentru satisfacerea cerințelor fondatorului, Consiliul Municipal Edineț.

Totodată, cu sprijin financiar obținut din FNDRL, a fost lansată extinderea sistemului centralizat de canalizare, ceea ce a crescut gradul de acoperire de la 45% la 51%. A fost obținută și finanțare din partea Agenției de Dezvoltare a Austriei, în valoare de 120 milioane MDL, pentru construcția unei noi stații de tratare a apei, împreună cu toată infrastructura necesară captării, tratării și transportării apei din râul Prut, inclusiv două stații de pompare. Darea în exploatare a noii stații de tratare este planificată pentru sfârșitul anului 2026.

În ceea ce privește iluminatul public, a fost inițiată extinderea și modernizarea sistemului, cu finanțare din partea Uniunii Europene, USAID (Programul "Comunitatea Mea") și a bugetului local, ceea ce a dus la creșterea gradului de acoperire cu servicii de la 50% la 90%. Din această acoperire, 90% utilizează corpuri de iluminat de tip LED, investițiile totale ridicându-se la 12 milioane MDL, din care USAID a contribuit cu 1 milion MDL, Uniunea Europeană cu 4 milioane MDL, iar bugetul local cu 7 milioane MDL.

De asemenea, a fost elaborată documentația tehnică și depus dosarul pentru solicitarea finanțării din FNDRL, necesare conectării terenului Parcului Industrial la o nouă sursă de energie electrică. Proiectul a fost aprobat și inclus în Documentul Unic de Program (DUP), dar până în prezent nu există claritate cu privire la decizia de finanțare.

Singurul proiect neinițiat în municipiul Edineț vizează amenajarea și revitalizarea nucleului urbanistic al municipiului, destinat să servească drept centru urban simbolistic pentru un oraș – pol de creștere.

Această restanță poate fi explicată parțial prin lipsa unui Plan Urbanistic General⁴, care a fost aprobat abia în iunie 2024. Fără acest plan, conceptualizarea intervenției a fost imposibilă.

Tabelul 8: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Edineț

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Reabilitarea infrastructurii drumurilor	90	50	Au fost asfaltate/reabilitate capital cca 15 km drumuri locale, astfel majorându-se ponderea drumurilor asfaltate în stare bună de la 16% la 30%.
2	Dezvoltarea sistemului de transport public urban	3	15.6	Cu asistența UE a fost creat și dotat serviciul public local de transport public, inclusiv au fost procurate 8 unități de transport și amenajate 20 de stații de așteptare (inclusiv 17 stații dotate conform abordării "SMART"). A fost elaborat și aprobat Planul de Mobilitate Urbană (cu asistență financiară din partea Uniunii Europene).

⁴ PUG Edineț a fost elaborat, avizat și aprobat în perioada 2021-2024, cu finanțare din partea Uniunii Europene, fiind prima documentație de urbanism în Republica Moldova elaborată în baza tehnologiilor moderne digitale (sistem geografic informațional – SIG/GIS).

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mIn MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mIn MDL	Progres
3	Conectarea terenului parcului industrial de la o nouă sursă de energie electrică	20	-	APL a elaborat și depus proiectul la FNDRL (în valoare de 22 mln MDL), dar a fost exclus din DUP fără o decizie pozitivă de finanțare.
4	Amenajarea și revitalizarea zonei regionale de agrement a Parcului V. Alecsandri (40 ha cu 3 lacuri)	18	5.5	Au fost inițiate lucrări de reabilitare a Parcului "Vasile Alecsandri. În acest sens, cu finanțarea UE (2 mln MDL) a fost reabilitat sistemul de iluminat nocturn, iar cu finanțarea proprie APL au fost reabilitate 1/2 din aleile parcului (cca 3,5 mln MDL).
5	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	37	La moment este în implementare un proiect cu finanțare FNDRL (37 mln MDL) de construcție a unui complex sportiv multi-funcțional (dotat inclusiv cu bazin). Totuși, finanțarea existentă nu va acoperi și dotarea centrului (inclusiv echipamentelor necesare pentru funcționarea bazinului), în acest sens fiind necesare adițional cca 13 mln MDL.
6	Lucrări complexe de revitalizare urbană (centrul civic și cartierele blocurilor de locuințe)	40	-	Proiectul nu a fost inițiat. Nu există o concepție de revitalizare urbanistică a centrului civic al orașului, Planul Urbanistic General al municipiului fiind aprobat abia în iunie 2024.
7	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a crește rata de acoperire cu servicii de la 45% la 70%	13.5	6	Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare a crescut de la 45 la 51%, datorită finanțării din FNDRL.
8	Construcția unei noi stații de tratare a apei (pentru a asigura municipiul cu apă potabilă care să corespundă cerințelor normative în vigoare)	10	120	La moment este în implementare un proiect cu finanțare ADA în valoarea de 120 mln MDL, care prevede atât construcția unei noi Stații de Tratare a Apei, cât și toată infrastructura conexă captării, tratării și transportării apei din râul Prut (inclusiv 2 stații de pompare). Darea în exploatare a noi Stații de Tratare este planificată pentru sfârșitul anului 2026.
9	Extinderea și modernizarea sistemului de iluminat stradal pentru asigurarea unui nivel de acoperire de mini 60%	6	12	Gradul de acoperire cu iluminat nocturn a fost majorat de la 50% la 90% (inclusiv peste 90% cu corpuri de iluminat LED) În total au fost realizate investiții de 12 mln MDL (inclusiv ca 1 mln din finanțare USAID/CM, 4 mln MDL - finanțare UE și 7 mln MDL - finanțare din bugetul local.

În **municipiul Ungheni** s-a reușit inițierea a 4 proiecte din cele 9 planificate, inclusiv 1 a fost deja finalizat, unul se implementează în condițiile acoperirii financiare depline și 2 proiecte cu finanțare parțial mobilizată.

Tabelul 9: Progresul de implementare pe obiective în mun. Ungheni

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	-	1	1	-	-
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	2	-	-	-	-	2
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	3	-	-	1	-	2
4: Infrastructura utilităților publice	2	1	-	-	-	1
Total	9	1	1	2		5

La momentul evaluării, Primăria mun. Ungheni a obținut finanțare din FNDRL în valoare de 25,23 mln MDL pentru dezvoltarea serviciului public de transport public urban (inclusiv procurarea a 18 unități de transport), în condițiile în care anterior (cu asistența PNUD-UE) a fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană, în cadrul căruia s-au calculat și optimizat itinerarele rutelor viitoare de transport public.

De asemenea, Primăria mun. Ungheni a reușit să obțină finanțare din partea USAID (Programul "Comunitatea Mea") pentru amenajarea corespunzătoare a 106 stații de așteptare.

În ceea ce ține de infrastructura drumurilor, autoritățile publice locale au mobilizat resurse interne (inclusiv accesate prin împrumuturi bancare) și din partea partenerilor de dezvoltare pentru asfaltarea/reabilitarea capitală a 12,5 km de drumuri locale, astfel majorând ponderea drumurilor de calitate bună de la 31% la 40%.

Cu sprijinul Programului PNUD „EU4Moldova: regiuni cheie” s-a reușit implementarea parțială a proiectului de amenajare urbană a centrului urbanistic al municipiului, cu o valoare totală de 45 milioane MDL.

În acest context, a fost reabilitată integral artera centrală a municipiului (str. Independenței) și zona pieței centrale (Piața Independenței). Lucrările au inclus reabilitarea capitală a părții carosabile, a bordurilor, a trotuarelor, iluminatului stradal, amenajarea pistelor pentru bicicliști, modernizarea

rețelelor ingineresti subterane, pavarea Pieței Independenței și amenajarea unui havuz cu elemente artistice.

Cu sprijinul partenerilor de dezvoltare (UE, GIZ, BMZ, Solidarity Fund) și cu finanțări atrase din FNDRL s-a reușit implementarea proiectului de extindere a rețelelor de canalizare, astfel asigurându-se majorarea gradului de acoperire cu servicii centralizate de la 54% la 65% din gospodăriile casnice.

Totuși, cinci proiecte din cadrul programului nu au fost încă inițiate, întrucât încă nu există claritate în privința surselor de finanțare posibile.

Tabelul 10: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Ungheni

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Reabilitarea infrastructurii drumurilor	163	75	Au fost reabilitate capital cca 12,5 km drumuri, astfel majorându-se ponderea drumurilor asfaltate de la 31% la 40%
2	Dezvoltarea sistemului de transport public urban	12	25.23	Cu finanțare din FNDRL va fi asigurată procurarea 18 unități de transport moderne și creată serviciul municipal de transport public (25.23 mln MDL) A fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană (cu asistența EU4Moldova: regiuni cheie în valoare de cca 1 mln MDL)
3	Construcția unei hale moderne pentru piața agro-alimentară regională	6	-	În conformitate cu Planul Operațional, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027
4	Construcția Centrului de business regional "EXPUN", care va include inclusiv un centru de birouri pentru activități TIC și BPO, Incubator de Afaceri, sală de conferințe și sală de expoziții.	50	-	În conformitate cu Planul Operațional, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027
5	Amenajarea zonei Lacului Delia în zonă de recreere și agrement de importanță regională	31	-	În conformitate cu Planul Operațional, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027
6	Reparația digului pe râul Prut	30	-	În conformitate cu Planul Operațional, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027
7	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului	80	45	Zona arterei centrale și pieței centrale (strada și Piața Independenței) au fost reabilitate capital (inclusiv reabilitare drum, borduri și trotuare, felinare, pistă pentru bicicliști, rețelele ingineresti subterane)

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
8	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	200	0	În conformitate cu Planul Operațional, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027
9	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a crește rata de acoperire cu servicii de la 54% la 70%	66	73.8	Acoperirea cu servicii de apeduct a crescut substanțial (de la 54 % la 65%), datorită asistenței din partea partenerilor de dezvoltare și surselor atrase în valoare totală de 73,8 mln MDL (FNDRL, UE, GIZ, BMZ, Solidarity Fund). Rețeaua de canalizare a fost extinsă cu circa 12 km.

În **municipiul Orhei** pe durata primei etape de implementare a programului s-a reușit implementarea a doar două proiecte: amenajarea stațiilor de așteptare a transportului public și reabilitarea infrastructurii drumurilor. Totuși, este cazul de menționat că ambele aceste proiecte au fost implementate cu efortul și finanțarea exclusivă a administrației publice locale, fără nici o implicare a autorităților publice centrale sau partenerilor de dezvoltare.

Tabelul 11: Progresul de implementare pe obiective în mun. Orhei

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/ valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	2	-	-	-	-
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	3	-	-	-	-	3
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	2	-	-	-	-	2
4: Infrastructura utilităților publice	N/A	-	-	-	-	-
Total	7	2	-	-	-	5

În anul 2024, Primăria municipiului Orhei a elaborat și depus spre finanțare din FNDRL proiectul de construcție a pieței agroalimentare regionale, cu o valoare totală de 87 milioane MDL, dintre care 47 milioane MDL pentru lucrări de construcție-montaj și 40 milioane MDL pentru dotarea cu echipamente specifice. Totuși, proiectul nu dispunea de documentația tehnică necesară, care era o

precondiție obligatorie. În prezent, administrația publică locală, cu surse proprii și un sprijin financiar parțial din partea Solidarity Fund, se află în proces de elaborare a documentației tehnice.

Tabelul 12: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Orhei

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Construcția stațiilor de așteptare a transportului public urban	2	7,9	79 de stații au fost construite/modernizate, investițiile fiind asigurate în exclusivitate din bugetul local.
2	Reabilitarea infrastructurii drumurilor	50	91	25,5 km de drumuri reabilite, în rezultat ponderea drumurilor asfaltate în municipiu a crescut de la 60% la 87%
3	Construcția edificiului Centrului de Business multifuncțional (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO)	48	0	Proiectul nu a fost inițiat
4	Extinderea teritoriului sub ZEL (rețele inginerești și lucrări de pregătire a terenului)	9	0	Proiectul nu a fost inițiat
5	Construcția capitală a pieței agro-alimentare regionale	30	0.95	A fost depusă o aplicație la FNDRL în valoare de 87 milioane MDL, dar aceasta a fost selectată doar în prima etapă și respinsă în a doua din cauza lipsei documentației tehnice. În prezent, documentația tehnică este în curs de elaborare, cu un cost de 950 mii MDL, finanțat din bugetul local și cu sprijinul Solidarity Fund. Devizul total al proiectului este de 87 milioane MDL, dintre care 47 milioane sunt destinate infrastructurii de bază, iar 40 milioane pentru dotările cu echipamente.
6	Reconstrucția capitală a edificiului "Complexul fostei conduceri a Zemstvei județene cu parcul aferent"	40	0	Proiectul nu a fost inițiat
7	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	0	Proiectul nu a fost inițiat

În **municipiul Cahul** s-a reușit inițierea a 7 proiecte din cele 10 planificate, inclusiv 2 – cu existența finanțării în volum deplin și 4 – cu finanțare încă parțială. Două proiecte din cele inițiate încă nu au identificate sursele de finanțare necesare, respectiv fiind încă în suspans.

Tabelul 13: Progresul de implementare pe obiective în mun. Cahul

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	-	-	1	-	1
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	4	-	1	2	-	1
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	3	-	-	2	1	-
4: Infrastructura utilităților publice	1	-	1	-	-	-
Total	10		2	5	1	2

Primăria municipiului Cahul, bazându-se în special pe resursele proprii, a realizat un progres semnificativ în reabilitarea infrastructurii rutiere, asfaltând și reabilitând aproximativ 34 km de drumuri locale. Ponderea drumurilor de calitate bună a crescut de la 10% la 40%.

Cu asistența (KfW), se construiește o nouă Stație de Epurare a Apelor Uzate în municipiul Cahul, care urmează să fie operațională în anul 2026.

Cu sprijinul financiar al Programului PNUD „EU4Moldova: regiuni cheie”, a fost finalizată prima etapă a proiectului de modernizare și amenajare a nucleului urbanistic al municipiului, în valoare totală de 65 milioane MDL. În cadrul acestei etape, au fost reabilite și modernizate parcul central al orașului, scuarul palatului de cultură „Nicolae Botgros”, iluminatul public din partea centrală a orașului, strada Victoriei (care leagă centrul de sanatoriu „Nufărul Alb”) și havuzul din piața centrală. Pentru etapa a doua a modernizării, în iunie 2024 a fost depus un concept de proiect pentru finanțare la FNDRL, în valoare de 25 milioane MDL.

Pentru modernizarea și extinderea iluminatului public în municipiul Cahul, s-a reușit obținerea unei finanțări de 53,5 milioane MDL din cadrul FNDRL. Proiectul vizează acoperirea cu servicii moderne de iluminat stradal (tip LED) a minim 95% din suprafața municipiului până în anul 2025.

Din păcate, crearea zonei de recreere „Lacul Sărat” continuă să se confrunte cu un blocaj instituțional și regulatoriu din cauza imperfecțiunilor din cadrul legal național privind drepturile de extragere a apei și a divergențelor de viziuni între instituțiile implicate (Ministerul Mediului, Administrația Publică Locală și Agenția de Proprietate Publică).

Proiectul de reconstrucție a pieței agro-alimentare regionale, cu costuri investiționale estimate la aproximativ 1,6 milioane de euro, a fost inițiat cu o acoperire financiară de doar 30% din necesități (550.000 de euro alocați de Programul PNUD „EU4Moldova: regiuni cheie”). Documentația tehnică a fost elaborată, iar Primăria municipiului Cahul este în prezent în căutare de surse suplimentare pentru implementarea completă a tuturor etapelor de modernizare a pieței într-un interval de timp rezonabil.

Proiectul de dezvoltare a Centrului de Business în municipiul Cahul progresează cu asistență financiară din partea Uniunii Europene și SIDA, dar s-a deviat de la conceptul inițial, care prevedea o construcție „de la zero”. În locul acestei abordări, s-a optat pentru o alternativă mai economică, care constă în reconstrucția unui cămin al Universității de Stat „B.P. Hașdeu”.

În prezent, proiectul de construcție a Centrului „INNOTEK EU Innovation Centre Cahul” prin reconstrucția căminului nr. 2 al universității este în derulare, cu finanțare din partea Uniunii Europene și SIDA în valoare de 800,000 de euro. Fundația INNOTEK a agreeat, de asemenea, o finanțare suplimentară de 100,000 de euro pentru dotarea centrului. Conform planului, centrul urmează să fie dat în exploatare și operaționalizat până la sfârșitul anului 2025.

Documentația tehnică completă pentru crearea complexului sportiv multifuncțional pe baza infrastructurii Școlii Sportive din Cahul a fost elaborată cu asistența Programului PNUD „EU4Moldova: regiuni cheie”, având costuri investiționale estimate la 80 milioane MDL. În prezent, administrația publică locală examinează surse potențiale pentru obținerea finanțării necesare, în acest sens considerându-se în special oportunitatea atragerii finanțării din FNDRL.

De asemenea, a fost inițiat proiectul de reconstrucție capitală a căminului studențesc nr. 3 al Universității de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul și transformarea acestuia în bloc de locuințe de serviciu. Documentația tehnică a fost elaborată (cu efort financiar din partea APL), iar costurile investiționale estimate sunt de 80 milioane MDL. Proiectul pentru finanțarea primei etape a lucrărilor, în valoare de 42 milioane MDL, a fost depus și aprobat de Guvernul României. Primăria municipiului Cahul este în proces de identificare de surse suplimentare/complementare pentru acoperirea totală a necesarului de investiții pentru acest proiect.

Tabelul 14: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Cahul

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Reabilitarea infrastructurii drumurilor	150	126	Aproximativ 34 de kilometri de străzi au fost asfaltate/reabilitate. Ca rezultat, ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 32% la 60%. Aceste activități au fost realizate prin finanțare din bugetul local și (parțial) din surse atrase de la partenerii de dezvoltare.
2	Dezvoltarea sistemului de transport public urban	12	-	A fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană (cu asistența financiară a UE)

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mIn MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mIn MDL	Progres
3	Finalizarea proiectului de revitalizare a zonei Lacul Sărat	25	-	Crearea zonei de recreere „Lacul Sărat” se confruntă cu un blocaj instituțional și regulatoriu, din cauza imperfecțiunilor din cadrul legal național și divergențelor de viziuni din partea APL și instituțiilor publice centrale din domeniu.
4	Reconstrucția capitală a pieței agro-alimentare	15	10	A fost elaborat proiectul tehnic de reconstrucție, cu costuri investiționale estimate la 1,6 milioane de euro. Pentru prima etapă a lucrărilor, au fost alocate 0,55 milioane de euro din partea Programului "EU4Moldova: regiuni cheie".
5	Infrastructura tehnico-edilitară pentru sub Zona Economică Liberă Crihana Veche	40	12,54	Implementat din sursele FNDRL (și cofinanțare din partea ZEL Bălți), proiectul a presupus construcția a 2,4 km de rețea electrică de tensiune înaltă de 10 kV, 1,41 km de rețea de apeduct și 0,87 km de rețea de gaze naturale.
6	Construcția Centrului de Business "ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul"	120	18	În prezent, este în derulare proiectul de construcție a Centrului de Business Regional „INNOTEK EU Innovation Centre Cahul” prin reconstrucția căminului nr. 2 al universității, cu finanțare din partea Uniunii Europene și SIDA în valoare de 800.000 de euro. De asemenea, a fost agreată cofinanțarea Fundației INNOTEK, în valoare de 100.000 de euro, pentru dotarea centrului cu echipamente și mobilier. Conform planului, centrul urmează să fie dat în exploatare și operaționalizat până la sfârșitul anului 2025.
7	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	-	A fost elaborată documentația tehnică completă pentru crearea complexului sportiv multifuncțional pe baza infrastructurii Școlii Sportive din Cahul. Costurile investiționale estimate pentru acest proiect se ridică la 80 milioane MDL.
8	Reconstrucția capitală a căminului studențesc #3 al Universității de stat „B. P. Hasdeu” Cahul	35	42	A fost elaborată documentația tehnică pentru reconstrucția căminului și transformarea acestuia în bloc de locuințe de serviciu, cu costuri investiționale estimate la 80 milioane MDL. Proiectul pentru finanțarea primei etape a lucrărilor, în valoare de 42 milioane MDL, a fost depus și aprobat de Guvernul României.
9	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului	80	65	Prima etapă de modernizare, în valoare de 65 milioane MDL, a fost finalizată cu asistența Programului PNUD "EU4Moldova: regiuni cheie". Pentru etapa a doua de modernizare, în valoare de 25 milioane MDL, a fost depus un concept de proiect pentru finanțare la FNDRL în iunie 2024.
10	Extinderea și modernizarea iluminatului stradal pentru acoperirea a 75% din teritoriul municipiului	10	53,5	Proiectul în valoare de 53,5 milioane MDL, finanțat de FNDRL, este în derulare și se preconizează a fi finalizat până la sfârșitul anului 2025. Scopul proiectului este de a acoperi 95% din teritoriul cu iluminat public.

În municipiul Comrat, au fost inițiate patru dintre cele șapte proiecte planificate. Dintre acestea, unul beneficiază de finanțare completă, iar două au obținut finanțare parțială. Două dintre proiectele inițiate nu au încă identificate surse de finanțare și rămân la faza pregătire. Alte două proiecte nu au fost încă inițiate.

Tabelul 15: Progresul de implementare pe obiective în mun. Comrat

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	Proiecte ne-inițiate
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	-	-	1	1	-
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	2	-	-	-	1	1
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	-	-	-	-	-	-
4: Infrastructura utilităților publice	3	-	1	1	-	1
Total	7	-	1	2	2	2

Cu asistența Băncii Mondiale în mun. Comrat urmează să fie construită o nouă Stație de Epurare a Apelor Uzate, licitația pentru care (lucrări de proiectare și construcție) urmează a fi lansate până la sfârșitul anului 2024. Noua SEAU urmează să aibă un rol regional, deservind inclusiv localitățile rurale proxime.

Cu eforturile și finanțare din bugetul local, administrația publică locală a reușit să progreseze semnificativ proiectul de reabilitare a infrastructurii rutiere, în acest sens fiind asfaltate/reabilitate circa 30 kilometri de drumuri locale, respectiv ponderea drumurilor bune majorându-se de la 30% la 50%.

Cu finanțare combinată din bugetul local, bugetul regional, FNDRL și Fondul Național de Mediu, s-a reușit progresarea proiectului de extindere a rețelelor de canalizare, în acest sens majorându-se gradul de acoperire cu servicii de 35% la 50% din gospodăriile casnice.

Cu asistența GIZ a fost elaborat Studiul de Fezabilitate pentru construcția și dezvoltarea Centrului de Business Multifuncțional și la moment se elaborează Studiul de Fezabilitate pentru dezvoltarea serviciului public de transport urban de pasageri, precum și Planul de Mobilitate Urbană.

Cu părere de rău, așteptările inițiale precum că GIZ va finanța toate lucrările pregătitoare pentru aceste două proiecte (inclusiv documentația tehnică detaliată) nu s-au adeverit, pentru aceste activități încă urmând a fi identificate sursele financiare necesare.

Este important de menționat că Primăria mun. Comrat nu mai consideră prioritar și relevant proiectul inițial referitor la dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare (extinderea rețelelor ingineresti) pentru facilitarea investițiilor private în construcția unui nou cartier de blocuri locative.

Conform deciziei Consiliului Municipal, acest proiect a fost înlocuit cu construcția Complexului Sportiv Regional Multifuncțional, cu costuri investiționale totale estimate la 100 milioane MDL. În acest sens a fost expediată și o solicitare către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

Tabelul 16: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Comrat

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport)	3	-	Cu asistența GIZ/SBC va fi elaborat Planul de Mobilitate Urbană și Studiul de Fezabilitate privind organizarea serviciului local de transport public.
2	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	110	50	Ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 44% la 55%.
3	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și amenajarea teritoriului adiacent luncii râului Ialpuș - pentru transformarea în zonă turistică și de agrement "Satul Găgăuz"	20	-	Cu eforturile colaboratorilor APL a fost elaborat un studiu de pre-fezabilitate. În februarie 2024 a fost depus un proiect la Programul UE de cooperare transfrontalieră RO/MD privind elaborarea Studiului de Fezabilitate (cost estimat de 250,000 euro)
4	Construcția edificiului Centrului de Business Regional multifuncțional (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție pentru închiriere investitorilor)	50	1.9	Cu asistența GIZ/SBC a fost elaborat Studiul de Fezabilitate (1,9 mln MDL). Conform Studiului, costurile investiționale pentru construcția Centrului de Business constituie 75 mln MDL.
5	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a crește rata de acoperire cu servicii de la 38% la 70%	75	35	Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare a crescut de la 30% la 50%.

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
6	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	180	167.7	A fost deja elaborat Studiul de Fezabilitate. În septembrie 2024 va fi lansată licitația pentru servicii de proiectare și construcție a SEAU (costuri estimate 8,6 mln USD)
7	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare (extindere rețele ingineresti) pentru facilitarea investițiilor private în construcția unui cartier nou de blocuri locative (900 apartamente)	20	-	APL nu mai consideră acest proiect prioritar. Există decizia Consiliului Municipal de schimbare a acestui proiect cu construcția Complexului Sportiv regional multifuncțional (costuri investiționale totale - 100 mln MDL)

În municipiul Soroca, au fost inițiate cinci dintre cele opt proiecte planificate. Dintre acestea, unul a fost deja finalizat, unul a fost inițiat cu finanțare completă alocată, unul are doar finanțare parțială, iar două au fost inițiate fără a avea finanțare identificată. În plus, trei proiecte din cele planificate încă nu au fost inițiate.

Tabelul 17: Progresul de implementare pe obiective în mun. Soroca

Obiective	Total număr proiecte planificate	Progresul de implementare a proiectelor				Proiecte ne-inițiate
		Finalizate	Inițiate (cu finanțare aprobată)	Inițiate (cu finanțare parțială aprobată/ valorificată)	Inițiate (fără finanțare identificată)	
1: Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	2	-	-	1	-	1
2: Competitivitate și infrastructura de sprijinire a activităților economice	2	1	-	-	-	1
3: Revitalizare urbană și infrastructura serviciilor publice	2	-	-	-	1	1
4: Infrastructura utilităților publice	2	-	1	-	1	
Total	8	1	1	1	2	3

Cu asistența Băncii Mondiale, în mun. Soroca sunt în curs de desfășurare activitățile de proiectare și construcție a unei Stații de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) cu acoperire regională, care urmează să fie finalizată și dată în exploatare până în anul 2027.

Prin finanțare din FNDRL și bugetul local, a fost realizat proiectul de asigurare a sub-zonei Zonei Economice Libere din mun. Soroca⁵ cu acces complet la rețelele tehnico-edilitare, inclusiv apă, canalizare, electricitate, gaze naturale și drumuri de acces. În prezent, municipiul Soroca este pregătit pentru atragerea investițiilor industriale de tip „greenfield”, devenind astfel ultimul oraș cu statut de pol de creștere în care există o infrastructură echipată pentru localizarea de noi investiții industriale de tip ”greenfield”.

Cu finanțare exclusivă din bugetul local, administrația publică locală din mun. Soroca a avansat în proiectul de reabilitare a infrastructurii rutiere, asfaltând și reabilitând aproximativ 20 km de drumuri. Acest lucru a majorat ponderea drumurilor de calitate bună de la 20% la 32%.

Cu sprijinul GIZ/SBC, vor fi elaborate Studiile de Fezabilitate pentru (i) construcția complexului sportiv multifuncțional din Soroca și (ii) pentru dezvoltarea serviciului public de transport urban și Planul de Mobilitate Urbană. Din păcate, așteptările că GIZ/SBC va acorda asistență financiară pentru elaborarea documentației tehnice pentru aceste două proiecte nu s-au materializat. Astfel, aceste proiecte prioritare pentru municipiu rămân fără surse identificate de finanțare pentru implementare.

Proiectul de reconstrucție și amenajare a falezii râului Nistru, de asemenea, continuă să fie în suspans, neexistând nici o claritate privind probabilitatea implementării acestuia pe durata implementării programului.

Tabelul 18: Progresul implementării portofoliului de proiecte în mun. Soroca

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
1	Reabilitarea infrastructurii drumurilor	165	74	Ponderea drumurilor de calitate bună a crescut de la 20% la 32%.
2	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic)	12	-	Cu asistența GIZ/SBC este în proces de elaborare Planul de Mobilitate Urbană și Studiul de Fezabilitate privind organizarea serviciului local de transport public
3	Reabilitarea falezii râului Nistrului ca spațiului adiacent în zonă de promenadă și agrement pentru dinamizarea atractivității turistice (7 km)	100	0.11	Din surse proprii a fost elaborat un studiu de pre-fezabilitate (0,11 mln MDL)
4	Infrastructura tehnico-edilitară pentru sub Zona Economică Liberă (drum de acces, energie electrică, gaze, apă, canalizare)	13.3	29,7	Sub-zona ZEL Soroca a fost conectată la toate utilitățile ingineresti (drumuri de acces, electricitate, gaze naturale, apă și canalizare). Din surse proprii (2,7 mln MDL) au fost construite rețelele de apeduct și canalizare. Din sursele atrase de la FNDRL (27 mln MDL) au fost

⁵ Este parte a Zonei Economice Libere Bălți

#	Proiecte	Costuri estimative planificate, mln MDL	Resurse mobilizate/ aprobate (valorificate sau în curs de valorificare), mln MDL	Progres
				construite 2 drumuri de acces și asigurată conectarea la rețelele de gaze naturale și energie electrică.
5	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a creștere rata de acoperire cu servicii de la 52% la 70%	10	-	Gradul de acoperire a crescut de la 52% la 58%, datorită investițiilor APL și contribuția gospodăriilor casnice
6	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	1	Există acordul și finanțarea GIZ/SBC pentru elaborarea Studiului de Fezabilitate (costuri estimative - 1 mln MDL).
7	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic	40	-	
8	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	236	143.5	Proiect implementat de Banca Mondială. În septembrie 2024 va fi lansat tenderul internațional de contractare a lucrărilor de proiectare și construcție (costuri estimative = 8,2 mln USD)

3.3 Eficiența

Conform Hotărârii Guvernului nr. 916/2020 din 16.12.2020, implementarea intervențiilor din cadrul programului urma să fie finanțată în principal din Bugetul de Stat, susținută de contribuțiile semnificative atrase de la partenerii de dezvoltare și organizațiile financiare internaționale. Aceste surse externe erau menite să acopere 59% din costurile totale, echivalentul a 1,65 miliarde MDL, din care 822 milioane MDL trebuiau să fie alocați direct din Bugetul de Stat.

Este cazul de menționat că, conform prevederilor programului, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a solicitat includerea în proiectul Cadrului Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) și în proiectul bugetului de stat a următoarelor resurse financiare:

Tabelul 19: Solicitarea MIDR privind includerea în CBTM a finanțării programului

Perioada de elaborare a CBTM	CBTM 2023 – 2025, mln MDL	CBTM 2024 – 2026, mln MDL	CBTM 2025 – 2027, mln MDL
2023	245 200,0	-	-
2024	245,200,0	245,200	-
2025	245,200,0	245,200	274,000
2026	-	245,200	274,000

Perioada de elaborare a CBTM	CBTM 2023 – 2025, mln MDL	CBTM 2024 – 2026, mln MDL	CBTM 2025 – 2027, mln MDL
2027	-	-	274,000

Cu toate acestea, contextul global și regional a influențat negativ capacitatea de finanțare a Bugetului de Stat. Crizele succesive — pandemia de COVID-19, criza energetică, și impactul invaziei militare a Ucrainei de către Federația Rusă — au redus semnificativ disponibilitatea resurselor financiare. În consecință, în perioada 2021-2024, nu a fost prevăzută nicio finanțare explicită din Bugetul de Stat pentru implementarea acestui program.

Pentru a face față acestei situații și a compensa absența finanțării directe din Bugetul de Stat, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a adoptat măsuri de ajustare a reglementărilor privind utilizarea fondurilor din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). Aceste ajustări au inclus dezvoltarea unor instrumente specifice de finanțare, bazate pe concurs, destinate orașelor cu statut de pol de creștere. Astfel, s-a asigurat continuarea implementării programului, chiar și în condițiile constrângerilor financiare severe.

Prin urmare, **în perioada 2021-2024, implementarea programului a fost marcată de o finanțare nesistemică, lipsind o susținere esențială din Bugetul de Stat.** Aceasta s-a bazat în mare parte pe finanțări obținute prin concursuri de proiecte organizate în cadrul FNDRL, resurse mobilizate din bugetele autorităților publice locale și fonduri atrase din partea donatorilor.

În consecință, **rezultatele intermediare obținute în implementarea programului se datorează în special eforturilor autorităților publice locale din municipiile beneficiare de a mobiliza și atrage resurse, precum și deciziilor partenerilor de dezvoltare în selectarea localităților beneficiare**⁶. Acest lucru a fost realizat în detrimentul rolului autorității publice centrale, care este responsabilă de coordonarea politicii de dezvoltare regională și implementarea programului.

Tabelul 20: Finanțarea implementării programului

Surse de acoperire	Resurse planificate 2021-2027		Resurse mobilizate* 2021-2024 (situația la 01.08.2024)		Progres, % (resurse mobilizate raportate la cele planificate în program)
	MDL	Pondere în total planificat %	MDL	Pondere în total mobilizat %	
Bugetul de stat prin intermediul programului	822	30%	168.4	12%	20%
FNDRL	N/A	N/A			
Surse pentru reconstrucția drumurilor care urmează a fi identificate suplimentar de la	728	26%	N/A	N/A	N/A

⁶ Este cazul de menționat că deciziile partenerilor de dezvoltare a selecta în calitate de beneficiari municipiile Ungheni, Cahul, Edineț, Comrat și Soroca s-au datorat în mare parte Programului național, care a direcționat prioritizarea teritorială a intervențiilor.

Surse de acoperire	Resurse planificate 2021-2027		Resurse mobilizate* 2021-2024 (situația la 01.08.2024)		Progres, % (resurse mobilizate raportate la cele planificate în program)
	MDL	Pondere în total planificat %	MDL	Pondere în total mobilizat %	
donatori, bugetul de stat și/sau organizații internaționale					
Surse din partea partenerilor de dezvoltare	1,199	43%	672.6	49%	56%
Contribuția APL	32.4	1%	525.9	38%	1,623%
TOTAL	2,781	100%	1,366	100%	50%

*Notă: Valorile includ inclusiv resurse aprobate pentru finanțare, dar încă în proces de valorificare

Caracterul nesistemic al finanțării implementării programului a generat **discrepanțe semnificative în alocarea și mobilizarea resurselor între municipiile beneficiare**. Pentru a corecta aceste inechități, etapa următoare de implementare a programului trebuie să se concentreze pe implicarea mai activă a autorității naționale responsabile de politica de dezvoltare regională și urbană, alături de alte autorități centrale cu competențe în planificarea bugetară și dezvoltarea economică. Această abordare ar asigura o distribuție mai echitabilă a resurselor și o implementare mai eficientă a programului.

Tabelul 21: Finanțarea implementării programului pe municipii - beneficiare

#	Municipii	Resurse mobilizate* 2021-2024, mln MDL (situația la 01.08.2024)				Progres (resurse mobilizate față de plan), %
		Total	FNDRL	APL	Parteneri de dezvoltare	
1	Ungheni	219.03	28.92	94.26	95.85	34%
2	Orhei	99.85	0	99.85	0	43%
3	Edineț	246.1	43	60.5	142.6	97%
4	Cahul	299	38	141	120	56%
5	Comrat	254.6	31.5	53.5	169.6	55%
6	Soroca	248.31	27	76.81	144.5	39%
Total		1366	168.42	525.92	672.55	50%

*Notă: Valorile includ inclusiv resurse aprobate pentru finanțare, dar încă în proces de valorificare

Este important de subliniat că, în cazul municipiului Edineț, progresul remarcabil în mobilizarea fondurilor, ajungând la un procent de 97%, se datorează în mare măsură unui proiect semnificativ legat de calitatea apei potabile. Inițial, acest proiect a fost estimat la 10 milioane MDL, având ca scop construcția unei noi stații de tratare a apei. Totuși, datorită intervenției Agenției de Dezvoltare a Austriei (ADA), care a decis să investească 120 milioane MDL, s-a reușit nu doar soluționarea problemei, ci și schimbarea sursei de aprovizionare cu apă și dezvoltarea completă a infrastructurii tehnico-edilitare necesare.

Pe ansamblu, se poate concluziona că finanțarea mobilizată și valorificată în cadrul primei etape de implementare a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor – Poli de Creștere a fost utilizată cu rigurozitate în conformitate cu obiectivele stabilite, demonstrând un grad ridicat de justificare economică și financiară.

În ceea ce privește eficiența cheltuielilor (cheltuieli per unitate de produs și rezultat), evaluarea acestora prezintă o dificultate considerabilă. Aceasta se datorează faptului că Programul a fost elaborat în mare parte pe baza unor costuri estimate, adesea în lipsa studiilor de fezabilitate și a documentațiilor de proiect detaliate. Mai mult decât atât, inflația costurilor, în special în ceea ce privește materialele și lucrările de construcție, a impus ajustarea estimărilor de costuri pentru multe dintre proiecte pe parcursul implementării.

Un exemplu semnificativ în acest context este finanțarea proiectelor de reconstrucție și reabilitare a drumurilor locale. Inițial, conform planului, aceste intervenții urmau să fie finanțate din Bugetul de Stat și prin fonduri mobilizate de la donatori, cu estimări de aproximativ 10 milioane MDL per kilometru de drum, având în vedere realizarea lucrărilor la standarde înalte, incluzând borduri, trotuare și rampe de acces. În practică, majoritatea acestor proiecte au fost finanțate la nivel local, prioritizându-se adesea soluții economice de reabilitare parțială, de multe ori fără trotuare, borduri și rampe de acces. Aceasta a condus la îndeplinirea formală a unor indicatori cantitativi, însă cu compromisuri semnificative în ceea ce privește calitatea lucrărilor.

De exemplu, deși se estima că reabilitarea unui kilometru de drum ar trebui să coste în medie 10 milioane MDL, costurile reale au fost de aproximativ 3,5 milioane MDL, adică cu 75% mai puțin. În acest context, cele 466 milioane MDL mobilizate pentru reabilitarea drumurilor au permis reabilitarea a aproximativ 136,5 kilometri de drumuri locale, comparativ cu estimările inițiale care indicau că aceste resurse ar fi fost suficiente pentru reabilitarea a doar 47 kilometri. Totuși, această situație nu reflectă o eficiență sporită, ci mai degrabă o problemă sistemică, subliniind faptul că reabilitarea infrastructurii rutiere în municipiile beneficiare nu corespunde standardelor necesare pentru un oraș cu statut de poli de creștere, fiind mai apropiată de nivelul de calitate acceptabil pentru zonele rurale.

În ceea ce privește respectarea termenelor de implementare, la această etapă de evaluare este dificil de formulat concluzii definitive. Implementarea intervențiilor planificate a fost, în mare parte, sporadică și a fost influențată semnificativ de lipsa unei finanțări sistemice, precum și de succesul autorităților publice locale în accesarea resurselor financiare de la donatori și din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, prin competiții de proiecte. În plus, programul nu a oferit o claritate suficientă în ceea ce privește graficul de finanțare, stabilind doar un orizont de timp general pentru întreaga perioadă de implementare, ceea ce constituie unul dintre principalele neajunsuri ale programului.

Pe baza discuțiilor cu administrația publică locală din municipiile beneficiare și a unor estimări comparative realizate pentru proiectele implementate, costurile de implementare a proiectelor incluse în program au fost actualizate. Estimările actuale indică o creștere a costurilor totale de implementare a programului, de la 2,314 miliarde MDL (conform estimărilor din 2020) la 3,157 miliarde MDL (conform estimărilor din 2024), ceea ce reprezintă o majorare de 1,178 miliarde MDL.

Având în vedere că până în prezent au fost mobilizate și valorificate 1,178 miliarde MDL pentru implementare, realizarea fazei a doua a programului va necesita încă 1,978 miliarde MDL.

Detalii privind costurile estimative actualizate ale proiectelor pot fi consultate în Tabelul prezentat în **Anexa 4**.

3.4 Coerența

Prezentul Program Național reprezintă documentul central de politici publice care coordonează intervențiile Guvernului Republicii Moldova în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare (SND) 2030 și Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022-2028. Programul se concentrează pe dezvoltarea și creșterea competitivității orașelor regionale cu statut de poli de creștere în Republica Moldova, având ca obiectiv principal consolidarea infrastructurii și a capacităților economice ale acestor orașe. În acest context, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) a fost desemnat ca principal coordonator al implementării programului, având responsabilitatea de a asigura alinierea acestuia cu obiectivele naționale și de a gestiona eficient resursele alocate.

Este esențial de menționat că atingerea obiectivelor programului necesită o participare activă și coordonată a altor instituții din administrația publică centrală, având în vedere că intervențiile presupun o colaborare inter-instituțională strânsă și integrarea eforturilor din diverse domenii de politică publică. Această cooperare este crucială pentru asigurarea succesului programului și pentru a maximiza impactul asupra dezvoltării regionale și economice a orașelor cu statut de poli de creștere.

Evaluarea intermediară a evidențiat **un grad relativ ridicat de „coerență internă”** a intervenției de politică publică, subliniind faptul că MIDR a reușit să aducă ajustări semnificative în gestionarea Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). Prin modificarea Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 152/2022, a fost introdusă o direcție de finanțare separată, dedicată exclusiv orașelor cu statut de poli de creștere. Această schimbare a permis alocarea unor resurse mai bine adaptate nevoilor specifice ale acestor orașe și a asigurat o sincronizare mai eficientă a finanțării cu celelalte programe din cadrul FNDRL.

În urma apelurilor de proiecte desfășurate, au fost selectate proiecte cu un cost total de aproximativ 168,4 milioane lei, reprezentând aproximativ 20,4% din fondurile naționale planificate. Toate cele șase orașe cu statut de poli de creștere au fost eligibile pentru aceste apeluri de proiecte. Au fost selectate cinci proiecte investiționale, fiecare într-un oraș poli de creștere, cu excepția municipiului Orhei, care nu a reușit să prezinte documentația tehnică necesară pentru nota conceptuală a proiectului „Construcția capitală a pieței agro-alimentare regionale.”

Prin urmare, s-a realizat o integrare avansată a intervențiilor MIDR, contribuind astfel la implementarea mai eficientă a obiectivelor programului național și la consolidarea impactului pozitiv asupra dezvoltării regionale. Această abordare a întărit capacitatea programului de a răspunde mai eficient provocărilor specifice fiecărui oraș cu statut de poli de creștere, asigurând astfel o utilizare optimă a resurselor și o mai bună coerență între diferitele surse de finanțare disponibile.

În plus, MIDR a depus eforturi considerabile pentru a asigura coerența intervențiilor partenerilor de dezvoltare în domeniul dezvoltării urbane. Aceste eforturi au inclus negocieri pentru prioritizarea orașelor cu statut de pol de creștere și coordonarea proiectelor specifice pentru fiecare municipiu beneficiar. Printre partenerii de dezvoltare implicați se numără Programul PNUD „EU4Moldova: regiuni cheie,” cu intervenții în municipiile Cahul și Ungheni; Proiectul GIZ/UE „Întreprinderi și Comune Puternice pentru Moldova,” cu intervenții în municipiile Soroca și Comrat; BERD, cu intervenții în municipiul Ungheni; Banca Mondială, cu intervenții în municipiile Soroca și Comrat; Uniunea Europeană, cu intervenții în municipiul Edineț; ADA, cu intervenții tot în municipiul Edineț; și Solidarity Fund, cu intervenții în majoritatea orașelor.

Această colaborare interinstituțională a fost esențială pentru atingerea obiectivelor programului și pentru îmbunătățirea infrastructurii urbane și a serviciilor publice în aceste orașe, asigurând un impact semnificativ și sustenabil asupra dezvoltării regionale și economice a Republicii Moldova.

Totodată, **în cadrul etapei de pregătire, toate municipiile beneficiare au reușit să își pregătească cadrul local de implementare**, astfel încât să poată beneficia de suportul oferit prin program. În acest sens, au fost actualizate strategiile de dezvoltare socio-economică locală, integrând proiectele prioritare din program. De asemenea, municipiile Edineț și Comrat, care nu dispuneau de documentație de urbanism la momentul aprobării programului, au elaborat și aprobat Planurile Urbanistice Generale, incorporând toate proiectele relevante.

Unități de Implementare a Programului (UIP) au fost constituite în fiecare dintre orașele beneficiare prin deciziile consiliilor locale sau ale primarilor, asigurând astfel structurile necesare pentru gestionarea programului:

- ✓ UIP Edineț – Decizia Consiliului Local nr. 4/2 din 18.06.2021;
- ✓ UIP Soroca – Decizia Consiliului Local nr. 11/3 din 02.06.2021;
- ✓ UIP Ungheni – Decizia Consiliului Local nr. 2/27 din 04.06.2021;
- ✓ UIP Orhei – Decizia Primarului nr. 237 din 09.06.2021;
- ✓ UIP Cahul – Decizia Consiliului Local nr. 8/18 din 16.07.2021;
- ✓ UIP Comrat – Decizia Consiliului Local nr. 3/34 (13/34) din 03.06.2021.

De asemenea, au fost elaborate și aprobate Programe Operaționale Locale pentru implementarea programului la nivelul fiecărui municipiu:

- ✓ Mun. Edineț – aprobat prin Decizia Consiliului Local din 04.01.2022;
- ✓ Mun. Soroca – aprobat prin Decizia Consiliului Local nr. 14/2 din 28.10.2021;
- ✓ Mun. Ungheni – aprobat prin Decizia Consiliului Local nr. 5/7 din 28.08.2021;
- ✓ Mun. Orhei – aprobat prin Decizia Consiliului Local nr. 10.12 din 14.09.2021;
- ✓ Mun. Comrat – aprobat prin Decizia Consiliului Local nr. 13/8 din 26.11.2021;
- ✓ Mun. Cahul – aprobat prin Decizia Consiliului Local nr. 1/27 (17/27) din 25.03.2022.

În total, au fost elaborate și incluse în Programele Operaționale Locale 54 de fișe de proiect pentru cele șase orașe, consolidând astfel baza de proiecte prioritare ce urmează să fie implementate în

cadrul programului național. Aceste măsuri au creat o fundamentare solidă pentru realizarea cu succes a intervențiilor planificate în municipiile beneficiare.

Cu toate acestea, evaluarea intermediară a identificat **mai multe lacune în ceea ce privește „coerența externă”** a programului, care necesită o atenție deosebită. Analiza preliminară a evidențiat contradicții semnificative în implicarea altor entități ale administrației publice centrale. Deși programul se axează pe obiective naționale inter-sectoriale, gestionarea acestuia este concentrată, în principal, într-o singură autoritate publică centrală, ceea ce poate limita eficacitatea implementării și impactul general al intervențiilor. Lipsa dovezilor clare că programul a fost aprobat ca prioritate națională subliniază această limitare, riscând să submineze succesul intervențiilor propuse.

Un aspect problematic este faptul că toate acțiunile sunt atribuite exclusiv fostului Minister al Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, acum Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR), în timp ce multe dintre activitățile incluse în program depind în mod direct de alte ministere (Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Mediului, Ministerul Educației și Cercetării), care dețin competențe esențiale în realizarea mai multor intervenții și proiecte incluse în program.

Programul întâmpină dificultăți semnificative în implementarea Obiectivului 2, care vizează dezvoltarea Centrelor de Business Multi-funcționale în orașele beneficiare. Acest aspect al programului este strâns legat de competențele MDED, care joacă un rol crucial în promovarea dezvoltării economice și în crearea unui mediu favorabil pentru afaceri. Cu toate acestea, a fost observată o lipsă de convergență funcțională între MIDR și MDED, ceea ce a dus la întârzieri majore și la dificultăți în atingerea obiectivelor propuse.

Această neconcordanță între MIDR și MDED a generat provocări semnificative care au împiedicat progresul adecvat al programului în domeniul dezvoltării Centrelor de Business Multi-funcționale. MIDR, responsabil pentru coordonarea implementării generale a programului, nu a reușit să integreze eficient contribuțiile și expertiza MDED, esențiale pentru dezvoltarea și gestionarea acestor centre. Lipsa unei colaborări strânse și a unui cadru funcțional de cooperare între cele două ministere a condus la o implementare fragmentată și ineficientă a proiectelor de dezvoltare a infrastructurii de sprijinire a afacerilor în regiuni, ceea ce a agravat și mai mult problemele de coordonare și aliniere.

Un alt aspect important este absența unui mecanism clar de coordonare și colaborare între MIDR și MDED, ceea ce a dus la inițiative parțiale și neconectate, care nu au reușit să răspundă eficient nevoilor orașelor beneficiare și să contribuie suficient la atingerea obiectivelor generale ale programului. Acest deficit de sinergie a dus la o lipsă de aliniere în strategii și obiective, amplificând problemele de coordonare și reducând capacitatea de a dezvolta soluții eficiente și coerente.

Un exemplu relevant al acestei lipse de coerență și colaborare între ministere este implementarea proiectului de dezvoltare a centrului de business din Cahul, care era planificat a fi realizat pe teritoriul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” cu susținere financiară din partea Uniunii Europene și SIDA. Tărăgănarea excesivă a unor aprobări din partea Ministerului Educației și Cercetării a condus la pierderi semnificative de timp și resurse, inclusiv prin ratarea unor finanțări externe. În cele

din urmă, această întârziere a forțat schimbarea conceptului inițial al proiectului, care prevedea o construcție majoră de la zero (bazată pe demolarea unei cantine nefuncționale a universității), către o soluție de reconstrucție și reconversie a unui cămin neutilizat al universității. Această nesincronizare între ministere a condus la o întârziere de patru ani în inițierea proiectului și la diminuarea amplitudinii intervențiilor planificate.

Un alt caz ilustrativ al acestor deficiențe în colaborare este lipsa de coerență între MIDR, autoritățile publice locale din municipiul Cahul și Ministerul Mediului în dezvoltarea proiectului de amenajare a unei zone recreative de importanță regională în jurul Lacului Sărac din Cahul. În consecință, acest proiect nu a fost demarat, deși anterior au fost realizate mai multe investiții publice, atrase din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR) și din bugetul local. Până în prezent, nu există o claritate privind pașii următori, ceea ce generează riscuri considerabile pentru posibilitatea demarării acestui proiect în cadrul duratei de implementare a programului.

Aceste exemple subliniază necesitatea unei mai bune coordonări interministeriale și a unei colaborări eficiente între toate părțile implicate pentru a preveni astfel de întârzieri și compromisuri în implementarea proiectelor de dezvoltare. O abordare integrată și coerentă este esențială pentru a asigura succesul acestor inițiative și pentru a maximiza impactul lor asupra dezvoltării regionale și economice. Mai mult, lipsa implicării Ministerului Finanțelor, responsabil pentru planificarea bugetară și elaborarea Cadrului Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) și a Bugetului de Stat, constituie o altă lacună majoră. Această absență poate avea un impact negativ asupra alocării resurselor și a planificării eficiente a bugetului necesar pentru implementarea proiectelor.

De asemenea, vizibilitatea redusă a rolului Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale, creat pentru a aproba, promova și coordona obiectivele politicii de dezvoltare regională la nivel național, reprezintă o altă problemă semnificativă. Lipsa unei coordonări adecvate din partea acestui consiliu limitează dialogul și evaluarea progresului în implementarea programului național, diminuând astfel capacitatea de a atinge obiectivele stabilite și de a asigura succesul programului.

Aceste deficiențe subliniază necesitatea unei revizuirii a modului în care sunt gestionate și coordonate proiectele de dezvoltare a infrastructurii economice în regiuni. Pe viitor, este esențial să se stabilească mecanisme clare de cooperare și coordonare între MIDR, MDED și alte entități relevante, pentru a depăși carențele actuale și a asigura o implementare mai eficientă și integrată a programului. Implicarea activă a tuturor părților interesate și o coordonare eficientă vor fi cruciale pentru maximizarea eficienței și impactului intervențiilor de dezvoltare.

Un aspect esențial evidențiat în cadrul evaluării intermediare **este deficitul de coerență între angajamentele autorităților publice centrale (APC) și responsabilitățile autorităților publice locale (APL)**. Această discrepanță a generat o scădere a încrederii atât din partea APL-urilor, cât și a populației din orașele beneficiare, în ceea ce privește Programul și angajamentele Guvernului de a sprijini un portofoliu de proiecte prioritare.

Conform planificării inițiale, în prima fază de implementare, ADR urma să dețină un rol important în elaborarea și dezvoltarea proiectelor, lucru care nu s-a întâmplat din cauza lipsei unei abordări sistemice a procesului de finanțare a Programului.. Acest lucru includea suport și implicare de la etapa de elaborare a documentației tehnice și a studiilor de fezabilitate. Totuși, această sarcină nu a fost pe deplin îndeplinită, iar responsabilitățile de implementare au fost transferate într-o măsură semnificativă către autoritățile publice locale (APL-uri).

De asemenea, pentru multe dintre proiectele cu angajamente guvernamentale de finanțare, au fost elaborate Note Conceptuale și documentația tehnică necesară. Cu toate acestea, din cauza lipsei unei finanțări adecvate, aceste documente necesită acum actualizare, ceea ce va implica din nou eforturi financiare suplimentare.

Un alt aspect important este legat de crearea Unităților de Implementare a Programului (UIP), care generează cheltuieli suplimentare pentru personal. Este de remarcat faptul că, în trei dintre orașele-poli de creștere, UIP-urile au statut de persoană juridică, în timp ce în celelalte trei orașe, UIP-urile sunt integrate în structura Primăriei. Aceste circumstanțe contribuie la o percepție negativă și la scăderea încrederii în capacitatea autorităților centrale de a gestiona eficient și transparent resursele și proiectele aferente programului. Această situație subliniază necesitatea unei abordări mai strategice și mai bine coordonate în gestionarea și implementarea proiectelor, pentru a asigura utilizarea eficientă a resurselor și pentru a menține încrederea publicului în capacitatea autorităților de a îndeplini obiectivele programului.

3.5 Impactul

Evaluarea preliminară a implementării programului național relevă că, în ciuda unei finanțări nesistemice și a faptului că o parte semnificativă din investițiile planificate din Bugetul de Stat nu s-au materializat, eforturile organizatorice și financiare depuse de municipiile beneficiare și de partenerii de dezvoltare au condus la **progrese sesizabile în cadrul primei etape de implementare**. Aceste eforturi au avut un impact pozitiv, contribuind la o îmbunătățire a indicatorilor privind gradul de conformitate al orașelor beneficiare față de criteriile minime necesare pentru a obține statutul de pol de creștere. Astfel, gradul mediu de conformitate al municipiilor beneficiare cu criteriile minime pentru orașele-poli de creștere a crescut de la 43% la 52%. Această creștere reflectă impactul pozitiv al intervențiilor și implicarea activă a autorităților locale și a partenerilor de dezvoltare, chiar și în condiții financiare dificile.

Tabelul 22: Evoluția gradului de corespundere a municipiilor beneficiare cu 17 criterii minime față de un oraș – pol de creștere

Municipii	Gradul de corespundere cu criteriile minime față de un oraș – pol de creștere		Progres
	2020	2024	
Cahul	47% Corespondere – 8 criterii Ne-corespundere – 9 criterii	65% Corespondere – 11 criterii Ne-corespundere – 6 criterii	+2 criterii satisfăcute

Municipii	Gradul de corespundere cu criteriile minime față de un oraș – pol de creștere		Progres
	2020	2024	
Edineț	29% Corespondere – 5 criterii Ne-corespundere – 12 criterii	35% Corespondere – 6 criterii Ne-corespundere – 11 criterii	+2 criterii satisfăcute - 1 criteriu regres
Orhei	76% Corespondere – 13 criterii Ne-corespundere – 4 criterii	76% Corespondere – 13 criterii Ne-corespundere – 4 criterii	fără schimbări
Soroca	35% Corespondere – 6 criterii Ne-corespundere – 11 criterii	47% Corespondere – 8 criterii Ne-corespundere – 9 criterii	+2 criterii satisfăcute
Ungheni	41% Corespondere – 7 criterii Ne-corespundere – 10 criterii	53% Corespondere – 9 criterii Ne-corespundere – 8 criterii	+2 criterii satisfăcute
Comrat	29% Corespondere – 5 criterii Ne-corespundere – 12 criterii	41% Corespondere – 7 criterii Ne-corespundere – 10 criterii	+2 criterii satisfăcute
Media	43%	52%	

Toate orașele beneficiare, cu excepția municipiului Orhei, au înregistrat progrese pe doi indicatori specifici. Lipsa progresului în cazul municipiului Orhei se explică prin faptul că acest oraș se află deja într-o stare avansată de dezvoltare, îndeplinind 13 din cele 17 criterii stabilite. Celelalte patru criterii se referă la obiective majore de infrastructură economică și socială, care ar fi trebuit finanțate din Bugetul de Stat. În absența unei finanțări sistemice, aceste proiecte nu au fost pregătite, neexistând documentația de proiect sau studiile de fezabilitate necesare pentru avansarea acestora. Astfel, stagnarea înregistrată la Orhei se datorează, în mare parte, lipsei de resurse financiare și întârzierilor în elaborarea documentației necesare pentru realizarea proiectelor.

În cazul municipiului Edineț, s-a observat un regres pe un indicator semnificativ: acoperirea gospodăriilor casnice cu servicii centralizate de evacuare a deșeurilor. În perioada evaluată, acest indicator a scăzut de la 80% la 68%, regres cauzat în principal de un management neperformant al întreprinderii municipale responsabile cu gestionarea serviciilor de salubritate. Acest regres subliniază necesitatea urgentă de revizuire și îmbunătățire a managementului serviciului de colectare a deșeurilor în Edineț. Este esențial ca măsurile corective să fie implementate rapid pentru a restabili și îmbunătăți acoperirea gospodăriilor cu servicii adecvate. Cu toate acestea, evaluarea sugerează că acest regres este unul temporar, iar în prezent se lucrează la remedierea situației. Schimbarea conducerii întreprinderii municipale și angajamentul Autorității Publice Locale (APL) de a remedia situația în termen de maximum doi ani sunt pași esențiali în direcția restabilirii normalității și a îmbunătățirii acoperirii cu servicii de salubritate.

Este important de menționat că progresul înregistrat de municipiile beneficiare în ceea ce privește conformitatea cu criteriile minime pentru definirea unui oraș ca pol de creștere se datorează doar parțial implementării programului național. O parte semnificativă a acestor progrese poate fi atribuită eforturilor complementare realizate de autoritățile publice locale, în parteneriat cu diferiți parteneri de dezvoltare, inclusiv prin finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL).

Astfel, succesul în atingerea indicatorilor stabiliți este rezultatul unei colaborări strânse între sectorul public și partenerii internaționali, care au contribuit substanțial la dezvoltarea infrastructurii și la îmbunătățirea serviciilor în aceste municipii.

Progresele detaliate de impact pentru fiecare municipiu beneficiar (oraș cu statut de pol de creștere) sunt indicate în tabelul următor.

Tabelul 23: Corespunderea cu 17 criterii minime de definire pentru orașe – poli de creștere: situația din 2024 în comparație cu situația din 2020⁷

#	Indicatori	Anul 2020						Anul 2024					
		Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor													
1	Existența de transport public urban de pasageri de calitate	NU	NU	DA	NU	NU	NU	NU	DA	DA	NU	NU	NU
											In proces		NU
2	Minim 60% din drumuri asfaltate de calitate bună și satisfăcătoare	NU	NU	DA	NU	NU	NU	NU	NU	DA	NU	NU	NU
		10%	16%	70%	20%	10%	30%	40%	30%	87%	32%	40%	50%
Competitivitate și infrastructura de sprijinire a dezvoltării economice													
3	Incubator de afaceri funcțional (suprafață minimă de 1,500 m2)	DA	NU	NU	DA	NU	NU	DA	NU	NU	DA	NU	NU
4	Platformă industrială pregătită pentru acomodarea de noi investitori (teren liber conectat la rețelele inginerești și reglementat urbanistic)	NU	NU	NU	NU	DA	DA	DA	NU	NU	DA	DA	DA
5	Business centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	NU	DA	NU	NU	NU	NU	NU	DA	NU	NU	NU	NU
								In proces					
Infrastructura spațiilor publice calitatea mediului urban													
6	Existența unui centru urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional – pol de creștere	NU	NU	DA	NU	NU	NU	DA	NU	DA	NU	DA	NU
7	Cel puțin 1/2 din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	NU	NU	DA	NU	NU	NU	DA	NU	DA	NU	DA	DA
		5%	2%	50%	10%	10%	10%	70%	10%	80%	40%	60%	70%
8	Complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU	NU

⁷ Aceste 17 criterii au fost stabilite și concretizate în cadrul Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, prin adaptarea și corelarea experienței internaționale la prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001 care definește criteriile minime de definire a localităților urbane cu statut de municipiu în Republica Moldova.

#	Indicatori	Anul 2020						Anul 2024					
		Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
9	Sală de spectacole funcțională de minim 600 de spectatori	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
10	Stadion de minim 1000 de spectatori	DA	DA	DA	DA	DA	NU	DA	DA	DA	DA	DA	DA
11	Existența unei zone de recreere și divertisment funcțională cu acoperire necesități regionale	NU	NU	DA	NU	NU	NU	NU	NU	DA	NU	NU	NU
Infrastructura tehnico-edilitară și de utilități publice													
12	Minim 80% acoperire cu servicii centralizate de alimentare cu apă	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
		98%	82%	98%	89%	82%	93%	99%	98%	10%	90%	98%	93%
13	Calitatea apei livrate în sistemele centralizate corespunde cerințelor normative privind apa potabilă	DA	NU	DA	DA	DA	NU	DA	NU	DA	DA	DA	NU
									In proces				
14	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	DA	NU	DA	NU	NU	NU	DA	NU	DA	NU	NU	NU
		78%	45%	72%	52%	54%	38%	78%	51%	70%	58%	65%	50%
15	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în trei trepte	NU	NU	DA	NU	NU	NU	NU	NU	DA	NU	NU	NU
									In proces	In proces		In proces	In proces
16	Minim 70% acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NU	DA	DA	DA	DA
		85%	80%	98%	85%	75%	90%	71%	68%	100%	85%	78%	96%
17	Minim 60% acoperire cu servicii de iluminare stradală	DA	NU	DA	NU	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA
		60%	50%	98%	58%	70%	71%	75%	90%	100%	92%	92%	90%

3.6 Durabilitatea

Evaluarea intermediară a programului relevă o serie de concluzii esențiale în ceea ce privește durabilitatea acestuia, mai ales în contextul actual marcat de multiple crize și provocări cu care se confruntă Republica Moldova. **Durabilitatea programului este grav amenințată de insuficiența resurselor financiare disponibile în bugetul de stat, ceea ce riscă să întrerupă continuitatea acțiunilor critice necesare pentru dezvoltarea orașelor-poli de creștere.** În aceste condiții, administrațiile publice locale sunt forțate să își asume un rol central în atragerea investițiilor, pentru a compensa lipsurile generate de absența sprijinului adecvat din partea autorităților centrale.

Una dintre principalele concluzii ale evaluării este faptul că, în prima etapă de implementare a programului, s-a manifestat o dorință puternică de autodezvoltare la nivelul orașelor-poli de creștere. Totuși, această inițiativă locală nu a fost susținută eficient de o coordonare "orchestrată" între administrațiile publice centrale, regionale și locale. Deși programul nu a fost implementat ca o prioritate națională, rezultatele obținute până în prezent demonstrează o contribuție semnificativă la îmbunătățirea nivelului de trai al populației, prin asigurarea accesului la servicii publice esențiale. Acest progres este evident prin dezvoltarea infrastructurii critice în orașele-poli de creștere, cum ar fi construirea de complexe sportive regionale, stații de epurare a apelor uzate, stații de tratare a apei potabile, sisteme de apeducte și canalizare, precum și dezvoltarea serviciilor de transport public.

Cu toate acestea, pentru ca aceste investiții să fie durabile și eficiente pe termen lung, este necesară o finanțare constantă și substanțială din partea autorităților publice locale, care vor deveni proprietarii și gestionarii acestor infrastructuri. Fără un sprijin adecvat din partea autorităților centrale și o colaborare eficientă între toate nivelele de administrație, există riscul ca eforturile de dezvoltare să nu se mențină pe termen lung, compromițând astfel beneficiile aduse de investițiile actuale.

Aceste concluzii subliniază necesitatea unui angajament mai ferm din partea guvernului central în asigurarea unei finanțări sustenabile și în coordonarea efectivă a resurselor pentru a sprijini durabilitatea și eficiența programului.

În același timp, evaluarea subliniază că **dezvoltarea capacităților instituționale la nivel local și central este crucială pentru succesul pe termen lung al programului.** Administrațiile publice locale au reușit să creeze Unități de Implementare a Programului (UIP), însă aceste structuri sunt fragile și adesea subdimensionate, fiind compuse din echipe reduse numeric, care funcționează la capacitate maximă. Stabilitatea angajaților din UIP-uri a fost relativ ridicată, ceea ce a contribuit la o implementare mai consistentă la nivel local. Totuși, fluctuația aproape totală a personalului din cadrul subdiviziunilor de profil ale autorităților publice centrale în perioada evaluată a avut un impact negativ asupra capacității de coordonare și implementare a programului. Aceste schimbări frecvente de personal și lipsa unor mecanisme instituționalizate și formalizate în cadrul autorităților centrale reprezintă un risc major pentru durabilitatea programului și capacitatea acestuia de a genera beneficii pe termen lung.

Un alt aspect critic relevat de evaluare este riscul ca, în absența resurselor financiare alocate din Bugetul de Stat, continuitatea dezvoltării orașelor-poli de creștere să depindă într-o măsură considerabilă de angajamentele partenerilor de dezvoltare. În perioada 2021-2024, aceștia au acoperit 56% din totalul de 672,6 milioane de lei planificat pentru prima etapă a programului, în timp ce contribuția Bugetului de Stat a fost de doar 20%. Este notabil că angajamentele administrațiilor publice locale au depășit cu mult așteptările, atingând un nivel impresionant de 1623% din suma planificată. Cu toate acestea, doar jumătate din costurile estimate pentru perioada evaluată au fost acoperite, subliniind necesitatea unei mai mari implicări financiare din partea statului pentru a asigura durabilitatea pe termen lung.

Evaluarea relevă și faptul că durabilitatea acțiunilor programului, în special pe dimensiunile de mediu și socială, este susținută de implementarea proiectelor de eficiență energetică și infrastructură de canalizare, care au contribuit la reducerea impactului negativ asupra mediului. Totuși, dimensiunea economică rămâne sub așteptări, realizările în acest domeniu fiind insuficiente în raport cu obiectivele stabilite. Această situație sugerează o nevoie urgentă de prioritizare a investițiilor economice pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung și pentru a crea un impact durabil în dezvoltarea orașelor-poli de creștere.

În concluzie, evaluarea intermediară a implementării Programului Național de Dezvoltare a Orașelor - Poli de Creștere subliniază **necesitatea unei intervenții mai concertate și coordonate din partea tuturor actorilor implicați, în special a autorităților publice centrale, pentru a asigura continuitatea și durabilitatea programului.** Consolidarea capacităților instituționale și financiare, precum și o mai mare implicare a partenerilor de dezvoltare, sunt esențiale pentru succesul pe termen lung al acestui program, care are potențialul de a transforma orașele-poli de creștere în motoare de dezvoltare competitivă și sustenabilă pentru întreaga țară.

4 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

4.1 Concluzii

Evaluarea intermediară a implementării Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere pe durata primei faze de implementare (2021-2024) scoate în evidență următoarele concluzii:

1: **Scopul declarant al programului de a asigura crearea în Republica Moldova a unui rețele de orașe – poli de creștere – rămâne în continuare relevant și fundamental** pentru echilibrarea dezvoltării teritoriale a Republicii Moldova, având o relevanță incontestabilă în raport cu obiectivele strategice naționale, cum ar fi Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” și Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028.

2: **Programul își păstrează relevanța deplină în ceea ce privește definirea în calitate de beneficiari a șase orașe regionale** (Cahul, Comrat, Orhei, Ungheni, Soroca și Edineț). Municipiile desemnate drept poli de creștere, prin Hotărârea Guvernului nr. 916/2020, sunt bine fundamentate, iar criteriile de selecție rămân pertinente. Nu există propuneri argumentate pentru modificarea acestei liste, evidențind justificarea procesului de selecție inițial.

3: **Obiectivele, măsurile și proiectele incluse în program rămân în mare parte valide**, cu excepția unui proiect specific din Comrat, a cărui relevanță a fost reevaluată în contextul noilor realități urbane. Astfel, toate municipiile beneficiare au accentuat continuitatea programului fără a fi schimbate proiectele planificate. În cazul mun. Comrat, administrația publică locală consideră acum irelevant proiectul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare (extinderea rețelelor inginerești) destinat facilitării investițiilor private în construcția unui nou cartier de blocuri locative. În acest sens, primăria solicită înlocuirea acestui proiect din portofoliul programului cu unul nou, respectiv construcția unui complex sportiv multifuncțional de importanță regională.

4: **În ceea ce privește structura, conținutul și logica intervenției aferente programului, evaluarea intermediară a arătat că acestea nu necesită modificări.** Acest lucru se datorează, în mare parte, faptului că documentul a fost elaborat după intrarea în vigoare a noilor cerințe pentru documentele de politici publice, aprobate prin HG nr. 386/2020, fiind astfel conceput în conformitate cu noile reguli și prevederi.

5: **În perioada 2021-2024, implementarea programului a fost afectată de o finanțare nesistemică, fără susținerea esențială planificată din Bugetul de Stat**, unde erau prevăzute alocări directe de 822 milioane MDL, care nu au fost materializate. Programul s-a bazat în principal pe finanțări obținute prin concursuri de proiecte în cadrul FNDRL, resurse mobilizate din bugetele autorităților publice locale și fonduri atrase de la donatori. Drept urmare, **rezultatele intermediare ale programului reflectă în special eforturile depuse de autoritățile publice locale din municipiile beneficiare pentru mobilizarea și atragerea resurselor, precum și finanțările din partea partenerilor de dezvoltare.** Această situație a subminat rolul autorității publice centrale, responsabilă de coordonarea politicii de dezvoltare regională și implementarea programului.

6: Abordarea nesistemică a finanțării programului a viciat abordarea responsabilităților în implementarea primei faze. Deși programul prevedea ca responsabilitatea principală, de la pregătire și proiectare până la implementare, să revină ADR-urilor, aceasta a fost preluată de autoritățile publice locale, viciind conceptul inițial al programului. Această situație a alimentat și continuă să alimenteze neîncrederea municipiilor beneficiare în seriozitatea și consistența angajamentelor APC de a implementa programul. În plus, în absența unor finanțări sigure, administrațiile locale sunt nevoite să elaboreze documentație de proiect pentru a fi eligibile la concursurile FNDRL. Dacă aceste proiecte nu sunt selectate pentru finanțare, documentația va trebui actualizată ulterior, crescând astfel costurile de implementare.

7: Toate administrațiile publice locale din municipiile beneficiare au finalizat măsurile pregătitoare obligatorii, necesare pentru a accesa suportul prevăzut în program. Astfel, au actualizat cadrul strategic, incluzând Strategiile de dezvoltare socio-economică și Planurile Urbanistice Generale, și au înființat Unități de Implementare a Programului (UIP) în cadrul primăriilor.

8: Până la data de 1 august 2024, **a fost identificată finanțare (deplină sau parțială) și a fost inițiată implementarea a 25 de proiecte din cele 50 planificate în cadrul programului**, ceea ce evidențiază un progres aparent notabil, având în vedere lipsa unei finanțări sistemice din bugetul de stat (inclusiv 6 proiecte au fost deja realizate în totalitate). Cu toate acestea, dintre aceste 25 de proiecte, doar 13 beneficiază de finanțare deplină și au claritate în privința finalizării, în timp ce alte 12 proiecte depind de identificarea unor surse suplimentare de finanțare pentru a fi finalizate. În plus, 6 proiecte au fost inițiate cu activități pregătitoare, dar fără nici o claritate privind finanțarea, iar 19 proiecte (38% din totalul celor planificate) nu au nici măcar activitățile pregătitoare inițiate, reflectând lipsa de claritate în privința implementării acestora.

9: **Progresul obiectivelor programului arată un dezechilibru sesizabil între obiectivele 1 și 4 și obiectivele 2 și 3.** Pentru obiectivele 1 (mobilitate urbană) și 4 (utilități publice), s-a înregistrat un procent mai mare de proiecte inițiate, majoritatea cu finanțare identificată. În schimb, 78% din proiectele obiectivului 2 și 61% din cele ale obiectivului 3 nu au fost încă demarate sau au început fără surse financiare clare. Această disparitate se datorează în principal sprijinului prealabil oferit de parteneri de dezvoltare precum Banca Mondială, GIZ, ADA și Uniunea Europeană, care au facilitat pregătirea și demararea proiectelor legate de obiectivele 1 și 4.

10: Comparând municipiile beneficiare în ceea ce privește implementarea obiectivelor programului, **se observă diferențe semnificative în „viteza” de implementare**, cauzate de factori predominant obiectivi.

- ✓ *Municipiul Edineț, datorită eforturilor autorităților publice locale și a oportunităților valorificate de finanțare internă și externă, a reușit să inițieze implementarea a 8 din cele 9 proiecte prevăzute în program.*

- ✓ *În municipiul Ungheni s-a reușit inițierea a 4 proiecte din cele 9 planificate, inclusiv 1 a fost deja finalizat, unul se implementează în condițiile acoperirii financiare depline și 2 proiecte cu finanțare parțial mobilizată.*
- ✓ *În municipiul Orhei pe durata primei etape de implementare a programului s-a reușit implementarea a doar două proiecte: amenajarea stațiilor de așteptare a transportului public și reabilitarea infrastructurii drumurilor. Totuși, este cazul de menționat că ambele aceste proiecte au fost implementate cu efortul și finanțarea exclusivă a administrației publice locale, fără nici o implicare a autorităților publice centrale sau partenerilor de dezvoltare.*
- ✓ *În municipiul Cahul s-a reușit inițierea a 7 proiecte din cele 10 planificate, inclusiv 2 – cu existența finanțării în volum deplin și 4 – cu finanțare încă parțială. Două proiecte din cele inițiate încă nu au identificate sursele de finanțare necesare, respectiv fiind încă în suspans.*
- ✓ *În municipiul Comrat, au fost inițiate patru dintre cele șapte proiecte planificate. Dintre acestea, unul beneficiază de finanțare completă, iar două au obținut finanțare parțială. Două dintre proiectele inițiate nu au încă identificate surse de finanțare și rămân la faza pregătire. Alte două proiecte nu au fost încă inițiate.*
- ✓ *În municipiul Soroca, au fost inițiate cinci dintre cele opt proiecte planificate. Dintre acestea, unul a fost deja finalizat, unul a fost inițiat cu finanțare completă alocată, unul are doar finanțare parțială, iar două au fost inițiate fără a avea finanțare identificată. În plus, trei proiecte din cele planificate încă nu au fost inițiate.*

11: **Evaluarea eficienței cheltuielilor (per unitate de produs și rezultat) este dificilă, deoarece Programul a fost elaborat în principal pe baza unor costuri estimate.** Aceasta se datorează faptului că Programul a fost elaborat în mare parte pe baza unor costuri estimate, adesea în lipsa studiilor de fezabilitate și a documentațiilor de proiect detaliate. Mai mult decât atât, inflația costurilor, în special în ceea ce privește materialele și lucrările de construcție, a impus ajustarea estimărilor de costuri pentru multe dintre proiecte pe parcursul implementării.

12: **În ceea ce privește respectarea termenelor de implementare, la această etapă de evaluare este dificil de formulat concluzii definitive, deoarece programul nu a oferit o claritate suficientă în ceea ce privește calendarul de implementare/finanțare,** stabilind doar un orizont de timp general pentru întreaga perioadă de implementare, ceea ce constituie unul dintre principalele neajunsuri ale programului. Respectiv, implementarea intervențiilor a fost, în mare parte, sporadică, fiind influențată de succesul autorităților publice locale în accesarea resurselor financiare de la donatori și din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, prin competiții de proiecte.

13: **În unele cazuri, când activitățile planificate inițial a fi finanțate din Bugetul de Stat au fost preluate de APL-uri, s-a optat pentru reducerea costurilor per unitate, cu compromisuri privind calitatea lucrărilor.** Astfel, reabilitarea drumurilor a fost realizată la un cost de 3,5 milioane MDL per kilometru, în loc de 10 milioane MDL estimat inițial, rezultând reabilitarea a 136,5 kilometri în loc de 47 kilometri. Aceasta nu reflectă o eficiență sporită, ci o problemă sistemică, subliniind faptul că standardele necesare pentru orașele-poli de creștere nu au fost respectate, lucrările fiind mai apropiate de nivelul acceptabil pentru zonele rurale.

14: Inflația și creșterea costurilor au complicat estimările financiare inițiale ale proiectelor, impunând replanificări și ajustări continue. Astfel, **costurile estimative de implementare a proiectelor incluse în program necesită a fi ajustate**. Estimările actuale indică o creștere a costurilor totale de implementare a programului, de la 2,314 miliarde MDL (conform estimărilor din 2020) la 3,157 miliarde MDL (conform estimărilor din 2024), ceea ce reprezintă o majorare de 1,178 miliarde MDL. Având în vedere că până în prezent au fost mobilizate și valorificate 1,178 miliarde MDL pentru implementare, realizarea fazei a doua a programului va necesita încă 1,978 miliarde MDL.

15: Evaluarea scoate în evidență **un grad relativ ridicat de „coerență internă” a intervenției de politică publică**, subliniind faptul că MIDR a reușit să aducă ajustări semnificative în gestionarea Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL). Prin modificarea Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 152/2022, a fost introdusă o direcție de finanțare separată, dedicată exclusiv orașelor cu statut de poli de creștere. Această schimbare a permis alocarea unor resurse mai bine adaptate nevoilor specifice ale acestor orașe și a asigurat o sincronizare mai eficientă a finanțării cu celelalte programe din cadrul FNDRL. Totodată, MIDR a coordonat eforturile partenerilor de dezvoltare pentru prioritizarea orașelor-poli de creștere, negociind și coordonând proiecte specifice în municipii precum Cahul, Ungheni, Soroca, Comrat, Edineț, prin parteneri ca PNUD, GIZ/UE, BERD, Banca Mondială, Uniunea Europeană, ADA, și Solidarity Fund. Totuși este imperios de menționat că în coordonarea cu partenerii de dezvoltare, din cauza lipsei unei viziuni strategice privitor la identificarea mecanismului de finanțare, de către GIZ, au fost revizuite obiectivele de finanțare a proiectelor în municipiile Soroca și Comrat, fiind asigurat suportul necesar doar pentru elaborarea studiilor de fezabilitate și a planurilor de mobilitate urbană, fără a asigura continuitatea proceselor de elaborare a documentației tehnice și de deviz, aceste cheltuieli rămânând în continuare în responsabilitatea APL.

16: Evaluarea intermediară a relevat **lacune semnificative în „coerența externă” a programului**, subliniind lipsa de coordonare între MIDR și alte ministere cheie, precum Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Mediului și Ministerul Finanțelor. Deși programul vizează obiective inter-sectoriale, gestionarea sa este concentrată la MIDR, ceea ce a dus la întârzieri și dificultăți în implementarea mai multor proiecte esențiale. Această lipsă de colaborare riscă să afecteze în continuare negativ impactul programului.

17: Evaluarea preliminară a implementării programului național arată că, în ciuda unei finanțări nesistemică și a neconcretizării unor investiții semnificative din Bugetul de Stat, eforturile organizatorice și financiare ale municipiilor beneficiare și ale partenerilor de dezvoltare au avut un impact notabil încă din prima fază de implementare. Aceste eforturi au dus la **creșterea gradului mediu de conformitate al orașelor beneficiare cu criteriile minime pentru statutul de poli de creștere, de la 43% la 52%**. Cu excepția municipiului Orhei, toate orașele beneficiare au înregistrat progrese pe doi indicatori specifici, subliniind impactul pozitiv al acestor intervenții

18: Evaluarea evidențiază **fragilitatea capacităților instituționale la nivel local**: Unitățile de Implementare a Programului (UIP) sunt subdimensionate și fragile în toate municipiile beneficiare, iar fluctuațiile de personal pun în pericol continuitatea și durabilitatea programului. În acest context,

sunt necesare eforturi suplimentare din partea MIDR și a partenerilor de dezvoltare pentru consolidarea capacităților UIP-urilor.

19: Durabilitatea programului este amenințată de lipsa unei finanțări constante din Bugetul de Stat, amplificând dependența de angajamentele partenerilor de dezvoltare și reducând stabilitatea intervențiilor pe termen lung. Fără identificarea unor surse alternative, cum ar fi creditele suverane, în lipsa finanțării directe din Bugetul de Stat, politica de dezvoltare a orașelor-poli de creștere din Republica Moldova riscă să fie compromisă și discreditată.

20: Pentru a doua etapă de implementare (2025-2027), este necesară o mobilizare organizatorică și financiară semnificativă din partea APC, mult mai mare decât la prima etapă, având în vedere că 38% (19 proiecte) din totalul proiectelor planificate rămân neinițiate din lipsă de finanțare, iar alte 36% (18 proiecte) inițiate nu dispun de finanțare deplină. Această situație subliniază urgența identificării și alocării resurselor necesare pentru succesul programului. În contextul creșterii depopulării orașelor-poli de creștere din cauza migrației și reducerii locurilor de muncă în perioada 2021-2024, implementarea Programului Național devine esențială pentru a spori reziliența localităților în fața crizelor economice și pentru a susține dezvoltarea economică sustenabilă și competitivitatea regiunilor.

4.2 Recomandări

Evaluarea intermediară a programului scoate în evidență următoarele recomandări pentru Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale în contextul implementării etapei a doua a Programului Național de Dezvoltare a Orașelor – Poli de Creștere:

1: Extinderea termenului de implementare: Deoarece prima fază de implementare (2021-2024) a fost grav afectată de lipsa unei finanțări dedicate din Bugetul de Stat și de progresul lent în identificarea surselor din partea partenerilor de dezvoltare, se propune extinderea termenului de implementare a programului până în anul 2030. În condițiile în care 50% din proiecte nu au fost inițiate sau au fost inițiate fără finanțare sigură, nu va fi posibilă finalizarea tuturor proiectelor în următorii doi ani rămași.

2: Clarificarea aspectelor de finanțare a programului: Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să clarifice aspectele legate de finanțarea viitoare a programului, având în vedere angajamentele inițiale de finanțare din Bugetul de Stat care nu au fost materializate. Este necesar să se discute aceste aspecte cu Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor și conducerea Guvernului Republicii Moldova, inclusiv prin identificarea unor soluții alternative pentru a depăși deficitul actual de resurse, cum ar fi contractarea unor credite suverane de la partenerii de dezvoltare sau organizațiile financiare internaționale.

3: Actualizarea responsabilităților instituționale: Programul trebuie actualizat pentru a include responsabilități clare pentru alte ministere de ramură (Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Mediului și Ministerul Educației și Cercetării), astfel încât acestea să își asume responsabilități organizatorice în implementarea proiectelor din domeniul lor de competență.

4: **Reevaluarea costurilor:** Programul trebuie actualizat în ceea ce privește costurile estimative ale proiectelor, ținând cont de inflație, creșterea prețurilor pentru lucrările de construcție-montaj, rezultatele reestimării costurilor în urma elaborării studiilor de fezabilitate și documentației de proiect, precum și pe baza costurilor reale de implementare a proiectelor similare din ultima perioadă.

5: **Ajustarea portofoliului de proiecte pentru municipiul Comrat:** Portofoliul de proiecte pentru municipiul Comrat trebuie ajustat, ținând cont de solicitarea administrației publice locale de a înlocui proiectul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare destinat facilitării investițiilor private în construcția unui nou cartier de blocuri locative cu un proiect nou, respectiv construcția unui complex sportiv multifuncțional de importanță regională.

6: **Actualizarea planului de acțiuni:** Planul de acțiuni al programului trebuie actualizat în ceea ce privește calendarul de implementare, clarificând termenele pentru fiecare proiect, în conformitate cu prevederile din Planurile Operaționale elaborate și aprobate la nivelul fiecărui municipiu beneficiar.

7: **Ajustarea distribuției/partajării costurilor de implementare pe surse:** Distribuția costurilor de implementare a programului (partajarea între diferite surse – Bugetul de Stat, partenerii de dezvoltare, bugetele locale) trebuie ajustată și actualizată, ținând cont de situația de facto din prima fază de implementare a programului.

8: **Întărirea comunicării cu partenerii de dezvoltare:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să își intensifice eforturile pentru a comunica în mod sistematic și regulat cu partenerii de dezvoltare în ceea ce privește implementarea obiectivelor programului, luând în considerare toate etapele procesului de identificare și negociere a finanțării, inclusiv în contextul elaborării strategiilor de țară de către fiecare donator.

9: **Detalierea procesului de monitorizare și evaluare:** Prevederile programului privind monitorizarea și evaluarea progresului trebuie detaliate și concretizate, pentru a evita situația actuală în care acestea sunt sporadice, iar indicatorii de bază nu sunt evaluați sistematic nici de autoritățile publice locale, nici de Agențiile de Dezvoltare Regională, nici de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

10: **Consolidarea Unităților de Implementare a Programului la nivel local:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale trebuie să își intensifice eforturile organizatorice și tehnice pentru a sprijini consolidarea Unităților de Implementare a Programului în cadrul fiecărei administrații publice locale din municipiile beneficiare, actualizând în acest sens planul de acțiuni la capitolul de management al programului.

11: **Îmbunătățirea capacității administrative la nivel local:** Este esențial ca Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale să ofere suport suplimentar pentru dezvoltarea capacităților administrative ale autorităților publice locale din orașele-poli de creștere. Acest lucru poate include formare profesională, schimb de bune practici și asistență tehnică pentru a asigura implementarea eficientă a proiectelor și o mai bună gestionare a resurselor disponibile.

12: **Dezvoltarea parteneriatelor public-private:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale ar trebui să promoveze și să faciliteze dezvoltarea parteneriatelor public-private (PPP) ca modalitate de a atrage investiții suplimentare pentru proiectele incluse în program. Acest lucru ar putea include identificarea de oportunități pentru implicarea sectorului privat în proiecte de infrastructură sau servicii publice, contribuind astfel la creșterea resurselor financiare disponibile și la îmbunătățirea eficienței implementării.

5 ANEXE

Anexa 1: Modelul de resurse – produse a reconstrucției cadrului logic

Necesități	Mecanismul de implementare a Programului Național este ineficient, fiind asumat doar de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, fapt care creează impedimente de implementare și atingere a obiectivelor setate. Dezvoltarea orașelor poli de creștere rămâne a fi abordată insuficient la nivel național, iar acțiunile întârziate în implementarea unor asemenea politici, duc la continuarea procesului migrațional, reducerea continuă a locurilor de muncă și creșterea dezechilibrelor de dezvoltare între Mun. Chișinău și a celorlalte localități din Republica Moldova. Acest aspecte pot fi argumentate prin:
-------------------	--

Obiectiv general
Crearea în Republica Moldova a unei rețele de orașe poli de creștere regională, atractive pentru locuitori și antreprenori și vizitatori care generează creșterea, ocuparea forței de muncă și stimulează dezvoltarea zonelor teritoriale adiacente

Logica intervenției	Indicatori de performanță	Indicatori de rezultat	Sursele de verificare	Supoziții
<p style="text-align: center;">Rezultate Obiective specifice:</p> <p>OS 1) Îmbunătățirea mobilității și a calității infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare:</p> <ul style="list-style-type: none"> creșterea ponderii drumurilor locale de calitate îmbunătățită în orașele-poli de creștere până la minimum 50% (în anul 2019, indicatorul a constituit în medie 35%); asigurarea funcționării serviciilor îmbunătățite de transportul public urban în fiecare municipiu și acoperirea a minimum 85% din teritoriu (în anul 2019, în cinci din șase municipii nu funcționa în general transportul public urban). 	<p>a. Minimum 67,8 km de străzi modernizate (inclusiv borduri, trotuare și ieșiri de acces)</p> <p>b. Minimum 80 de unități procurate pentru dotarea sistemelor de transport public urban în cinci municipii</p>	<p>Cahul</p> <ul style="list-style-type: none"> Modernizarea a minimum 15 km de drumuri locale; Funcționarea serviciului local de transport public urban și dotarea acestuia cu minimum 24 de unități de transport noi. <p>Comrat</p> <ul style="list-style-type: none"> Modernizarea a minimum 11 km de drumuri locale; Crearea serviciului local de transport public urban și dotarea acestuia cu minimum șase unități de transport noi. <p>Ungheni</p> <ul style="list-style-type: none"> Modernizarea a minimum 16,3 km de drumuri locale; Crearea serviciului local de transport public urban și dotarea acestuia cu minimum 24 de unități de transport noi. <p>Soroca</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rapoarte ale APL privitor la investițiile realizate fin contul APL / pe tipuri de cheltuieli Rapoarte financiare anuale ale APL, repartizate pe tipuri de cheltuieli Rapoarte ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și ale agențiilor de dezvoltare regională / ONDRL 	<ul style="list-style-type: none"> Utilizarea corectă și eficientă a resurselor alocate din Fondul Rutier Identificarea priorităților locale într-un cadru decizional transparent Identificarea soluțiilor instituționale eficiente pentru dezvoltarea serviciilor de transport public (servicii publice, parteneriat-public privat etc.) Considerarea contribuției locuitorilor pentru creșterea accesului la infrastructură de calitate

		<ul style="list-style-type: none"> - Modernizarea a minimum 16,5 km de drumuri locale; - Crearea serviciului local de transport public urban și dotarea acestuia cu minimum 24 de unități de transport noi. <p>Edineț</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernizarea a minimum 9 km de drumuri locale; - Crearea serviciului local de transport public urban și dotarea acestuia cu minimum șase unități de transport noi. <p>Orhei</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernizarea a minimum 5 km de drumuri locale; - 35 de stații renovate/amenajate. 		
<p>OS 2) Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru a stimula competitivitatea:</p> <ul style="list-style-type: none"> • creșterea salariului mediu în orașele-poli de creștere până la cel puțin media națională (în anul 2019, media pe șase municipii a constituit 70-90%); • creșterea ratei de acoperire cu locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget) în orașele-poli de creștere până la cel puțin 55% față de numărul populației în vârstă aptă de muncă (în anul 2019, indicatorul pe municipii a constituit 30-50%); • creșterea capacității fiscale a orașelor-poli de creștere până la minimum 70% din nivelul municipiului Chișinău (în anul 2019, indicatorul a constituit 34-67%). 	<p>a. Patru incubatoare de afaceri funcționale</p> <p>b. Două platforme industriale noi (municipiile Cahul și Soroca), echipate cu rețele și pregătite pentru a găzdui noi investiții</p> <p>c. Patru centre de business regionale, funcționale</p>	<p>Cahul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Construcția capitală a pieței agroalimentare regionale; - Funcționarea Centrului IT regional; - Lansarea Zonei de recreere „Lacul Sărat”; - Subzona economică liberă din Cahul (s. Crihana Veche), dotată cu rețele ingineresti <p>Comrat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Construcția și lansarea activității Centrului de business, multifuncțional (inclusiv cu incubatoare de afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție), va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenorialului (inclusiv gestionarea ulterioară); - Amenajarea Zonei regionale de recreere „Satul Găgăuz”. <p>Ungheni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lansarea activității Centrului de business „EXPUN” , multifuncțional (inclusiv cu incubatoare de afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție), va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenorialului (inclusiv gestionarea ulterioară); 	<ul style="list-style-type: none"> - Rapoarte ale APL privind investițiile realizate în contul APL / pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte financiare anuale ale APL, repartizate pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte anuale ale Ministerului Economiei și Digitalizării și a Organizației de Dezvoltare Antreprenorialului - Rapoarte ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și ale agențiilor de dezvoltare regională / ONDRL - Date ale Serviciului Fiscal de Stat - Date ale Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă 	<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea autorităților publice centrale în vederea identificării potențialilor investitori în Centrelor de Business Multi-funcționale - Crearea oportunităților investiționale prin dezvoltarea infrastructurii necesare și conectarea la servicii și utilități publice - Identificarea facilităților fiscale pentru atragerea investițiilor și creării locurilor de muncă în orașele poli de creștere - Promovarea și finanțarea activităților de dezvoltare a capacităților și învățământului dual pentru locuitorii din orașele poli de creștere în dependență de necesitățile potențialilor investitori - Identificarea facilităților fiscale și a oportunităților de suport pentru dezvoltarea afacerilor, în special pentru start-upurile din orașele poli de creștere - Ajustarea/modificarea regulamentelor de susținere a mediului antreprenorial sau eventual desfășurarea unor concursuri orientate spre

		<ul style="list-style-type: none"> - Hală modernă pentru piața agricolă regională. <p>Soroca</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pregătirea și echiparea inginerescă a subzonei economice libere din Soroca, pentru atragerea unor investiții productive ce vor genera peste 1000 de locuri noi de muncă; - Lansarea Zonei de agrement regionale „Faleza râului Nistru în proximitatea Cetății Soroca”. <p>Edineț</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asigurarea conectării parcului industrial la o sursă sigură și deplină de alimentare cu energie electrică, pentru facilitarea unor noi investiții ce vor genera peste 500 de locuri noi de muncă. <p>Orhei</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lansarea activității Centrului regional de business, multifuncțional (inclusiv cu incubatoare de afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție), va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenorialului (inclusiv gestionarea ulterioară); - Subzona economică liberă din Orhei, extinsă și echipată cu rețele ingineresti pentru facilitarea unor noi investiții în activitățile de producție; - Lansarea pieței regionale agroalimentare moderne 		<p>tinerii antreprenori din orașele poli de creștere</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea mecanismelor de suport a companiilor care dezvoltă/prestează servicii BPO (Business Process Outsourcing) și pot acorda suportul necesar pentru companiile din Centrele de Business Multi-funcționale
<p>OS 3) Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice, urmărind dotarea fiecărui oraș pol de creștere cu o infrastructură minimă de spații publice îmbunătățite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Țintele aferente acestui obiectiv vor consta în evoluția pozitivă la nivelul celor șase municipii a următorilor indicatori: centre civice vibrante, calitatea spațiilor publice în cartierele locative, extinderea spațiilor verzi, zone de recreere atractive, precum și în creșterea 	<p>a. Amenajarea și echiparea a cinci zone multifuncționale de recreere, cu acoperire regională</p> <p>b. Patru complexe sportive noi, regionale, construite și funcționale</p> <p>c. Centre civice în trei municipii revitalizate</p>	<p>Cahul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Funcționarea complexului sportiv multifuncțional, regional; - Revitalizarea centrului civic urban <p>Comrat N/A</p> <p>Ungheni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revitalizarea centrului civic urban (bulevardul central și piața centrală); - lansarea Zonei de agrement regionale „Lacul Delia”; 	<ul style="list-style-type: none"> - Rapoarte ale APL privind investițiile realizate în contul APL / pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte financiare anuale ale APL, repartizate pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și ale agențiilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea mecanismelor de finanțare a infrastructurii de sport și de recreere - Asigurarea unui suport legislativ și regulatoriu adecvat - Existența angajamentului și prioritizarea intervențiilor de către APL - Existența capacităților tehnice și manageriale ale APL - Condiții sociale, economice și politice stabile

<p>amplorii acțiunilor de revitalizare a patrimoniului construit și intrinsec;</p>	<p>d. Revitalizarea urbană a minimum 20 de curți ale blocurilor de locuințe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Digul pe râul Prut reabilitat capital <p>Soroca</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revitalizarea centrului civic urban (bulevardul central și piața centrală); - construcția complexului sportiv multifuncțional, regional <p>Edineț</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lansarea Zonei de agrement regionale „Parcul Vasile Alecsandri” (40 ha cu trei lacuri amenajate); - Construcția complexului sportiv multifuncțional, regional; - Revitalizarea centrului civic urban și a cartierelor de blocuri locative <p>Orhei</p> <ul style="list-style-type: none"> - Darea în exploatare și includerea în circuitul turistic a edificiului „Complexul fostei conduceri a Zemstvei județene cu parcul aferent”; - Funcționarea complexului sportiv multifuncțional, regional în municipiul Orhei 	<p>de dezvoltare regională / ONDRL</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Implicarea comunității - Examinarea cost-eficienței intervențiilor
<p>OS 4) modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • creșterea nivelului de acoperire cu servicii centralizate de canalizare până la minimum 70% (în anul 2019, media cumulativă pe orașe-poli de creștere a fost de 57%); • creșterea nivelului de acoperire cu servicii de iluminare nocturnă până la minimum 80% (în anul 2019, media cumulativă pe orașe-poli de creștere a fost de 68%); • asigurarea cu stații de epurare a apelor uzate funcționale a tuturor orașelor-poli de creștere (în anul 2019, stațiile de epurare a apelor uzate nu existau deloc sau funcționau doar parțial în patru din șase municipii). 	<p>a. Construcția a trei stații noi de epurare a stațiilor uzate (municipiile Soroca, Ungheni și Comrat)</p> <p>b. Minimum 20 de kilometri de străzi cu iluminat stradal nou-construit</p> <p>c. Minimum 20 de mii de cetățeni cu acces la canalizare</p> <p>d. O nouă stație de tratare a apei (municipiul Edineț), funcțională</p>	<p>Cahul</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extinderea iluminatului stradal de la 60% la 75% <p>Comrat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extinderea rețelelor de canalizare de la 38% la 75% acoperire; - construcția stației de epurare a apelor uzate regionale pentru deservirea a 40 000 de locuitori; - Echiparea cu rețele ingineresti a unui teren public pentru facilitarea investițiilor private pentru construcția blocurilor de locuințe de peste 900 de apartamente <p>Ungheni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Construcția stației de epurare a apelor uzate regionale pentru deservirea a 40 000 de locuitori; - Extinderea rețelelor de canalizare de la 54% la 75% <p>Soroca</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rapoarte ale APL privind la investițiile realizate fin contul APL / pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte financiare anuale ale APL, repartizate pe tipuri de cheltuieli - Rapoarte ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și ale agențiilor de dezvoltare regională / ONDRL - Date prezentate de Biroul Național de Statistică 	<ul style="list-style-type: none"> - Asigurarea resurselor financiare necesare - Existența angajamentului APL - Existența prestatorilor de servicii - Examinarea impactului social și asupra mediului - Asigurarea sustenabilității infrastructurii construite și a calității serviciilor - Asigurarea calității apelor epurate, deversate în emisar

		<ul style="list-style-type: none"> - Construcția stației de epurare a apelor uzate regionale pentru deservirea a 40 000 de locuitori; - Extinderea rețelelor de canalizare de la 52% la 70% <p>Edineț</p> <ul style="list-style-type: none"> - Construcția stației de tratare a apei pentru a asigura o calitate a apei livrate în conformitate cu cerințele normative; - Extinderea rețelelor de canalizare de la 45% la 70%; - Extinderea iluminatului stradal până la 60% acoperire teritorială <p>Orhei N/A</p>		
Produse	<ul style="list-style-type: none"> - UIP create și funcționale - Cadru instituțional național creat și funcțional - Mecanism financiar stabilit și resurse aprobate - Portofoliu de proiecte aprobat spre finanțare 			
Activități	<ul style="list-style-type: none"> - Crearea Unităților de Implementare a Programului în cadrul APL/orașe poli de creștere - Elaborarea și aprobarea de către consiliile locale a Planurilor Operaționale Locale - Elaborarea și aprobarea notelor conceptuale ale proiectelor investiționale / portofoliul de proiecte - Dezvoltarea cadrului instituțional necesar pentru implementarea Programului Național în cadrul MIDR și ADR (nord, Centru, Sud și Găgăuzia) - Prioritizarea subiectelor aferente procesului de implementare a Programului Național în cadrul CNCDRL și CRD (Nord, Centru, Sud și Găgăuzia) - Elaborarea propunerilor de aprobare a resurselor financiare necesare în CBTM și proiectul legii bugetului de stat - Includerea Programului Național în lista subiectelor discutate pe platforma Consiliului național de asistență externă în domeniul dezvoltării regionale 			
Resurse	<ul style="list-style-type: none"> - Resurse umane în cadrul APL / UIP pentru implementarea Programului Național și /dezvoltarea scrierea și implementarea portofoliului de proiecte - Resurse financiare pentru finanțarea activității UIP în cadrul APL - Resurse financiare pentru implementarea proiectelor investiționale prioritare identificate 			
Precondiții		<ol style="list-style-type: none"> Dezvoltarea capacităților instituționale ale orașelor poli de creștere Crearea mecanismului instituțional de implementare a Programului Național, în cadrul MIDR și ADR Identificarea resurselor financiare necesare pentru implementarea portofoliului de proiecte necesar pentru atingerea obiectivelor setate Angajamente ale partenerilor de dezvoltare întru singerizarea eforturilor de implementare a Programului Național 		

Anexa 2: Matricea de evaluare a gradului de realizare a programului

#	Acțiuni/Proiecte	Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
Obiectiv specific 1: Îmbunătățirea mobilității și a calității infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare				
1.1	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	16.5 km drumuri locale modernizare	Parțial realizat
1.2	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	9 km drumuri locale modernizare	Parțial realizat
1.3	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	16.3 km drumuri locale modernizare	Parțial realizat
1.4	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	5 km drumuri locale modernizare	Realizat integral
1.5	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Comrat</u>	2021-2027*	11 km drumuri locale modernizare	Parțial realizat
1.6	Reabilitarea infrastructurii drumurilor în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	15 km drumuri locale modernizare	Parțial realizat
1.7	Dezvoltarea sistemului de transport public urban în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	Serviciu local de transport public urban funcțional, dotat cu minim 24 unități de transport noi.	Nerealizat
1.8	Dezvoltaera sistemului de transport public urban în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Serviciu local de transport public urban funcțional, dotat cu minim 6 unități de transport noi.	Realizat integral
1.9	Dezvoltaera sistemului de transport public urban în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	Serviciu local de transport public urban funcțional, dotat cu minim 24 unități de transport noi.	Inițiat (în proces de realizare)
1.10	Dezvoltaera sistemului de transport public urban în <u>mun. Comrat</u>	2021-2027*	Serviciu local de transport public urban funcțional, dotat cu minim 6 unități de transport noi.	Nerealizat
1.11	Dezvoltaera sistemului de transport public urban în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	Serviciu local de transport public urban funcțional, dotat cu minim 24 unități de transport noi.	Nerealizat
1.12	Construcția stațiilor de așteptare a transportului public urban în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	35 de stații de așteptare renovate/amenajate	Realizat integral
Obiectiv specific 2: Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru a stimula competitivitatea				
2.1	Construcția capitală a pieței agroalimentare în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	Piața agro-alimentară regională funcțională	Inițiat (în proces de realizare)
2.2	Construcția Centrului de Excelență și Inovații în Afaceri ("ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul")	2021-2027*	Centrul IT Regional Cahul funcțional.	Inițiat (în proces de realizare)
2.3	Finalizarea proiectului de amenajare a Zonei de odihnă și agrement "Lacul Sărat" în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	Zona de recreere "Lacul Sărat" funcțională.	Nerealizat

#	Acțiuni/Proiecte	Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
2.4	Dotarea cu infrastructură a sub-ZEL din Crihana Veche (raionul <u>Cahul</u>)	2021-2027*	Sub-zona ZEL din Crihana Veche dotată cu rețele ingineresti (apă, canalizare, electricitate, drum de acces)	Realizat
2.5	Construcția edificiului Centrului Regional de Business multifuncțional în <u>mun. Comrat</u> (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție pentru închiriere investitorilor, care va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu ODIMM (inclusiv gestionarea ulterioară)	2021-2027*	Centrul Regional de Business multifuncțional în mun. Comrat funcțional.	Inițiat
2.6	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și amenajarea teritoriului adiacent luncii râului Ialpuș din <u>mun. Comrat</u> - pentru transformarea în zonă turistică și de agrement "Satul Găgăuz"	2021-2027*	Zona de agrement și recreere "Satul Găgăuz" funcțională.	Nerealizat
2.7	Construcția unei hale moderne pentru piața agro-alimentară regională în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	Hala modernă pentru piața agricolă regională dată în exploatare și funcțională.	Nerealizat
2.8	Construcția Centrului de business regional "EXPUN" în <u>mun. Ungheni</u> , care va include inclusiv un centru de birouri pentru activități TIC și BPO, Incubator de Afaceri, sală de conferințe și sală de expoziții, care va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu ODIMM (inclusiv gestionarea ulterioară)	2021-2027*	Centrul regional de business "EXPUN" funcțional.	Nerealizat
2.9	Conectarea terenului parcului industrial din <u>mun. Edineț</u> la o nouă sursă de energie electrică	2021-2027*	Parcul Industrial conectat la nouă sursă de energie electrică pentru facilitarea de investiții ce vor genera peste 500 locuri noi de muncă	Nerealizat
2.10	Infrastructura tehnico-edilitară pentru sub Zona Economică Liberă (drum de acces, energie electrică, gaze, apă, canalizare) din <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	ZEL Soroca echipată cu toate rețelele ingineresti (drum de acces, apă, canalizare, electricitate) pentru atragerea de investiții în activități de producție	Realizat integral
2.11	Reabilitarea falezii râului Nistru (7 km) și spațiului adiacent în zonă de promenadă și agrement pentru consolidarea <u>mun. Soroca</u> ca destinație majoră turistică în RM	2021-2027*	Zona de agrement "Faleza râului Nistru" cu o lungime de 7 km, inclusiv facilități aferente de recreere și turism – dată în exploatare și funcțională.	Nerealizat
2.12	Construcția edificiului Centrului de Business Regional multifuncțional din <u>mun. Orhei</u> (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO) care va fi dezvoltat și operaționalizat în	2021-2027*	Centrul Regional de Business multifuncțional în mun. Orhei funcțional.	Nerealizat

#	Acțiuni/Proiecte	Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
	cooperare cu ODIMM (inclusiv gestionarea ulterioară)			
2.13	Extinderea teritoriului sub ZEL (rețele inginerești și lucrări de pregătire a terenului) în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	Sub – zona Orhei ZEL extinsă și echipată cu rețele inginerești pentru facilitarea unor noi investiții în activități de producție	Nerealizat
2.14	Construcția capitală a pieței agro-alimentare regionale în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	Piața agro-alimentară regională în mun. Orhei dată în exploatare și funcțională.	Nerealizat
Obiectiv specific 3: Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice				
3.1	Reconstrucția capitală a edificiului ”Complexul fostei conduceri a Zemstvei județene cu parcul aferent” în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	Complexul clădirii fostei Zemstve Județene reconstruită capital și inclusă în circuitul turistic național.	Nerealizat
3.2	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională (cu bazin de înot) în <u>mun. Orhei</u>	2021-2027*	Complexul Sportiv multifuncțional regional din mun. Orhei funcțional.	Nerealizat
3.3	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională (cu bazin de înot) în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	Complexul Sportiv multifuncțional regional din mun. Soroca funcțional.	Inițiat
3.4	Lucrări complexe de revitalizare urbană (centrul civic și cartierele blocurilor de locuințe) în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al mun. Soroca (inclusiv curțile de blocuri din partea centrală) finalizate și date în exploatare.	Nerealizat
3.5	Amenajarea și revitalizarea zonei regionale de agrement a Parcului V. Alecsandri (40 ha cu 3 lacuri) în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Zona de agrement și recreere regionale din mun. Edineț funcțională.	Realizat parțial
3.6	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională (cu bazin de înot) în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Complexul Sportiv multifuncțional regional din mun. Edineț funcțional.	Inițiat (în proces de realizare)
3.7	Lucrări complexe de revitalizare urbană (centrul civic și cartierele blocurilor de locuințe) în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al mun. Edineț (inclusiv curțile de blocuri din partea centrală) finalizate și date în exploatare.	Nerealizat
3.8	Amenajarea zonei Lacului Delia în zonă de recreere și agrement de importanță regională în mun. Ungheni	2021-2027*	Zona de agrement și recreere regională ”Lacul Delia” funcțională.	Nerealizat
3.9	Reparația digului pe râul Prut în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	Digul reparat capital pe râul Prut dat în exploatare.	Nerealizat
3.10	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al mun. Ungheni finalizate și date în exploatare.	Realizat parțial

#	Acțiuni/Proiecte	Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
3.11	Construcția unui Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională (cu bazin de înot) în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	Complexul Sportiv multifuncțional regional din mun. Cahul funcțional.	Inițiat
3.12	Reconstrucția capitală a căminului studențesc #3 al Universității de stat "B. P. Hasdeu" <u>Cahul</u> (în colaborare cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, ca fondator al Universității de Stat "B.P. Hașdeu")	2021-2027*	Clădirea căminului studențesc #3 al Universității de Stat "B.P. Hașdeu" – reconstruită capital și funcțională.	Inițiat
3.13	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului în <u>mun. Cahul</u>	2021-2027*	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al mun. Cahul finalizate și date în exploatare.	Realizat parțial
Obiectiv specific 4: Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice				
4.1	Extinderea rețelelor de canalizare în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	Rata de acoperire cu servicii de canalizare în mun. Soroca crescută de la 52% la 70% din gospodării casnice	Nerealizat
4.2	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) în <u>mun. Soroca</u>	2021-2027*	SEAU din mun. Soroca funcțională.	Inițiat (în proces de realizare)
4.3	Extinderea rețelelor de canalizare în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Rata de acoperire cu servicii de canalizare în mun. Edineț crescută de la 45% la 70% din gospodării casnice	Inițiat (în proces de realizare)
4.4	Construcția unei noi stații de tratare a apei în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Apa potabilă din sistemul centralizat de aprovizionare cu apă în mun. Edineț corespunde cerințelor normative de calitate.	Inițiat (în proces de realizare)
4.5	Extinderea și modernizarea sistemului de iluminat stradal în <u>mun. Edineț</u>	2021-2027*	Minimum 60% din străzile mun. Edineț acoperite cu servicii de iluminare nocturnă.	Realizat
4.6	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	SEAU regională din mun. Ungheni funcțională.	Nerealizat
4.7	Extinderea rețelelor de canalizare pentru creșterea ratei de acoperire cu servicii de la 54% la 70% în <u>mun. Ungheni</u>	2021-2027*	Rata de acoperire cu servicii de canalizare în mun. Ungheni crescută de la 54% la 70% din gospodării casnice	Realizat parțial
4.8	Extinderea rețelelor de canalizare în <u>mun. Comrat</u>	2021-2027*	Rata de acoperire cu servicii de canalizare în mun. Comrat crescută de la 38% la 70% din gospodării casnice	Realizat parțial
4.9	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU) regionale în <u>mun. Comrat</u>	2021-2027*	SEAU regională din mun. Comrat funcțională.	Inițiat (în proces de realizare)

#	Acțiuni/Proiecte		Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
4.10	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare (extindere rețele ingineresti) pentru facilitarea investițiilor private în construcția unui cartier nou de blocuri locative (900 apartamente) în <u>mun. Comrat</u>		2021-2027*	Teren public pentru acomodarea de construcții locative (900 apartamente noi) echipat cu rețele ingineresti.	Nerealizat (considerat a fi inoportun și propus spre schimbare cu un alt proiect)
4.11	Extinderea și modernizarea iluminatului stradal pentru <u>Cahul</u>		2021-2027*	Minim 75% din străzile municipiului acoperite cu servicii de iluminare nocturnă	Realizat integral
<u>Managementul programului:</u>					
5.1	Etapa de pregătire	Crearea UIP (unităților de implementare a proiectelor) în cadrul municipiilor - beneficiare	Luna 1 de la data aprobării Programului	Dispoziții de creare a UIP în cadrul primăriilor municipiilor - beneficiare	Realizat integral
5.2		Elaborarea și aprobarea de către Consiliile Municipale a Planurilor Operaționale Municipale pentru organizarea activităților locale de implementare a Programului	3 luni de la data aprobării Programului	Deciziile Consiliilor Municipale de aprobare a Planurilor Operaționale Municipale	Realizat integral
5.3		Actualizarea /elaborarea documentației strategice de dezvoltare a municipiilor (strategii de dezvoltare și Planuri Urbanistice Generale), pentru reflectarea prevederilor programului	3 luni de la data aprobării Programului	Strategiile socio-economice locale actualizate în 6 municipii Inițiată elaborarea PUG mun. Edineț	Realizat integral
5.4		Activități de consolidare a capacităților Unităților de Implementare a Proiectelor (UIP) din cadrul primăriilor municipiilor - beneficiare	6 luni de la data aprobării Programului	Membrii UIP din 6 municipii instruiți în managementul proiectelor (instruiri tematice și vizite de studiu)	Realizat parțial
5.5		Etapa 1 de implementare	Elaborarea detaliată și depunerea spre finanțare a proiectelor pentru finanțare în prima etapă de implementare (cu excepția documentației tehnice de proiect, care va fi elaborată din sursele prezentului program după aprobarea proiectelor)	Până în decembrie 2021	Proiecte depuse spre finanțare în conformitate cu Planurile Operaționale Municipale
5.2		Acțiuni comune ale MADRM în cooperare cu APL din municipiile beneficiare în vederea identificării și atragerii de resurse adiționale din partea partenerilor de dezvoltare	Permanent	Mese rotunde organizate, aplicații pregătite și depuse, documentație tehnică elaborată, negocieri petrecute, abordări bilaterale inițiate , etc. pentru identificarea a 300 mln MDL din total 919 mln MDL planificate.	Nerealizat

#	Acțiuni/Proiecte		Termeni de implementare*	Indicatori de monitorizare	Gradul de realizare la 01.08.2024
		pentru implementarea proiectelor determinate spre finanțare cu ajutorul donatorilor (organizarea de mese rotunde, scrierea de aplicații, negocieri, abordări bilaterale, etc.)			
5.3		Evaluarea rezultatelor intermediare ale Programului pentru planificarea activităților pentru etapa II de implementare	Octombrie – Noiembrie 2024	Raport de evaluare intermediară a programului	In proces de realizare
5.4		Activități de consolidare a capacităților Unităților de Implementare a Proiectelor (UIP) din cadrul primăriilor municipiilor - beneficiare	Pe parcursul anilor 2021-2024	Minim 20 de evenimente de consolidare capacitate (instruiri, vizite de studiu și asistență tehnică)	Realizat parțial
5.5	Etapa 2 de implementare	Elaborarea detaliată și depunerea spre finanțare a proiectelor pentru finanțare în etapa a doua de implementare (inclusiv documentația tehnică)	Până în decembrie 2024	Proiecte depuse spre finanțare în conformitate cu Planurile Operaționale Municipale	N/A
		Acțiuni comune ale MADRM în cooperare cu APL din municipiile beneficiare în vederea identificării și atragerii de resurse adiționale din partea partenerilor de dezvoltare pentru implementarea proiectelor determinate spre finanțare cu ajutorul donatorilor	Permanent	Mese rotunde organizate, aplicații pregătite și depuse, documentație tehnică elaborată, negocieri petrecute, abordări bilaterale inițiate , etc. pentru identificarea pentru identificarea a 619 mln MDL din total 919 mln MDL planificate.	N/A
5.3		Activități de consolidare a capacităților Unităților de Implementare a Proiectelor (UIP) din cadrul primăriilor municipiilor - beneficiare	Pe parcursul anilor 2025-2027	Minim 20 de evenimente de consolidare capacitate (instruiri, vizite de studiu și asistență tehnică)	N/A
5.5	Etapa post-implementare	Evaluarea rezultatelor Programului și determinarea oportunității inițierii unui nou Program similar de avansare a rezultatelor obținute	După doi ani de la data finalizării implementării Programului	Raport de evaluare ex-post a Programului	N/A

Anexa 3: Matricea de evaluare a evoluțiilor indicatorilor de dezvoltare urbană în municipiile – beneficiare

3.1 Municipiul Cahul

#		2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2019-2025	2019-2026	
	Plan Urbanistic General	2016-2030	2016-2030	
	Plan Operațional Local	N/A	2022-2027	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită), pers	25,500	23,000	
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă	98%	99%	
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Da (Crihana Veche, Pașcani, Manta, Roșu + Lebedenco, Peliniei, Găvănoasa).	Da (Crihana Veche, Pașcani, Manta, Roșu + Lebedenco, Peliniei, Găvănoasa).	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Da.	Da.	
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	78%	78%	Se construiesc la moment 29 km de canalizare (darea în exploatare până în 2025), cu finanțarea UE și KfW în valoare de 10 mln euro. În rezultat, acoperirea cu servicii centralizate de canalizare va crește până la 96%.

#		2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	SEAU funcționează doar parțial (treapta mecanică). Există acord de finanțare pentru construcția unei noi SEAU cu finanțare KfW și UE	SEAU funcționează parțial.	Se construiește o SEAU nouă (finanțare UE și KfW în valoare de cca 9 mln euro). Darea în exploatare este planificată pentru primăvara anului 2025.
	Infrastructura drumurilor			# A fost instalat un sistem de video-monitorizare a drumurilor și spațiilor publice (în valoare) de 80 mii euro cu asistența proiectului PNUD EU4Moldova: focal regions.
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	120	120	
	Ponderea drumurilor asfaltate	32%	60%	# Ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 32% la 60% (finanțare APL și prin finanțări din partea donatorilor (UE)). # Cca 34 de km de străzi au fost asfaltate (inclusiv reabilitarea porțiunilor în stare nesatisfăcătoare)
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	10%	40%	
	Iluminat public			
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	60%	75%	# Intervenții finanțate din bugetul local și asistența partenerilor de dezvoltare
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	75%	90%	
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	85%	70.6%	# Se înregistrează o descreștere a ponderii gospodăriilor casnice cu contract de evacuare centralizată a deșeurilor (se

#		2019/2020	2023/2024	Comentariu
				explică inclusiv prin fenomenul migrației)
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Autorizat. Corespunde condițiilor de mediu (8.9 ha)	Autorizat. Corespunde condițiilor de mediu (8.9 ha)	
	Regionalizarea serviciului de salubritate			
	Transport public	Delegat sectorului privat	Delegat sectorului privat	# Cu asistența UE (proiect de cooperare transfrontalieră) a fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană
	lungime totală a rutelor	37	37	
	Număr stații de așteptare	67	41 (inclusiv 20 amenajate corespunzător)	# Stațiile au fost amenajate din sursele bugetului local (cca 2 mln MDL pentru 20 de stații)
	Număr călători transportați	1,97 mln pasageri	870 mii pasageri	
	Unități de transport	56 (cu grad avansat de uzură fizică și morală)	27 (cu grad avansat de uzură fizică și morală)	
	Regionalizare	Da (satul Roșu)	Da (satul Roșu)	
	Infrastructura socială și de spații publice			
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creștere	Nu	Parțial (prima etapă de modernizare finalizată).	Prima etapă de modernizare (în valoare de 65 mln MDL) a fost finalizată cu asistența Programului PNUD EU4Moldova: focal regions (parcul central, scuarul palatului de cultură "Nicolae Botgros", iluminat stradal în partea centrală, strada Victoriei - care leagă centrul de sanatoriul "Nufărul Alb", havuzul din piața centrală). Pentru etapa a doua de modernizare (în valoare de 25 mln MDL) a fost depus pentru finanțare la FNDRL (în iunie 2024 a fost depus conceptul de proiect.).

#		2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Palatul de cultură - 620 locuri (Sala de spectacole nu are încălzire. Terenul aferent nu este amenajat corespunzător.)	Palatul de cultură - 620 locuri (Sala de spectacole nu are încălzire. Terenul aferent a fost amenajat cu asistența Programului EU4Moldova: focal regions)	Palatul de cultură a fost dotat cu un sistem de iluminat modern, iar până la sfârșitul anului va fi dotat cu sistem modern de sunet (finanțare EU4Culture în valoare de cca 2 mln MDL).
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	Stadion modernizat (3000 de locuri)	Stadion modernizat (3000 de locuri)	
	Dotarea cu unități de cazare	6 hoteluri (100 locuri de cazare)	10 hoteluri (247 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	Crearea zonei de recreere "Lacul Sărat" se află într-un blocaj instituțional și regulatoriu, din cauza imperfecțiunii cadrului legal național (privind drepturile pentru extragerea apei) și viziunilor diferite din partea instituțiilor implicate (Ministerul Mediului, APL și Agenția de Proprietate Publică).
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	Nu	Da (70%)	Pe parcursul ultimilor 4 ani, cca 70% din curțile de blocuri au fost amenajate (lucrări de asfaltare, amenajare și instalare mobilier stradal și terenuri de joacă).
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	2,243	4,604	
	<i>Față de Chișinău</i>	59%	75%	
	Salariul mediu în municipiu, brut MDL	6,975	8,750	
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	573	N/A	

#		2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	8,900	8,700	
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	2 sub-zone ZEL și 1 Parc Industrial. Parcul Industrial - 5,9 ha (proprietatea Consiliului Raional, transmisă în arendă companiei locale "Sud-Invest Company") ZEL - 3 terenuri în mun. Cahul (17,4 ha) și 1 teren în Crihana Veche (23 ha).	2 sub-zone ZEL și 1 Parc Industrial. Parcul Industrial - 5,9 ha (proprietatea Consiliului Raional, transmisă în arendă companiei locale "Sud-Invest Company") ZEL - 3 terenuri în mun. Cahul (17,4 ha) și 1 teren în Crihana Veche (23 ha).	# Nu au fost făcute investiții în dotarea terenurilor libere din ZEL cu infrastructură tehnico-inginerescă. # Există o înțelegere cu investitorul german "Frietzmaier" pentru construcția unei uzine (din domeniul automotive) în anul 2022, iar din partea Programului UE4Moldova: focal regions de realizarea unor investiții (de până la 1 mln euro) în infrastructura inginerescă. Cu părere de rău, invazia militară a Ucrainei de către Federația Rusă în februarie 2022 a schimbat intențiile investitorului german.
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Da (1494 m2)	Da (1494 m2)	
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu	Nu	# Este în derulare proiectul de construcție a Centrului "INNOTEK EU Innovation Centre Cahul" (prin reconstrucția căminului #2 al Universității) cu finanțarea UE și SIDA (800,000 euro), precum și agreată co-finanțarea Fundației INNOTEK (în valoare de 100,000 euro) pentru dotarea centrului. Conform planului, Centrul urmează a fi dat în exploatare și operaționalizat până la sfârșitul anului 2025.

3.2 Municipiul Comrat

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2019-2025	2019-2025 (actualizată în 2022 și 2024, dar 2 proiecte din program așa și nu au fost integrate: (i) cartierul locativ și (ii) dezvoltare transport public)	
	Plan Urbanistic General	În proces de elaborare	2021-2036	
	Plan Operațional Local	N/A	2021-2027	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită), pers	20,500	19,900	
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă	93%	93%	Toate investițiile efectuate în acest domeniu au vizat modernizarea (schimbarea) rețelelor existente, dar nu construcția de rețele noi.
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Nu	Nu	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Apa nu corespunde cerințelor normative (depășirea concentrațiilor de Bor, Fier, Sodiu)	Apa nu corespunde cerințelor normative (depășirea concentrațiilor de Bor, Fier, Sodiu)	
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	38%	50%	Cca 35 mln MDL investiții din sursele FNDRL, Fondului Ecologic și bugetului regional UTAG.
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	Nu. SEAU nu funcționează: este totalmente uzată moral și fizic. La moment nu funcționează și nu poate	Nu. SEAU nu funcționează: este totalmente uzată moral și fizic. La moment nu funcționează și nu	Din resursele Băncii Mondiale (300,000 USD) a fost elaborat studiul de fezabilitate. În septembrie 2024 va fi lansată licitația privind proiectarea și

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
		fi reabilitată (este necesară construcția unei stații noi)	poate fi reabilitată (este necesară construcția unei stații noi)	construcția Stației de Epurare (resurse disponibile = 8,6 mln USD).
	Infrastructura drumurilor			
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	149	149	
	Ponderea drumurilor asfaltate	44%	≈53%	# Cca 50 mln investiții în infrastructura drumurilor (sursele bugetului local și credite comerciale atrase) # Cca 30 km drumuri asfaltate/reabilitate
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	30%	50%	
	Iluminat public			
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	71%	90%	Surse proprii și atrase prin intermediul Fondului de Eficiență Energetică (7 mln MDL)
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	50% (economice și LED)	85% (econome și LED)	Surse proprii și atrase prin intermediul Fondului de Eficiență Energetică
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	90%	96%	
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Autorizat. Nu corespunde cerințelor de mediu.	Autorizat. Nu corespunde cerințelor de mediu.	
	Regionalizarea serviciului de salubritate	Nu	Nu	
	Transport public	Privat (serviciu delegat)	Privat (serviciu delegat)	
	lungime totală a rutelor	85 km	85 km	
	Număr stații de așteptare	43	46 (inclusiv 17 amenajate corespunzător)	
	Număr călători transportați	Cca 450 mii pasageri	Cca 300 mii pasageri	O parte din flux a fost preluat de serviciul local (privat) de

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
				transport gratuit pentru grupuri vulnerabile.
	Unități de transport	17 microbuze (vechi, uzate moral și fizic)	15 microbuze (vârsta medie - 25 ani)	
	Regionalizare	Nu	Nu	
	Infrastructura socială și de spații publice			
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creștere	Nu	Nu	
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Palatul de cultură modernizat (620 spectatori)	Palatul de cultură modernizat (620 spectatori)	
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	În construcție stadion regional modern multifuncțional de 5000 locuri (cu finanțarea TIKa)	Stadion regional modern multifuncțional de 5000 locuri (realizat cu finanțarea TIKa de cca 10 mln Euro). Al doilea cel mai modern în Moldova.	
	Dotarea cu unități de cazare	4 hoteluri (123 locuri)	5 hoteluri (160 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	Nu	70%	Amenajarea curților a fost realizată prin finanțarea din bugetul local și cofinanțarea din partea locatarilor (formula 70/30%)
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	1,945	3,802	
	<i>fata de Chișinău</i>	52%	62%	
	Salariul mediu în municipiu, brut MDL	5,500	7,350	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	502	N/A	
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	6,800	6,200	Un impact major a avut închiderea fabricii "Fujikura", care (gradual) se compensează parțial prin venirea altor 2 investitori străini în ZEL (JBEURER - cca 100 angajați și ERICH JAGAER - cca 500 angajați)
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	Parc Industrial și sub-zonă ZEL. Teren de 50,3 ha cu statut dublu (PI și ZEL). Infrastructura dezvoltată în cea mai mare parte. Cel mai mare rezident - Fujikura (1000+ angajați)	Parc Industrial și sub-zonă ZEL. Teren de 50,3 ha cu statut dublu (PI și ZEL). Infrastructura dezvoltată în cea mai mare parte. Fujikura și-a închis fabrica în Comrat (o hală de 10 mii m2 este în prezent liberă), iar alți 2 noi investitori au venit.	
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Nu	Nu	Cu asistența GIZ/SBC a fost elaborat Studiul de Fezabilitate (1,9 mln MDL). Conform Studiului, costurile investiționale pentru construcția Centrului de Business Multi-funcțional constituie 75 mln MDL.
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu	Nu	

3.3 Municipiul Ungheni

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2019-2025	2019-2025 Actualizat prin decizia nr.1/32 din 11.03.2022	Toate proiectele din Program au fost incorporate in Strategie
	Plan Urbanistic General	2014-2030 (a fost elaborat cu asistența UE)	2014-2030	Nu a fost nevoie de actualizat PUG. Toate proiectele se regăsesc deja.
	Plan Operațional Local	N/A	2021-2027 Aprobat prin decizia nr.5/7 din 26.08.2021 și actualizat prin decizia nr. 7/17 din 18.11.2022.	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită), pers	26,900	24,700	APL Ungheni estimează numărul populației la cca 29 mii locuitori (ceea ce este confirmat indirect/neoficial prin datele preliminare ale rezultatul recensământului din 2024)
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă	82%	97,93%	# Acoperirea cu servicii de apeduct a crescut substanțial (de la 82% la 98%), datorită finanțării GIZ, UE și din surse proprii. # Totodată, cu asistența "EU:focal regions" a fost construit un nou rezervor (1000 tone) ca rezervă de apă pentru aprovizionarea neîntreruptă cu servicii (investiții de 240 mii euro).

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Da (com. Zagarancea)	Da (com. Zagarancea)	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Da. Întreține cerințele normative.	Da. Întreține cerințele normative.	
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	54%	65%	# Acoperirea cu servicii de canalizare centralizată a crescut substanțial (de la 54 % la 65%), datorită asistenței din partea donatorilor și surselor atrase prin FNDRL în valoare totală de 73,8 mln MDL (UE, GIZ, BMZ, Solidarity Fund). # Rețeaua de canalizare a fost extinsă cu circa 12 km. # Cu asistența "EU: focal regions" a fost capital renovată o porțiune de 600 metri în zona centrală și pe str. Națională de 400 metri (investiții de 400 mii euro).
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	Nu. SEAU are un grad sporit de uzură (datează din 1974) și funcționează doar parțial (treapta mecanică)	Nu. SEAU are un grad sporit de uzură (datează din 1974) și funcționează doar parțial (treapta mecanică)	
	Infrastructura drumurilor			
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	114 km	114 km	# Două străzi renovate capital cu asistența EU:focal regions (str. Boico și str. Națională) # Au fost construite 25 km de trotuare.
	Ponderea drumurilor asfaltate	31%	40%	Ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 31% la 40%.
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	10%	40%	
	Iluminat public			

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	70%	92%	A fost atras un împrumut (cu componentă de grant) din partea Corporației Financiare Nordice de Mediu / NEFCO
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	50%	99%	
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	75%	78%	Serviciul local acoperă tot teritoriul, dar există o reticență din partea unor gospodării casnice de a contracta/achita serviciul centralizat.
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Autorizat, dar nu corespunde cerințelor normative (8.5 ha)	Autorizat, dar nu corespunde cerințelor normative (8.5 ha)	
	Regionalizarea serviciului de salubritate	Da (Zagarancea, Sculeni, Semeni, Valea Mare, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus, Petresti)	Serviciul s-a extins și în alte localități rurale proxime. În total, 17 localități rurale (satele Blindești, Buzduganii de Sus, Buzduganii de Jos, Sculeni, Valea Mare, Gherman, Petrești, Semeni, Morenii Noi, Cetireni, Floreni, Elizavetovca, Mănoilești, Vulpești, Rezina).	Regionalizarea în progres semnificativ, datorită asistenței din partea UE (2,8 mln MDL) și eforturilor APL pentru consolidarea operatorului local "AVE Ungheni" (inclusiv dotare cu autospecială și containere)
	Transport public			
	lungime totală a rutelor	95,2 km	95,2 km	
	Număr stații de așteptare	5 stații	106 stații (toate de calitate bună și satisfăcătoare)	A fost implementat proiectul USAID "Comunitatea Mea" în valoare totală de 13,9 mln MDL.
	Număr călători transportați	1,1 mln pasageri	1,1 mln pasageri	
	Unități de transport	24 microbuze	24 microbuze (vârsta medie 15 ani)	În luna februarie 2024 a fost semnat contractul de finanțare din sursele FNDR pentru implementarea proiectului "Dezvoltarea unui sistem integrat de transport urban în municipiul Ungheni" în valoare de 25,2 mln MDL.

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Regionalizare	Da. Zagarancea	Da. Zagarancea.	
	Infrastructura socială și de spații publice			
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creștere	Nu	Da	Zona arterei centrale (inclusiv piața centrală) au fost reabilitate capital cu asistența financiară a Uniunii Europene (lucrări în valoare de 45 mln MDL)
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Palatul de cultură (sala mare = 800 locuri, sala medie = 300 locuri, sala mică = 120 locuri)	Palatul de cultură (sala mare = 800 locuri, sala medie = 300 locuri, sala mică = 120 locuri)	Sala de spectacole necesită investiții (schimbarea scaunelor, ventilării, încălzirii, etc.)
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu.	
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	Stadion municipal (500 locuri) în stare satisfăcătoare.	Stadion municipal (500 locuri) în stare satisfăcătoare.	Stadionul necesită investiții (pista de alergat, schimbare scaune, iluminat, gardul, etc.)
	Dotarea cu unități de cazare	2 hoteluri (105 locuri)	4 hoteluri (157 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	5% - de calitate satisfăcătoare	60% - de calitate satisfăcătoare	# Reabilitarea curților blocurilor de locuințe a fost realizată în special prin finanțare din bugetul local. Totodată, 10 spații de joacă din fondurile japoneze implementate de PNUD (investiții de 150,000 dolari în total)
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	1908	3941	
	<i>fata de Chisinau</i>	51%	64%	
	Salariul mediu în municipiu, brut MDL	6,096	8,873	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	737	1372	Creșterea datorată inclusiv faptului că mulți foști comercianți în bază de patente au fost nevoiți să-și înregistreze întreprinderi individuale sau SRL.
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	8,500	8,400	100 de locuri de muncă au fost reduse
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	# ZEL (din 2012 - subzonele 1-4 și din 2018 - subzonele 5 și 6 (Zagarancea). # Doar terenuri private. Toate sunt dotate cu infrastructură și utilități. Terenuri libere = 27.76 ha = 8,6 ha in Ungheni (subzona 1) și 19,8 ha in Zagarancea. # In total create 2900 locuri de munca # 39 de rezidenți	# ZEL (din 2012 - subzonele 1-4 și din 2018 - subzonele 5 și 6 (Zagarancea). # Doar terenuri private. Toate sunt dotate cu infrastructură și utilități. Terenuri libere = 27.76 ha = 8,6 ha in Ungheni (subzona 1) și 19,8 ha in Zagarancea. # In total create 2900 locuri de munca (inclusiv 2000 de "Lear"). # 63 de rezidenți	# Activitatea economică din ZEL nu a înregistrat schimbări majore (nici un investitor mare nu a venit, dar nici un investitor mare nu a plecat) # Totuși, numărul total de rezidenți a crescut (de la 39 la 63)
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Nu există	Nu există	
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu există	Nu există	

3.4 Municipiul Orhei

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2014-2020	2021-2025	
	Plan Urbanistic General	2015-2025	În curs de actualizare (contract din 22 iunie 2022). La moment este în proces de avizare.	
	Plan Operațional Local	N/A	2022-2027	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită) conform datelor oficiale BNS, pers	19,700	17,500	APL estimează în mun. Orhei are o populație de cca 34 mii locuitori.
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă	98%	100%	
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Da (Seliște, Lucașeuca, Step Soci, Budei, Piatra, Pohorniceni)	Da (Seliște, Lucașeuca, Step Soci, Budei, Piatra, Pohorniceni, Mitoc, Seliște)	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Da. Întrunește cerințelor.	Da. Întrunește cerințelor.	
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	72%	70%	Descreșterea este determinate de faptul că au fost construite câteva cartiere noi, care încă nu sunt conectate în prezent la rețea (se elaborează documentația tehnică)
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	SEAU construita după tehnologii moderne ("zone umede") pentru fondul locativ și SEAU (veche) pentru industrie	SEAU construita după tehnologii moderne ("zone umede") pentru fondul locativ și SEAU (veche) pentru industrie	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Infrastructura drumurilor			
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	94	94	
	Ponderea drumurilor asfaltate	60%	87%	Toate intervențiile au fost finanțate din buget local (inclusiv din contul veniturilor obținute din comercializarea mai multor terenuri publice).
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	70%	87%	
	Iluminat public			
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	0.99	1	
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	În totalitate becuri LED și economie	În totalitate becuri LED și economie	
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	98%	100%	
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Autorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (8,7 ha)	Autorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (8,7 ha)	
	Regionalizarea serviciului de salubritate	Da (Pelivan, Mitoc, Bolohan)	Da (Mitoc, Seliște)	
	Transport public			
	lungime totală a rutelor	49.6 km	49.6 km	
	Număr stații de așteptare	61 (majoritatea ne-amenajate corespunzător)	83 (inclusiv 79 amenajate bine și foarte bine)	Investiție efectuată din bugetul municipal (cca 7,9 MDL)
	Număr călători transportați	3,2 mln pasageri	3,6 mln pasageri	
	Unități de transport	35 (vârsta medie - 2 ani)	35 (vârsta medie -7 ani)	
	Regionalizare	Nu.	Nu.	
	Infrastructura socială și de spații publice			

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creștere	Da (zona centrală decentă, cu infrastructură reabilitată în totalitate)	Da (zona centrală decentă, cu infrastructură reabilitată în totalitate, inclusiv o parte din fațadele clădirilor centrale)	
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Palatul de Cultură (800 locuri)	Palatul de Cultură (800 locuri)	Calamitățile naturale din 2024 au produs pagube semnificative (s-a prăbușit tavanul). APL estimează un necesar de cca 16 mln MDL pentru reconstrucția capitală a Palatului de Cultură.
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu există	Nu există	
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	Stadion modernizat în 2007 (3000 spectatori) cu asistenta UEFA. Este considerat al patrulea cel mai modern din republică (dupa Comrat, Zimbru si Sheriff	Stadion modernizat în 2007 (3000 spectatori) cu asistenta UEFA. Este considerat al patrulea cel mai modern din republică (după Comrat, Zimbru si Sheriff)	
	Dotarea cu unități de cazare	3 hoteluri (114 locuri)	7 hoteluri (394 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Da (OrheiLand)	Da (OrheiLand)	
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	Nu	80%	
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	2566.5	5856.4	
	<i>fata de Chisinau</i>	0.68	0.96	
	Salariul mediu în municipiu, brut MDL	6923	9589	
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	682	962	
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	10000	9500	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	Sub-zonă a ZEL Bălți (teren de 8 ha, închiriat în totalitate de "Sumitomo") . Nu mai sunt terenuri libere pentru noi investitori. Totodată, există terenuri libere din proprietatea APL pt extindere.	Sub-zonă a ZEL Bălți (teren de 8 ha, închiriat în totalitate de "Sumitomo") . Nu mai sunt terenuri libere pentru noi investitori. Totodată, există terenuri libere din proprietatea APL pentru extindere.	
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Nu există	Nu există	
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu există	Nu există	

3.5 Municipiul Soroca

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2015-2020	2021-2025	
	Plan Urbanistic General	2012-2025	2012-2025 (expiră peste 1 an)	
	Plan Operațional Local	N/A	2022-2027	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită), pers	21,100	17,300	APL estimează numărul populației la 22,000 locuitori
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionate cu apă	89%	90%	
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Nu	Da (Bulboci, Regina Maria, Rublenița, Egoreni, Zastâncă)	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Da	Da	
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	52%	58%	# Progres realizat exclusive prin finanțarea APL și contribuția gospodăriilor casnice. # În 2024 a fost depusă proiectul de solicitare finanțare la FNDR pentru extinderea sistemului de canalizare (57 mln MDL). A fost acceptat conceptul de proiect (etapa I) și la moment se pregătește pt depunere întreg proiectul (inclusiv se elaborează documentația tehnică)

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	Nu există SEAU. Apele reziduale se revarsă fără tratare în râul Nistru.	Nu există SEAU. Apele reziduale se revarsă fără tratare în râul Nistru.	Proiect implementat de Banca Mondială. În septembrie 2024 va fi lansat tenderul internațional (costuri estimative = 8,2 mln USD)
	Infrastructura drumurilor			
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	165 km	165 km	
	Ponderea drumurilor asfaltate	58%	63%	# Progres realizat exclusiv prin finanțarea APL (investiții de 74 mln MDL în ultimii 4 ani) # Cca 20 km de drumuri asfaltate/reabilite
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	20%	32%	
	Iluminat public			
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	58%	92%	
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	N/A	80% (corpuri economice și LED)	
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	85%	85.0%	
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Autorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (5.4 ha)	Autorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (5.4 ha)	
	Regionalizarea serviciului de salubritate	Nu	Nu	
	Transport public	Serviciu privat (delegat)	Serviciu privat (delegat)	
	lungime totală a rutelor	71 km	71 km	
	Număr stații de așteptare	30	30 (inclusiv 28 amenajate corespunzător)	Amenajarea stațiilor de așteptare efectuată exclusiv prin finanțări din bugetul local (2,7 mln MDL pentru 28 stații - în mediu câte 60 mii MDL per stație).
	Număr călători transportați	date lipsă	720 mii pasageri	
	Unități de transport	58	54 (grad avansat de uzură fizică și morală)	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Regionalizare	Nu	Nu	
	Infrastructura socială și de spații publice			
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creșetere	Nu	Nu	
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Palatul de cultură (700 locuri)	Palatul de cultură (peste 700 locuri)	
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	Stadion municipal (1000 de locuri) în stare satisfăcătoare.	Stadion municipal (1000 de locuri) în stare satisfăcătoare.	
	Dotarea cu unități de cazare	5 hoteluri (203 locuri)	5 hoteluri (203 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	APL Soroca a elaborat din surse proprii (110 mii MDL) Studiul de Fezabilitate privind reabilitarea falezei.
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	Nu	40%	Amenajarea curților de blocuri efectuată în exclusivitate prin finanțare din bugetul local (8,5 mln MDL - lucrări de asfaltare și 1,7 mln - amenajarea terenurilor de joacă)
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	1,745	3,684	
	<i>fata de Chisinau</i>	46%	60%	
	Salariul mediu in municipiu, brut MDL	4,500	9,323	
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	455	598	Creșterea numărului de agenți economici se datorează în mare parte "lichidării sistemului de patente în comerț" și obligativitatea antreprenorilor de a deschide entități juridice.

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	6,800	6,000	
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	Subzonă ZEL. 3 terenuri cu suprafața totală de 20 ha (2 greenfield (17 ha) și 1 brownfield cu o clădire veche de 19 mii m2). Fără infrastructură tehnico-edilitară. Încă nu a fost dezvoltată și nu a atras nici un investitor.	Subzona DEL dotată cu infrastructura de utilități de bază.	Din surse proprii (2 mln MDL) au fost construite rețelele de apeduct și canalizare. Din sursele atrase de la FNDR au fost construite 2 drumuri de acces și asigurată conectarea la rețelele de gaze naturale și energie electrică.
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Da. 1700 m2, inclusiv 1200 m2 de închiriat Administat de Consiliul Raional	Da. 1700 m2, inclusiv 1200 m2 de închiriat Administat de Consiliul Raional	
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu.	Nu.	

3.6 Municipiul Edineț

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu documentație de planificare strategică			
	Strategie de dezvoltare socio-economică	2015-2020	2021-2025	
	Plan Urbanistic General	Nu deține (precedentul este depășit și neactual)	Da. 2024-2035. A fost elaborat cu asistența UE (60,000 euro). Reflectă toate proiectele din Program.	
	Plan Operațional Local	N/A	2022-2027	
	Potențial uman			
	Total populație (cu reședință obișnuită), pers	14,100	12,000	APL estimează cca 15,000 locuitori
	Sistem centralizat de aprovizionare cu apă			
	% de acoperire cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă	82%	98%	Investiții realizate cu suportul UE (2,85 mln Euro) și contribuția locuitorilor (0,775 mln Euro)
	<i>regionalizarea serviciului de alimentare cu apă</i>	Da (Cupcini)	Da (Cuprinci)	
	Calitatea apei livrate (corespunderea cerințelor normative)	Apa nu corespunde cerințelor normative (parametrii culoare și turbiditate)	Apa nu corespunde cerințelor normative (parametrii culoare și turbiditate). STA existentă este uzată și nu poate fi reabilitată. În 2020 a fost elaborat proiectul de execuție pentru construcția unei noi STA (regionale).	La moment este în implementare un proiect cu finanțare ADA în valoarea de 120 mln MDL, care prevede atât construcția unei noi Stații de Tratare a Apei, cât și toată infrastructura conexă captării, tratării și transportării apei din râul Prut (inclusiv 2 stații de pompare). Darea în exploatare a noi Stații de Tratare este planificată pentru sfârșitul anului 2026.
	Sistem centralizat de canalizare			
	% de acoperire cu servicii centralizate de canalizare	45%	51%	Lucrări de extindere realizate cofinanțare din FNDRL (6 mln MDL).

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu Stație de Epurare a apelor uzate funcțională (în 3 trepte)	SEAU funcționează doar parțial (treapta mecanică).	SEAU funcționează doar parțial (nu corespunde cerințelor normative). Gradul de uzură este foarte avansat. Nu mai poate fi reabilitată. Este necesară construcția unei noi SEAU.	A fost depus spre finanțare din FNDRL proiectul de construcție a SEAU noi în valoare de 60 mln MDL.
	Infrastructura drumurilor			
	Lungimea drumurilor în perimetrul municipiului, km	147 km	147 km	# Cu asistența UE au fost semaforizate inteligent 3 intersecții (investiții totale de 200 mii euro)
	Ponderea drumurilor asfaltate	61%	72%	# Toate lucrările de asfaltare au fost realizate cu finanțarea din bugetul APL (cca 50 mln MDL pe parcursul ultimilor 4 ani)
	Ponderea drumurilor locale de calitate bună și satisfăcătoare	16%	30%	
	Iluminat public			
	% de străzi dotate cu iluminat nocturn	50%	90%	# În total au fost realizate investiții de 12 mln MDL (inclusiv ca 1 mln din finanțare USAID/CM, 4 mln MDL - finanțare UE și 7 mln MDL - finanțare din bugetul local. # Cu suportul UE a fost modernizat capital iluminatul public pe 2 străzi centrale (str. Independenței și str. Bucovina) și în Parcul "Vasile Alecsandri", inclusiv trasarea subterană a cablurilor pe str. Independenței.
	% de corpuri de iluminat eficiente energetic	5%	90%	
	Sistem de gestiune a deșeurilor solide			
	% de acoperire cu servicii de salubritate	80%	68%	Reducerea numărului de gospodării casnice deservite cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor s-a datorat managementului neperformant al operatorului local.

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Poligon de evacuare a deșeurilor solide	Neautorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (2 ha)	Neautorizat. Nu corespunde condițiilor de mediu (2 ha)	
	Regionalizarea serviciului de salubritate	Nu.	Nu.	
	Transport public	Serviciu privat (delegat)	Serviciu public creat	
	lungime totală a rutelor	9,4 km	50 km	# A fost elaborat și aprobat Planul de Mobilitate Urbană (finanțare UE în valoare de 60.000 Euro)
	Număr stații de așteptare	14 (neamenajate)	30 (inclusiv 17 amenajate și dotate după abordarea "Smart", 3 stații de calitate foarte bună și 10 stații de calitate satisfăcătoare)	Amenajarea stațiilor s-a făcut în special prin finanțare UE
	Număr călători transportați	350 mii	N/A	
	Unități de transport	4	8 (unități noi, procurate în 2024)	Serviciul public de transport creat în 2024 cu sprijinul Uniunii Europene (inclusiv dotarea cu unități de transport)
	Regionalizare	Nu.	Nu.	La moment este în proces de analiză oportunitatea și fezabilitatea regionalizării serviciului, cu extinderea în APL proxime (Cupcini, Brătușeni și Hlinoiaia)
	Infrastructura socială și de spații publice			
	Existența unui centru civic urban bine amenajat și simbolistic pentru un centru regional - pol de creștere	Nu.	Nu.	
	Dotarea cu sală de spectacole de minim 600 spectatori	Casa de cultură (600 de locuri)	Casa de cultură (400 de locuri)	Casa de cultură a fost renovată în cadrul unui proiect de finanțare UE (cooperare transfrontalieră RO-MD) în anul 2022. În rezultatul renovării capacitatea a fost ajustată la 400 de locuri.

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Dotarea cu complex sportiv multifuncțional cu acoperire necesități regionale	Nu.	În progres	La moment este în implementare un proiect cu finanțare FNDRL (37 mln MDL) de construcție a unui complex sportiv multifuncțional (dotat inclusiv cu bazin). Totuși, finanțarea existentă nu va acoperi și dotarea centrului (inclusiv echipamentelor necesare pentru funcționarea bazinului), în acest sens fiind necesare adițional cca 13 mln MDL.
	Dotarea cu stadion de minim 1000 spectatori	Stadion municipal în stare bună (600 locuri)	Stadion municipal în stare bună (1000 locuri)	Din sursele APL au fost executate lucrări de modernizare și creștere a capacității stadionului central.
	Dotarea cu unități de cazare	4 hoteluri (82 locuri de cazare)	4 hoteluri (100 locuri)	
	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu	Nu	Au fost inițiate lucrări de reabilitare a Parcului "Vasile Alecsandri. În acest sens, cu finanțarea UE (2 mln MDL) a fost reabilitat sistemul de iluminat nocturn, iar cu finanțarea proprie APL au fost reabilitate 1/2 din aleile parcului (cca 3,5 mln MDL).
	Minim 50% din curțile blocurilor de locuințe în stare satisfăcătoare	Nu.	Nu. 10% din curți reabilitate	10 curți de blocuri modernizate, inclusiv 5 curți de blocuri locative au fost modernizate cu asistența UE (investiții totale de 190 mii euro) și 5 curți cu finanțare din FNDRL (3 mln MDL)
	Dezvoltare economică			
	Capacitatea fiscală	1,944	4,409	
	<i>față de Chișinău</i>	52%	72%	
	Salariul mediu în municipiu, brut MDL	5,139		
	Număr agenți economici activi (care prezintă rapoarte)	436	N/A	

#	Indicatori	2019/2020	2023/2024	Comentariu
	Numărul de locuri de muncă în sectorul privat (cu excepția bugetarilor), salariați	4,300	3,600	
	Dotarea cu platformă industrială pregătită pentru investitori	Parc Industrial de 17,9 ha. Administrat de SRL "Eco Garant". 17 ha (10,5 ocupate + 6,5 libere).	Parc Industrial de 17,9 ha. Administrat de SRL "Eco Garant". 17 ha (10,5 ocupate + 6,5 libere).	# A fost depus spre finanțare din FNDRL proiectul de construcție a unui transformator electric (în valoare de 22 mln MDL), care, deși a fost acceptat, așa și nu a fost finanțat până în prezent. # Cu asistența GIZ, în anul 2023 a fost elaborată documentația de proiect pentru construcția unei hale industriale de 2,400 m2 (costuri investiționale de 2,5 mln euro). În anul 2024, APL a depus un proiect la FNDRL pentru finanțarea primei etape în valoare de 25 mln MDL (1 modul din 2)
	Dotarea cu incubator de afaceri (suprafața minimă de 1,500 m2)	Nu	Nu	
	Dotarea cu business Centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu	Nu	

Anexa 4: Matricea propunerilor de actualizare costuri de implementare a proiectelor

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Ungheni	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (16.3 km drumuri)	163	Surse ce urmau a fi identificate suplimentar de la donatori, bugetul de stat și organizații internaționale	75	Sursele proprii ale APL și sursele donatorilor externi (Uniunea Europeană, Fondul de Solidaritate al Poloniei)	Au fost reabilitate capital cca 12,5 km drumuri, astfel majorându-se ponderea drumurilor asfaltate de la 31% la 40%	163
Ungheni	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu minim 24 unități de transport ecologic noi)	12	Bugetul de stat prin intermediul Programului	25.23	FNDRL (contract semnat în februarie 2024)	Cu finanțare din FNDRL va fi asigurată procurarea 18 unități de transport moderne și creată serviciul municipal de transport public = 25.23 mln MDL # A fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană (cu asistența EU4Moldova: regiuni cheie în valoare de cca 1 mln MDL)	25.23
Ungheni	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția unei hale moderne pentru piața agro-alimentară regională	6	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	0		În conformitate cu Planul Operațional 2021-2027, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027	60
Ungheni	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția Centrului de business regional "EXPUN", care va include inclusiv un centru de birouri pentru activități TIC și BPO, Incubator de Afaceri, sală de conferințe și sală de expoziții.	50	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		În conformitate cu Planul Operațional 2021-2027, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027	75
Ungheni	Revitalizare urbană	Amenajarea zonei Lacului Delia în zonă de recreere și agrement de importanță regională	31	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		În conformitate cu Planul Operațional 2021-2027, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027	40

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Ungheni	Revitalizare urbană	Reparația digului pe râul Prut	30	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	0			45
Ungheni	Revitalizare urbană	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului	80	Parteneri de dezvoltare (Proiectul PNUD "EU4Moldova: focal regions")	45	Parteneri de dezvoltare (Proiectul PNUD "EU4Moldova: focal regions") și co-finanțare din bugetul local	Zona arterei centrale și pieței centrale au fost reabilitate capital (inclusiv reabilitare drum, borduri și torturare, felinare, pistă pentru bicicliști, rețelele ingineresti subterane)	80
Ungheni	Infrastructura de utilități	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	200	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	0		În conformitate cu Planul Operațional Ungheni 2021-2027, acest proiect urmează să fie implementat în perioada 2025-2027	200
Ungheni	Infrastructura de utilități	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a creșterea rata de acoperire cu servicii de la 54% la 70%	66	Bugetul de stat prin intermediul Programului	73.8	Parteneri de dezvoltare, bugetul de stat și bugetul local (contribuția locală – circa 12%)	Acoperirea cu servicii de apeduct a crescut substanțial (de la 54 % la 65%), datorită asistenței din partea donatorilor și surselor atrase în valoare totală de 73,8 mln MDL (FNDRL, UE, GIZ, BMZ, Solidarity Fund). Rețeaua de canalizare a fost extinsă cu circa 12 km.	73.8
	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		3.6	Bugetul APL	3.2			3.2
							Adițional se dorește un proiect privind construcția unui Complex Sportiv Multifuncțional	100
Total mun. Ungheni			641.6		222.23			865.23
Orhei	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Construcția stațiilor de așteptare a transportului public urban	2	Bugetul de stat prin intermediul Programului	7.9	Surse proprii ale APL	79 de stații au fost construite/modernizate.	7.9

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Orhei	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	50	Bugetul de Stat (prin Programul "Drumuri Bune)	91	Surse proprii ale APL și atrase prin sponsorizări	25,5 km de drumuri reabilite (inclusiv asfaltate 15 curți ale blocurilor locative, fiecare câte (300-4000 m2 fiecare). Ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 60 la 87%	91
Orhei	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția edificiului Centrului de Business multifuncțional (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO)	48	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0			75
Orhei	Competitivitate și susținerea activităților economice	Extinderea teritoriului sub ZEL (rețele inginerești și lucrări de pregătire a terenului)	9	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0			9
Orhei	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția capitală a pieții agro-alimentare regionale	30	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0.95	Sursele proprii ale APL	A fost depusă aplicația la FNDRL în valoare de 87 mln MDL (selectat 1 etapă, respins la etapa 2 din cauza lipsei documentație tehnic). La moment se elaborează documentația tehnică (cost – 950 mii MDL din bugetul local si sport din partea Solidarity Fund (5,000 euro). Costul de deviz = 87 mln MDL, inclusiv 47 mln – infrastructura de bază și 40 mln – dotările cu echipamente.	87
Orhei	Revitalizare urbană	Reconstrucția capitală a edificiului "Complexul fostei conduceri a Zemstvei județene cu parcul aferent"	40	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	0			60

Municipiu	Planificat conform Programului			Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)	
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării		Comentariu
Orhei	Revitalizare urbană	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		100	
Orhei	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		3.6	Bugetul APL			3.6	
Total mun. Orhei			232.6		99.85		433.5	
Edineț	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	90	Surse ce urmau a fi identificate suplimentar de la donatori, bugetul de stat și organizații internaționale	50	Sursele proprii ale APL	Au fost asfaltate/reabilitate capital cca 15 km drumuri, astfel majorându-se ponderea drumurilor asfaltate în stare bună de la 16% la 30%.	90
Edineț	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic)	3	Bugetul de stat prin intermediul Programului	15.6	Parteneri de dezvoltare (UE)	Cu asistența UE a fost creat și dotat serviciul public local de transport public, inclusiv au fost procurate 8 unități de transport și amenjate 20 de stații de așteptare (inclusiv 17 stații dotate conform abordării "SMART").	15.6
Edineț	Competitivitate și susținerea activităților economice	Conectarea terenului parcului industrial de la o nouă sursă de energie electrică	20	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		APL a elaborat și depus proiectul la FNDRL (în valoare de 22 mln MDL), dare care până în prezent nu a fost finanțat.	30
Edineț	Revitalizare urbană	Amenajarea și revitalizarea zonei regionale de agrement a Parcului V. Alecsandri (40 ha cu 3 lacuri)	18	Bugetul de stat prin intermediul Programului	5.5	Parteneri de dezvoltare (UE) și surse proprii ale APL	Au fost inițiate lucrări de reabilitare a Parcului "Vasile Alecsandri. În acest sens, cu finanțarea UE (2 mln MDL) a fost reabilitat sistemul de iluminat nocturn, iar cu finanțarea proprie APL au fost reabilitate 1/2 din aleile parcului (cca 3,5 mln MDL).	18

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Edineț	Revitalizare urbană	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	Bugetul de stat prin intermediul Programului	37	Bugetul de Stat (FNDRL).	La moment este în implementare un proiect cu finanțare FNDRL (37 mln MDL) de construcție a unui complex sportiv multi-funcțional (dotat inclusiv cu bazin). Totuși, finanțarea existentă nu va acoperi și dotarea centrului (inclusiv echipamentelor necesare pentru funcționarea bazinului), în acest sens fiind necesare adițional cca 13 mln MDL.	50
Edineț	Revitalizare urbană	Lucrări complexe de revitalizare urbană (centrul civic și cartierele blocurilor de locuințe)	40	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	0		Proiectul nu a fost inițiat. Nu există o concepție de revitalizare urbanistică a centrului civic al orașului.	40
Edineț	Infrastructura de utilități	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a crește rata de acoperire cu servicii de la 45% la 70%	13.5	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	6	Bugetul de Stat (FNDRL).	Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare a crescut de la 45 la 51%, datorită finanțării din FNDRL.	13.5
Edineț	Infrastructura de utilități	Construcția unei noi stații de tratare a apei (pentru a asigura municipiul cu apă potabilă care să corespundă cerințelor normative în vigoare)	10	Bugetul de stat prin intermediul Programului	120	Parteneri de dezvoltare (ADA)	La moment este în implementare un proiect cu finanțare ADA în valoarea de 120 mln MDL, care prevede atât construcția unei noi Stații de Tratare a Apei, cât și toată infrastructura conexasă captării, tratării și transportării apei din râul Prut (inclusiv 2 stații de pompare). Darea în exploatare a noi Stații de Tratare este planificată pentru sfârșitul anului 2026.	120

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Edineț	Infrastructura de utilități	Extinderea și modernizarea sistemului de iluminat stradal pentru asigurarea unui nivel de acoperire de mini 60%	6	Bugetul de stat prin intermediul Programului	12	Parteneri de dezvoltare (UE și USAID) și surse proprii ale APL	# Gradul de acoperire cu iluminat nocturn a fost majorat de la 50% la 90% (inclusiv peste 90% cu corpuri de iluminat LED) # În total au fost realizate investiții de 12 mln MDL (inclusiv ca 1 mln din finanțare USAID/CM, 4 mln MDL - finanțare UE și 7 mln MDL - finanțare din bugetul local.	12
Edineț	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		2.6	Bugetul APL				2.6
Total mun. Edineț			160.1		180.5			286.1
Cahul	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	150	Surse ce urmau a fi identificate suplimentar de la donatori, bugetul de stat și organizații internaționale	126	Surse proprii, buget de stat, donatori	# Pondere drumurilor asfaltate a crescut de la 32% la 60% (activități realizate prin finanțare din bugetul local și surse atrase din partea partenerilor de dezvoltare). # Cca 34 de km de străzi au fost asfaltate (inclusiv reabilitarea porțiunilor în stare nesatisfăcătoare)	150
Cahul	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic)	12	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		# A fost elaborat Planul de Mobilitate Urbană (cu asistența financiară a UE)	25
Cahul	Dezvoltarea economică locală	Finalizarea proiectului de revitalizare a zonei Lacul Sărat	25	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		Crearea zonei de recreere "Lacul Sărat" se află într-un blocaj instituțional și regulatoriu, din cauza imperfecțiunii cadrului legal național (privind drepturile pentru extragerea apei) și viziunilor diferite din partea instituțiilor implicate (Ministerul	50

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
							Mediului, APL și Agenția de Proprietate Publică).	
Cahul	Dezvoltarea economică locală	Reconstrucția capitală a pieței agro-alimentare	15	Bugetul de stat prin intermediul Programului	10	Donatori (EU4Moldova: focal regions)	A fost elaborat proiectul tehnic de reconstrucție (costuri investiționale estimative - 1,6 mln euro). 0,55 mln Euro - pentru prima etapă a lucrărilor este alocată de Programul EU4Moldova: focal regions. Restul sumei necesare (1,05 mln euro) urmează a fi identificați.	32
Cahul	Dezvoltarea economică locală	Infrastructura tehnico-edilitară pentru sub Zona Economică Liberă Crihana Veche	40	Parteneri de dezvoltare - surse de identificat suplimentar	12,54	FNDRL		

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Cahul	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția Centrului de Business "ICT Innovation hub and Excellence Centre in Cahul"	120	Parteneri de dezvoltare	18	Parteneri de dezvoltare (SIDA și UE)	# Conceptul inițial de construite "de la zero" a centrului a fost schimbat, din considerente financiare și organizatorice. Respectiv, a fost decisă o alternativă mai economică, care constă în crearea centrului prin reconstrucția unui cămin al Universității de Stat "B.P. Hașdeu". # Este în derulare proiectul de construcție a Centrului "INNOTEK EU Innovation Centre Cahul" (prin reconstrucția căminului #2 al Universității) cu finanțarea UE și SIDA (800,000 euro), precum și agreată co-finanțarea Fundației INNOTEK (în valoare de 100,000 euro) pentru dotarea centrului. Conform planului, Centrul urmează a fi dat în exploatare și operaționalizat până la sfârșitul anului 2025.	18
Cahul	Revitalizare urbană	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		A fost elaborată documentația tehnică completă de creare a complexului sportiv multifuncțional în baza infrastructurii Școlii Sportive din Cahul. Costurile investiționale estimate constituie - 80 mln MDL.	80

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Cahul	Revitalizare urbană	Reconstrucția capitală a căminului studentesc #3 al Universității de stat „B. P. Hașdeu” Cahul	35	Bugetul de stat prin intermediul Programului	42	Donatori (Guvernul României)	# A fost elaborată documentația tehnică pentru reconstrucția căminului și transformarea acestuia în bloc de locuințe de serviciu. Costurile investiționale estimative constituie - 80 mln MDL. # A fost depus și aprobat proiectul de finanțare a primei etape a lucrărilor (în valoare de 42 mln MDL) din partea Guvernului României.	80
Cahul	Revitalizare urbană	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului	80	Parteneri de dezvoltare (EU4Moldova: focal regions)	65	Donatori (EU4Moldova: focal regions) - 50 mln MDL și contribuție proprie - 15 mln MDL	Prima etapă de modernizare (în valoare de 65 mln MDL) a fost finalizată cu asistența Programului PNUD EU4Moldova: focal regions (parcul central, scuarul palatului de cultură "Nicolae Botgros", iluminat stradal în partea centrală, strada Victoriei - care leagă centrul de sanatoriul "Nufărul Alb", havuzul din pața cenatrală). Pentru etapa a doua de modernizare (în valoare de 25 mln MDL) a fost depus pentru finanțare la FNDRL (în iunie 2024 a fost depus conceptul de proiect.).	90
Cahul	Infrastructura de utilități	Extinderea și modernizarea iluminatului stradal pentru acoperirea a 75% din teritoriul municipiului	10	Bugetul de stat prin intermediul Programului	53,5	Bugetul de Stat (FNDRL).	Proiect în valoare de 38 mln MDL - cu finanțare din partea FNDRL în derulare. Proiectul se planifică a fi finalizat până la sfârșitul anului 2025, țintind acoperirea de 95% a teritoriului municipiului cu iluminat public.	53,5

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Cahul	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		3.6	Bugetul APL				
Total mun. Cahul			353.6		185.54			378
Comrat	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport)	3	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		# Cu asistența GIZ/SBC va fi elaborat Planul de Mobilitate Urbană și Studiul de Fezabilitate privind organizarea serviciului local de transport public.	25
Comrat	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	110	Surse ce urmau a fi identificate suplimentar de la donatori, bugetul de stat și organizații internaționale	50	Surse proprii (bugetul APL și credite comerciale)	# Ponderea drumurilor asfaltate a crescut de la 44% la 55%.	110
Comrat	Revitalizare urbană	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și amenajarea teritoriului adiacent luncii râului Ialpuș - pentru transformarea în zonă turistică și de agrement "Satul Găgăuz"	20	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		Cu eforturile colaboratorilor APL a fost elaborat un studiu de pre-fezabilitate. În februarie 2024 a fost depus un proiect la Programul UE de cooperare transfrontalieră RO/MD privind elaborarea Studiului de Fezabilitate (cost estimat de 250,000 euro)	60
Comrat	Competitivitate și susținerea activităților economice	Construcția edificiului Centrului de Business Regional multifuncțional (va incorpora Incubator de Afaceri, spații pentru birouri TIC și BPO, spații de producție pentru închiriere investitorilor)	50	Bugetul de stat prin intermediul Programului	1.9		Cu asistența GIZ/SBC a fost elaborat Studiul de Fezabilitate (1,9 mln MDL). Conform Studiului, costurile investiționale pentru construcția Centrului de Business constituie 75 mln MDL.	75

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Comrat	Infrastructura de utilități	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a creșterea rata de acoperire cu servicii de la 38% la 70%	75	Bugetul de Stat prin intermediul Programului (30 mln MDL) și parteneri de dezvoltare de identificat (45 mln)	35	Bugetul de Stat (FNDRL și Fondul Ecologic), Comitetul Executiv UTAG	# Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare a crescut de la 30% la 50%.	75
Comrat	Infrastructura de utilități	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	180	Parteneri de dezvoltare - necesar de identificat	167.7	Banca Mondială (in proces de valorificare)	A fost deja elaborat Studiul de Fezabilitate. În septembrie 2024 va fi lansată licitația pentru servicii de proiectare și construcție a SEAU (costuri estimate 8,6 mln USD)	167.7
Comrat	Infrastructura de utilități	Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare (extindere rețele ingineresti) pentru facilitarea investițiilor private în construcția unui cartier nou de blocuri locative (900 apartamente)	20	Bugetul de stat prin intermediul Programului			APL nu mai consideră acest proiect prioritar. Există decizia Consiliului Municipal de schimbare a acestui proiect cu construcția Complexului Sportiv regional multifuncțional (costuri investiționale totale - 80 mln MDL)	80
Comrat	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		3.6	Bugetul APL				4.6
Total mun. Comrat			461.6		254.6			597.3
Soroca	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Reabilitarea infrastructurii drumurilor (asigurarea a 25% din necesități pentru atingerea indicatorului cerinței minime privind 60% de drumuri asfaltate în stare bună pentru municipii)	165	Surse ce urmau a fi identificate suplimentar de la donatori, bugetul de stat și organizații internaționale	74	Surse propria (bugetul APL)	Ponderea drumurilor de calitate bună a crescut de la 20% la 32%.	165

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
Soroca	Mobilitate urbană și infrastructura drumurilor	Dezvoltarea sistemului de transport public urban (dotarea tehnică cu unități de transport ecologic)	12	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		Cu asistența GIZ/SBC va fi elaborat Planul de Mobilitate Urbană și Studiul de Fezabilitate privind organizarea serviciului local de transport public	25
Soroca	Revitalizare urbană	Reabilitarea falezii râului Nistrului ca spațiului adiacent în zonă de promenadă și agrement pentru dinamizarea atractivității turistice (7 km)	100	Bugetul de stat (83 mln MDL) și surse de identificat de la donatori (17 mln MDL)	0.11		Din surse proprii a fost elaborat un studiu de pre-fezabilitate (0,11 mln MDL)	100
Soroca	Competitivitate și susținerea activităților economice	Infrastructura tehnico-edilitară pentru sub Zona Economică Liberă (drum de acces, energie electrică, gaze, apă, canalizare)	13.3	Bugetul de stat prin intermediul Programului	29.7	Bugetul de Stat (FNDRL) – 27 mln MDL și Bugetul local – 2,7 mln MDL	Sub-zona ZEL Soroca a fost conectată la toate utilitățile ingineresti (drumuri de acces, electricitate, gaze naturale, apă și canalizare)	29.7
Soroca	Infrastructura de utilități	Extinderea rețelelor de canalizare pentru a crește rata de acoperire cu servicii de la 52% la 70%	10	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0		Gradul de acoperire a crescut de la 52% la 58%, datorită investițiilor APL și contribuția gospodăriilor casnice	10
Soroca	Revitalizare urbană	Complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională	50	Parteneri de dezvoltare - necesar de identificat	1		Există acordul și finanțarea GIZ/SBC pentru elaborarea Studiului de Fezabilitate (costuri estimative - 1 mln MDL).	80
Soroca	Revitalizare urbană	Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic	40	Bugetul de stat prin intermediul Programului	0			40
Soroca	Infrastructura de utilități	Construcția Stației de Epurare a Apelor Uzate (SEAU)	236	Parteneri de dezvoltare - necesar de identificat	143.5		Proiect implementat de Banca Mondială. În septembrie 2024 va fi lansat tenderul internațional de contractare a lucrărilor de proiectare și construcție	143.5

Municipiu	Planificat conform Programului				Realizat 2021-2024			Cost estimativ actualizat (2024)
	Componentă	Proiecte	Cost estimativ (2020), mln MDL	Sursa planificată de finanțare	Investiții efectuate, mln MDL	Sursa finanțării	Comentariu	
							(costuri estimative = 8,2 mln USD)	
Soroca	Contribuții complementare din partea APL pentru co-finanțarea elaborării documentației tehnice		3.6	Bugetul APL				3.6
Total mun. Soroca			464.9		248.31			596.8
Total			2314.4		1178.49			3156.93